

România literară

Un edificiu spiritual:
„CÎNTAREA ROMÂNIEI”

(Paginile 12-13)

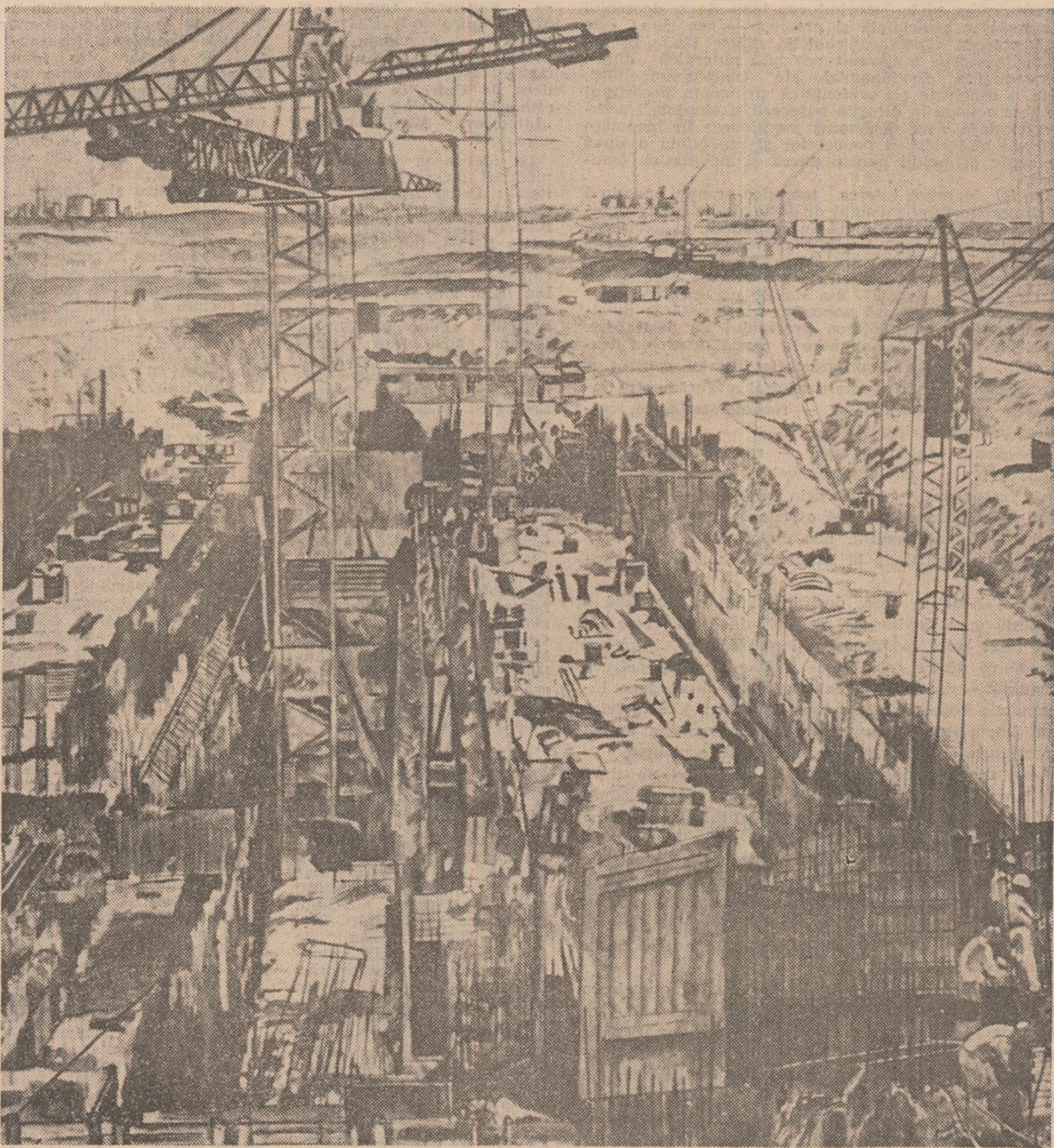
UNIRE ȘI UNITATE

DESFĂSURATE în zilele premergătoare aniversării a 70 de ani de la înfăptuirea statului român național unitar, lucrările ședinței comune a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice și organizațiilor de masă obștești s-au constituit într-o nouă și puternică afirmare a voinței de unitate ce caracterizează viața publică a României contemporane. Acest mare forum al democrației muncitorești-revoluționare, alcătuit din cadrele de bază ale partidului, ale statului, ale organismelor democratice și organizațiilor de masă, a dezbătut într-o deplină și semnificativă unanimitate complexa problematică a stadiului actual al societății socialiste românești și a perspectivelor dezvoltării viitoare a țării. „Lucrările înaltului forum democratic — sublinia secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în cuvântarea rostită la încheierea ședinței comune — reprezintă expresia unității dialectice dintre conducerea partidului și organele de stat, organismele democratice și organizațiile de masă, sintetizează, într-o nouă formă, rolul conducător al partidului în toate sectoarele, în întreaga noastră societate”.

Moment de amplă și vibrantă manifestare a coeziunii societății noastre, a unității întregului popor în jurul partidului, al secretarului său general, ședința comună a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești a dezbătut și adoptat principii și hotărâri ce jalonează cu fermitate și clarviziune mersul înainte al patriei, pe luminoasa cale a dezvoltării multilaterale și a progresului socialist. Expunerea rostită cu acest prilej de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a devenit un mobilizator program de muncă și acțiune revoluționară, în vederea pregătirii și desfășurării, în cursul anului 1989, a Congresului al XIV-lea al P.C.R., a configurării noului plan cincinal 1991-1995 și a asigurării transpunerii în viață a direcțiilor de dezvoltare a României socialiste până în anul 2000. Realizarea planurilor și a programelor de dezvoltare a țării se bizuie în chip esențial pe strinsa unitate a partidului și a poporului, „în condițiile cind partidul reprezintă forța conducătoare și și-a asumat conducerea în societate împreună cu întregul popor, partidul, comunistii — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — trebuie să fie în primele rînduri, să nu se dea înlături de la nici o greutăți, pentru că numai așa își vor îndeplini misiunea, numai așa vor putea asigura înfăptuirea programului pentru care au luptat și luptă, într-o deplină unitate”.

Acest mare eveniment al prezentului, deschizător de cutezătoare perspective asupra viitorului României socialiste, însuflețitoare expresie a unității societății noastre, și-a amplificat semnificațiile și reverberațiile prin sărbătorirea a șapte decenii de la făurirea statului național unitar român, istorică înfăptuire ce a marcat împlinirea unui înalt ideal și a marcat deschiderea unei noi ere în viața patriei. Omagiind strădaniile înaintașilor, eroicele lupte pentru independență și unitate națională ale poporului, prezentul socialist al țării își exprimă plener angajamentul de a continua nobilele tradiții ale istoriei traducînd în realitate programele de dezvoltare a României și de înaintare spre viitorul comunist. „La cea de a 70-a aniversare a formării statului — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — să facem legămînt că vom acționa cu întreaga răspundere față de interesele poporului, pentru întărirea continuă a independenței și suveranității României, pentru dezvoltarea tot mai puternică a forțelor de producție, a științei, culturii, învățămîntului, pentru formarea omului nou — constructor conștient al socialismului și comunismului — că vom acționa întotdeauna pentru bunăstarea și fericirea întregului popor, pentru măreția României, în societatea comunistă!”. Sub semnul acestei însuflețitoare chemări, toți oamenii muncii, întregul nostru popor își exprimă prin fapte hotărîrea de a acționa în deplină unitate pentru realizarea în cele mai bune condiții a planurilor și programelor de dezvoltare a României socialiste.

„România literară”



ION BIȚAN : Șantier
(Din expoziția Lupta poporului român pentru unitate și independență, pentru făurirea socialismului și comunismului în România, deschisă la Muzeul de artă)

Terra Daciae

Din leagăn de piatră la clipa eternă
toate-s premărire și făclie rară
încălzite tandru de raza-ți maternă
țară de baladă, țară milenară.

Din Dunăre visul crește ca-n poveste
și se-nalță falnic fără încetare,
Carpații-i veghează cu torțe celeste
torentul de slavă-n clinchete solare.

Din palma cîmpiei irumpe urcușul,
rod rotund și rumen cît dorul de zare,
liniștea fecundă ce-și află culcușul
pe talazul tihnei, la marca cea mare.

Și din prag de inimi, de aici începe
șuvoiul ce viața toată ți-o consacră,
zborul către mîine care se percepe
dacă ființa-ntreagă-i vilvâtaie sacră.

Ivo Muncian

Un excepțional document programatic

ATENȚIA opiniei publice din țara noastră. — ca și aceea manifestată de mijloacele de informare în masă de peste hotare — este concentrată spre documentele de o excepțională însemnătate care au îmbogățit tezaurul gândirii științifice revoluționare, respectiv **Expunerea** tovarășului Nicolae Ceaușescu la sedința comună a Plenarei C.C. al P.C.R. și a conducerilor organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești. Un interes determinat de autoritatea și prestigiul secretarului general al partidului, recunoscut pentru gândirea sa constructivă și cutezătoare, pentru soluțiile novatoare și originale, de natură să asigure soluționări efective problemelor majore ale contemporaneității, și de importanța excepțională a analizei aprofundate, științifice a evoluțiilor internaționale.

Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu abordează, într-o viziune cuprinzătoare, marile transformări petrecute pe glob, relevând concluzii de o deosebită însemnătate principială și practică — așa cum este teza potrivit căreia contradicția dintre țările bogate și țările sărace a devenit cea mai puternică dintre contradicțiile fundamentale ale contemporaneității. Este o concluzie ce evidențiază stringența necesității de a se acționa în direcția reducerii și eliminării acestor decalaje, care determină menținerea în inapoiere a marii majorități a popoarelor și reprezintă o sursă de acute primejdii pentru pacea și stabilitatea omenirii.

La fel de mare interes teoretico-practic prezintă analiza raportului mondial de forțe de pe arena mondială. Concluzia subliniată în **Expunere**, potrivit căreia între cele două tendințe principale de pe arena mondială — tendința spre dezarmare, pace, și tendința spre menținerea încordării și continuarea politicii de război, forță și dictat — s-a stabilit un echilibru relativ de forțe înarmează popoarele și cheamă la mobilizare, pentru consolidarea procesului de destindere.

Un loc central în **Expunere** îl ocupă problema dezarmării. Documentul programatic inscrie, concret și precis, cele mai stringente sarcini și măsuri pentru înțetarea cursei înarmărilor — racheto-strategice, cosmice, chimice, clasice.

Experiența vieții confirmă — reafirmă **Expunerea** — importanța metodei tratativelor, imperativul stingerii focarelor de conflict prin mijloace politice. De fapt, actualitatea ilustrează o strinsă interacțiune dialectică: climatul politic nou favorizează tratativele, iar acestea contribuie la îmbunătățirea ambianței politice.

Intr-o lume în care, deși incipient, se constată o tendință spre diminuarea politicii de forță, cresc tot mai mult rolul, ponderea și însemnătatea întrecerii economice dintre cele două sisteme social-politice mondiale — iar **Expunerea** abordează laturi de o însemnătate hotărâtoare ale acestei probleme. Este relevantă importanța măsurilor de perfecționare a operei de conducere și construcție din țările socialiste, — măsuri care nu pot fi concepute ca având un tipar rigid, un șablon obligatoriu, ci, dimpotrivă, presupun legătură și adaptare intimă la condițiile specifice și particularitățile proprii ale fiecărei țări. O excepțională însemnătate are sublinierea necesității asigurării rolului conducător al partidului în toate domeniile vieții sociale și economice; orice diminuare a acestui rol nu poate duce decît la practici lichidatoriste cu multiple consecințe negative și primejdii pentru cauza socialismului.

În cadrul întrecerii celor două sisteme, aprecierea rezultatelor nu poate fi limitată doar la nivelul forțelor de producție; o mare însemnătate are și sfera relațiilor sociale — și tocmai în lumina gravelor închitătăi din lumea contemporană, **Expunerea** propune un ansamblu de măsuri pătrunse de spirit umanist, ca încheierea unui acord general privind stabilirea în toate țările a unui raport echitabil, rațional, între veniturile mari și cele mici, elaborarea de programe speciale destinate lichidării șomajului educării tineretului, soluționării problemei locuințelor, combaterii narcomaniei — într-un cuvînt, înlăturării adevăratelor drepturi fundamentale ale omului.

O condiție esențială în acest sens — mai ales avîndu-se în vedere înrăutățirea situației economice și financiare care afectează grav majoritatea covârșitoare a popoarelor — este trecerea la edificarea unei noi ordini economice mondiale, **Expunerea** relevînd stringența soluționării problemei datoriei externe, depășirii decalajelor, lichidării practicilor spoliatorii, de exploatare a țărilor în curs de dezvoltare.

Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Plenara C.C. al P.C.R. din 28 noiembrie, subliniază preocuparea constantă a partidului nostru pentru întărirea solidarității și colaborării cu partidele comuniste și muncitorești din celelalte țări, cu toate formațiunile politice înaintate, democratice, cu toate forțele sociale progresiste, în numele promovării marilor idealuri ale omenirii — o lume a păcii și echității, fără arme și războaie, o lume a libertății și înfloririi tuturor națiunilor.

Cronica

Manifestări în cinstea Marii Uniri

● În cinstea aniversării a șapte decenii de la făurirea statului național unitar român, Muzeul Literaturii Române și Uniunea Scriitorilor din R. S. România au organizat o suită de manifestări cultural-științifice și educative menite să valorifice, pe lângă fondul de mărturie și documente literare, operele și lucrările de valoare, contribuția marilor scriitori și cînturari români din trecut și de azi la înlăturarea marelui act istoric de la 1 Decembrie 1918: — „E scris pe tricolor Unire” — simpozion-dezbateri-recital; — **Rotonda 13** — „Scriitorii români și Marea Unire”; — „Marea Unire în documente literare inedite” — dezbateri; — „Unirea de la 1918 în literatura de ieri și de azi” — expunere; — „Imnele Unirii” — recital de muzică și poezie; — „Unirea, unitate și continuitate națională în mărturie istorice și literare”, simpozion-expoziție; — „Scriitorii români și Marea Unire de la 1918”, expunere; — **Antologia „Glas al libertății, glas al Unirii”** — dezbateri-prezentare; — „I-deea de Unire în literatura română” — simpozion; — „Literatura Marii Uniri”, expunere.

La realizarea acestor manifestări au participat scriitorii: **Petru Anghel, Lucian Avramescu, acad. Al. Balaci, Vlaicu Bărna, Dumitru Băleț, Ion Crînguleanu, Nicolae Dragoș, Petre Ghelmez, Gheorghe Istrate, Ion Iuga, Pan Izverna, Mircea Micu, Gheorghe Pîtuș, Florentin Popescu, Mircea Florin Șandru, Dan Tărcihă, Titus Vișeu, profesorii universitari: Dumitru Almaș, acad. Mircea Malița, Emilia Șt. Milicescu, George Gană, criticii și istoricii literari: Radu Bagdasar, Fănuș Băileșteanu, Aurel Ciulei, Emil Manu, Ion Haineș, Flaviu Sabău, Mihai Ungheanu, Elena Zărescu, istoricii: Panait I. Panait, Georgeta Penelca, cercetătorii: Viorica Moisiuc, Olivia Strachină, editorul Constantin Mohanu, publicistul Dumitru Popa, compozitorul Doru Popovici și actorii: Cristina Deleanu, Liana Mărgineanu, Mircea Albușescu, Violet Comănic, Mircea Constantinescu, Rodica Sanda Tușianu, Ștefan Velnicuș și Adrian Vișan.**

● Biblioteca Municipală Mihail Sadoveanu a organizat mai multe acțiuni de masă cu cartea. Astfel, la Întreprinderea de Mașini Grele București au fost prezentate volumele în curs de apariție: „1918 — Trepte istorice milenare ale unității poporului român”, „Pagini din istoria Marii Uniri. Selton Watson și românii” de Cornelia Bodea; „În vîltoarea timpului. Rememorări din lupta pentru Marea Unire” de Constantin Mustăț. La Liceul Nicolae Bălcescu a avut loc sub genericul „Oă limbii române” o întîlnire cu scriitorii: Radu Bagdasar, Mircea Florin Șandru și Doina Uricariu. La sediul Bibliotecii s-a desfășurat o dezbateri intitulată „Spiritul revoluționar — trăsătură definitorie a literaturii române actuale”. Au luat parte criticii: **Victor Atanasiu și Gabriel Rusu.**

Sub genericul „Numi-vom deci unire ceea ce sintem azi” la Institutul de proiectări pentru industria ușoară au fost prezentate volumele în curs de apariție: „Scriitorii români și unitatea națională” de Teodor Vărgolici și „Sacrificiul” de Mihail Diaconescu.

La Liceul de filologie-istorie Zoia Kosmodemiaskaia a fost prezentat volumul „Ideea unității naționale în cultura românească” de Al. Dobre.

● Cenaclul „Alexandru Odobescu” al Bibliotecii centrale pedagogice din București și-a dedicat ultima reuniune sărbătoririi celei de-a 70-a aniversări a formării statului național unitar român. Conf. univ. dr.

Ion Gh. Stanciu a vorbit pe tema „Oameni ai școlii, militanți pentru marea unire”. A urmat un recital de versuri susținut de poeții: **George Anca, George Corbu, Ion Sofia Manolescu, Marcel Roșculeț, Ion Stoica, Liliana Ursu.**

● Biblioteca centrală Universitară din București, în colaborare cu Editura Militară, au organizat, sub genericul „Atenele cărții”, o amplă manifestare intitulată „70 de ani de la Marea Unire (1918—1988)”. Desfășurată în Aula Bibliotecii centrale Universitare, ea a fost constituită din următoarele momente: expunerea academicienului Ștefan Pascu — „De la revoluția populară din 1784 la Marea Unire din 1918. Lupta pentru dreptate socială. Independență și unire statală — caracteristica fundamentală a evoluției societății românești în epoca modernă”; lansarea volumului „Transilvania — străvechi pămînt românesc”, ediția a 2-a, de general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, (prezentat de maior dr. **Ioan Talpes**); filmul documentar „Împlinirea unui măreț ideal — Făurirea statului național unitar român”; vernisajul unei ample expoziții de carte care reunește peste 600 de volume, lucrări în ediții rare, periodice și fotografii.

● Comitetul Municipal București al Uniunii Tineretului Comunist, în colaborare cu Muzeul național de istorie, a organizat, la Centrul de cultură și creație „Cîntarea României” din sectorul 6 al Capitalei, un concurs pe teme de istorie și literatură sub genericul „E scris pe tricolor Unire”.

● Direcția generală a arhivelor statului a organizat, sub genericul „70 de ani de la făurirea statului național unitar român” o manifestare în cadrul căreia comunicările prezentate au subliniat semnificația Marii Uniri de la 1918 în istoria patriei, relevîndu-se, prin numeroase mărturii documentare, a unor pagini din memorialistica vremii, aspecte ale luptei poporului român pentru înlăturarea Unirii. A fost prezentat montajul literar „Un vis de veacuri s-a împlinit”.

● În cadrul manifestărilor omagiale dedicate aniversării Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, Facultatea de Filologie a Universității din București a găzduit, în zilele de 24—26 noiembrie a.c., lucrările sesiunii științifice anuale a cadrelor didactice. Desfășurate într-o atmosferă sărbătorească, aceste lucrări au intrunit o largă participare (programul cuprinzînd un număr de peste 130 de comunicări), materializată prin diverse direcții de cercetare. Cuvîntul de deschidere a fost rostit de conf. dr. **Alec Hanță**, decanul Facultății. În sedința plenară, la care au participat cadre didactice din învățămîntul superior și mediu, cercetători și studenți, au prezentat comunicări: prof. dr. **Ion Dodu Bălan**, „Consecvența unui ideal reflectat în literatura română — Unirea”; acad. **Ion Coteanu**, „Note pe marginea unei retorici aso-

ciate cu gramaticile transformationale”; lect. dr. **George Gană**, „Citeva observații asupra teatrului lui Eminescu”; conf. dr. **Ion Diaconescu**, „Funcția poetică a temporalității la Eminescu”. Numeroase comunicări și intervenții în secții au fost consacrate operei eminesciene, plasării ei în context universal, precum și traducerilor din poezia eminesciană. În cadrul celorlalte secții, tematica sesiunii a reunit metodologii și demersuri multiple de cercetare, în domeniul precum folclorul, limba și literatura română, literatura comparată și literatura universală, lingvistica generală, lingvistică aplicată și contrastivă, filologie, poetică, retorică. Au mai avut loc, de asemenea, o masă rotundă dedicată traducerilor din poezia eminesciană, precum și un recital din opera marelui poet, tradusă în diferite limbi străine și interpretată de un grup de studenți ai Facultății de Filologie.

● La centrele de cultură și creație „Cîntarea României” de la orașe și sate, în întreprinderi, biblioteci, muzee din județul Mureș, au avut loc manifestări literar-artistice și politico-educative consacrate făuririi statului național unitar român.

În cadrul unor colocvii și expuneri pe teme „1 Decembrie 1918 — moment crucial în istoria poporului român”, „Unirea Transilvaniei cu România”, „70 de ani de la făurirea statului național român”, „Contribuții muresene la Marea Unire”, — au fost evocate lupta poporului nostru pentru unitate și independență națională, drumul de glorie parcurs de societatea românească sub conducerea P.C.R., în anii construcției socialiste, cu deosebire după Congresul al IX-lea al partidului.

● În cadrul săptămîinii culturale clujene au avut loc numeroase întîlniri cu cititorii, șezători literare, luni de cărți, recitaluri de poezie, închinare aniversării a 70 de ani de la Marea Unire, închinare patriei și partidului. Au participat scriitorii: **Ion Arcaș, Horia Bădescu, Mariana Bojan, Petre Bucșa, Doina Cetea, Ion Cristofor, Constantin Cubleșan, Vasile Igna, Negoită Irimie, Dumitru Mircea, Teohar Mîhădaș, Ion Mureșan, Petru Poantă, Vasile Rebreanu, Aurel Rău, Vasile Sălăjan, Miron Scorobete, Tudor Dumitru Savu, Valentin Tașcu, Eugen Uricaru, Traian Vedinas, Tudor Vlad, Grișore Zanc, Constantin Zărnescu.** Întîlnirile din uzine, cluburi, școli s-au constituit într-un dialog fructuos între scriitori și cei cărora ei se adresează prin creațiile lor.

● În acțiunile prilejuite de aniversarea a 70 de ani de la Marea Unire scriitorii **Horia Bădescu, Petre Bucșa, Constantin Mustăț** și **Constantin Zamfir** s-au întîlnit cu elevii și cadrele didactice de la Liceul Militar „Mihai Viteazul” din Alba Iulia, cu cititorii din comuna Cîlnic-Deal, cu membrii Consiliului popular municipal Sibiu și cu elevii și cadrele școlii de aviație „Traian Vuia” din Medias.

În spiritul colaborării

● Cu prilejul vizitei în țara noastră a unui grup de scriitori din U.R.S.S., vineri, 2 decembrie a.c., la sediul Uniunii Scriitorilor a avut loc o dezbateri pe tema „Eternul uman în proza contemporană”. Au participat **Ludmila Bondina**, de la revista „Literaturnoe Obozrenie”, **Larisa Boguciaskaia**, critic literar de la revista „Inostrannaia literatura”, **Mihai Cimpoi**, critic și istoric literar, secretar al Uniunii Scriitorilor din R.S.S. Moldovenească, **Aleksandr Krasnoras**, critic literar din R.S.S. Lituania. Din partea Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România și-au adus contribuția la discuții **Constantin Țoiu**, vicepreședinte

al Uniunii Scriitorilor, **Vasile Băran, Sinziana Pop, Radu Theodoru și Nicolae Tic.**

● Cu prilejul vizitei pe care o întreprinde în țara noastră, **Arthur Ballet**, profesor de teatru la Universitatea din Minesota, s-a întîlnit, luni, 5 decembrie a.c., la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” din Capitală, cu **Valentin Silvestru, Natalia Stancu, Dan Tărcihă, Marian Popescu și Teofil Bălaj**, șeful Secției relații externe a Uniunii Scriitorilor.

Au fost discutate aspecte ale vieții teatrale din România și S.U.A.

A fost de față **Leslie High**, directorul Bibliotecii americane din București.

● **Mircea Mușat, Ion Ardeleanu — ROMANIA DUPĂ MAREA UNIRE.** Vol. II, partea a II-a. Studiul referă în acest tom la perioada noiembrie 1933 — septembrie 1940. (Editura Științifică și Enciclopedică, VIII + 1584 p., 144 lei).

● **Al. Căprariu — RĂ-ÎNTOARCEREA MENESTRELULUI.** Versuri, cu un Profil de poet de Al. Rosetti. (Editura Dacia, 96 p., 8,75 lei).

● **Teodor Vărgolici — SCRITORII ROMÂNI ȘI UNITATEA NAȚIONALĂ.** Studii în seria „Sinteze”. (Editura Eminescu, 248 p., 14 lei).

● **Dumitru Micu — LIMBAJE LIRICE CONTEMPORANE.** Volum în seria „Momente și sinteze”. (Editura Minerva, 340 p., 17,50 lei).

● **Petre Got — STELELE STRIGĂ.** Poeme. (Editura Eminescu, 84 p., 8,50 lei).

● **Cristian Crăciunoiu, Alford Neagu — DIALOGUL OMULUI CU MAREA.** (Editura Albatros, 256 p., 15 lei).

● **Florica Dumitrescu — ACUARELE.** Versuri. (Editura Albatros, 58 p., 6,75 lei).

● **Ion Dînu — DE AICI PINĂ DEPARTÉ.** Proză pentru tinerii cititori. (Editura Ion Creangă, 126 p., 9,25 lei).

● **Stelian Turlea — PAVANA ÎN PEISAJ MARIN.** Roman. (Editura Cartea Românească, 118 p., 5,25 lei).

● **Nicolae Hoțban — DE AICI ÎN 3 SAPTĂMÎNT.** Roman. (Editura Albatros, 270 p., 13 lei).

● **Dumitru D. Iftim — ÎN NUMELE OMENIELI.** Însemnări de călătorie. (Editura Sport-Turism, 174 p., 9,50 lei).

● **Victor Rusu — SOLIE.** Versuri. (Editura Eminescu, 56 p., 6,50 lei).

● **Dan Rotaru — CASTELUL DE BRUMA.** Poeme de dragoste. (Editura Cartea Românească, 96 p., 13 lei).

● **Gheorghe Achiței — FRUMOSUL DINCOLO DE ARTĂ.** Eseu despre fenomene specifice lumii de azi, văzute din perspectivă estetică: designul, îmbrăcămintea produsă industrial, înlocuitorii de artă, amenajatul estetic etc. (Editura Meridiane, 332 p., 27 lei).

● **Ioana Dana Nicolae — SCRISOARE CĂTRE CEI DRAGI.** Versuri pentru copii cu ilustrații de Cornelia Rusu Manea. (Editura Ion Creangă, 36 p., 7,75 lei).

● **Mihai Antonescu — CINCI CĂPITANI.** Volum pentru copii. (Editura Ion Creangă, 90 p., 6 lei).

● **Tudorel Oancea — DONARIS-2 PE URMELE EROILOR.** Povestiri pionieresti. (Editura Ion Creangă, 128 p., 5,50 lei).

● **George Enescu — INTERVIURI ÎN PRESA ROMÂNEASCĂ.** Ediție îngrijită, prefațată și adnotată de Laura Manolache; volumul cuprinde perioada 1898—1936. (Editura Muzicală, 308 p., 33 lei).

● **Ovidiu Varga — WOLFGANG AMADEUS MOZART.** Monografie în colecția „Quo vadis musica?”. (Editura Muzicală, 296 p., 27 lei).

LECTOR

Un impresionant program al activității teoretice

EXPUNEREA prezentată de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la ședința comună a Plenarei C.C. al P.C.R., a organismelor democratice și a organizațiilor de masă și obștești — analiză strălucită a stadiului actual al activității din domeniul politico-ideologic și educativ, al orientărilor și sarcinilor de viitor, reprezintă, indiscutabil, pentru toți cei ce lucrează pe frontul ideologic, ca și pentru întregul popor, un document programatic de căpătii, o adevărată cartă teoretică și practică a muncii viitoare, un organon metodologic de cea mai înaltă valoare pentru desfășurarea în continuare, pe baze științifice, cu maximă eficacitate a activității de formare și dezvoltare a omului nou, înzestrat cu o conștiință revoluționară, capabil să participe tot mai activ la procesul istoric de ridicare a României pe trepte tot mai înalte ale civilizației socialiste.

În contextul reperelor fundamentale ale acestei cuvântări de importanță covârșitoare pentru mersul nostru înainte, reflecția asupra citorva probleme legate de activitatea desfășurată în domeniul științelor sociale se impune ca o benefică necesitate.

Încă de la Congresul al IX-lea, datorită contribuției decisive a secretarului general al partidului, s-a produs — ca și în toate sectoarele vieții noastre sociale — un reviriment de substanță în întreaga activitate de cercetare din domeniul științelor sociale. Înlăturându-se sechelele dogmatismului și șablonismului, instaurându-se un climat de muncă cu un puternic suflu inovator, îndrăzneț și revoluționar, științele sociale și-au dobândit și ele un nou statut științific și social, au devenit un instrument teoretic viabil, a cărui substanță era extrasă din studiul realității, al vieții și nu din canoanele și conceptele devenite, multe dintre ele, osificate și prăfuite, depășite de praxis-ul revoluției aflată în plină desfășurare.

Parte integrantă, organică a efortului creator al întregului popor pentru înlăturarea Programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării României spre comunism, activitatea de cercetare din domeniul științelor sociale a fost în tot mai mare măsură subordonată obiectivului general de sporire a contribuției științelor socio-umane la realizarea — superioară sub raport calitativ — a obiectivelor și sarcinilor înscrise în programele dezvoltării economico-sociale și cultural-spirituale a patriei.

Având ca fundament teoretic și metodologic materialismul dialectic și istoric, socialismul științific, concepția științifică despre lume a partidului nostru, potrivit programelor și planurilor de activitate, potențialul de cercetare a fost concentrat cu prioritate asupra obiectivelor ce aprofundează problemele fundamentale ale procesului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, spre studierea acțiunii legilor obiective de dezvoltare a societății contemporane și aplicarea acestora la condițiile concrete ale țării noastre, a problemelor pe care le implică dialectica progresului, aspectele noi privind organizarea și conducerea științifică a societății, autoconducerea și autogestiunea, dezvoltarea democrației muncitorești-revoluționare, a formării și dezvoltării omului nou, a conștiinței lui înaintate — într-un cuvânt — spre generalizarea teoretică a fenomenelor noi din viața socială și a experienței poporului român în opera de edificare a societății socialiste, spre valorificarea trecutului său istoric și a patrimoniului lui cultural-artistic. Numeroasele investigații s-au finalizat în ample lucrări de sinteză, tratate, monografii, mari colecții de documente, ediții integrale ale clasicii s.a. menite să fixeze cadrul perspectivei contemporane de interpretare istorică și teoretică, să ofere instrumente de lucru în acest domeniu și să constituie un adevărat corpus de documente culturale ale istoriei noastre naționale. Pot fi menționate în acest sens câteva lucrări de mare anvergură: *Istoria filozofiei românești, Istoria dreptului românesc, Istoria învățămîntului în România, Istoria filozofiei moderne și contemporane, Tratat de drept al comerțului internațional, Tratat de economie contemporană, Dreptul muncii, Teoria cunoașterii științifice, Estetica ș.a.* În fiecare an apar, în diverse edituri, peste 200 de volume — rod al cercetării din domeniul științelor economice, politice, juridice, istorice, filozofice, sociologice, pedagogice etc. iar un mare număr de studii sint valorificate în cele 24 de reviste editate de Academia de Științe Sociale și Politice atât în limba română cât și în limbi de circulație internațională. S-a îmbogățit și a devenit mai vie mișcarea de idei, în fiecare an organizându-se, în domeniul științelor sociale, dezbateri, sesiuni de comunicări, simpozioane, colocvii etc., și care urmăresc drept obiectiv clarificarea unor probleme izvorite din necesitățile vieții social-

politice a țării noastre, din prioritățile activității de cercetare științifică, din confruntările ideologice contemporane și participarea la dialogul internațional în sfera ideilor.

EVALUAREA cu obiectivitate și rigurozitate a rezultatelor obținute, a stadiului actual și al eficienței cercetării din domeniul științelor sociale, raportarea activității desfășurate la nivelul marilor exigențe ale operei de edificare a societății socialiste și ale progresului cunoașterii contemporane, sint în măsură să releve, totodată, că, pe lângă indiscutabilele realizări obținute, pe frontul cercetării din domeniul științelor sociale s-au manifestat și continuă să se manifeste încă o serie de neajunsuri și neîmpliniri, că aprecierea făcută de secretarul general al partidului nostru cu privire la existența unei anumite rămăneri în urmă a teoriei este pe deplin întemeiată.

Valoarea, forța analitică și explicativă a unora din cercetările, lucrările, studiile și sintezele realizate este diminuată de faptul că au rămas încă, în bună măsură, prizoniere ale unor abordări învechite, depășite, abandonate și formaliste, și, din această cauză, sint încă departe de a fi expresia — așa cum ne-a îndemnat în repetate rânduri tovarășul Nicolae Ceaușescu — a îndrăzelii în gândire, a curajului în abordarea problemelor, a promovării cu consecvență revoluționară a noului. Cercetările din domeniul științelor sociale nu au reușit în măsură satisfăcătoare să contribuie la generalizarea teoretică a experienței construcției socialiste din țara noastră, să pună în lumină, să sistematizeze și sintetizeze întreaga experiență, vastă și originală, acumulată pînă în prezent. Participarea cercetătorilor și a altor specialiști la dialogul și confruntările contemporane de idei, la afirmarea argumentată și susținută a superiorității socialismului, atât ca sistem cât și ca mod de viață, nu se realizează nici la nivelul cerințelor obiective actuale și nici la nivelul potențialului real de care dispunem. Sint încă relativ modeste și unele reacții ale noastre de răspuns, prin lucrări fundamentale, față de pozițiile, punctele de vedere și lucrările străine care prezintă în mod denaturat trecutul și drepturile noastre istorice sau denigrează realizările socialiste ale României. La aceasta contribuie și faptul că nu în toate domeniile științifice au fost elaborate și mai ales finalizate lucrări fundamentale de sinteză, cuprinse în programele privitoare la cercetarea științifică. În prea puține cazuri se înregistrează eforturi de depășire a cercetărilor parcellare, ceea ce face ca imaginea de ansamblu a cercetării să aibă în bună măsură o configurație mozaică și nu una de sistem coerent, care să constituie o bază solidă atât pentru generalizări teoretice de mare anvergură și profunzime, cât și pentru obținerea unei contribuții mai substanțiale la sporirea eficienței acțiunii sociale, practice.

PORNIND de la exigențele și cerințele actualei etape a operei de construcție socialistă din țara noastră, de la aprecierile, ideile și indicațiile tovarășului Nicolae Ceaușescu, de la Tezele din aprilie, de la magistrala expunere prezentată în recenta ședință comună, în fața activității ideologice și educative se deschide un larg și complex cimp problematic ce își așteaptă investigarea. „În țara noastră, în țările socialiste, în întreaga lume — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în Expunerea la Plenara C.C. al P.C.R. din 28 noiembrie — s-au produs mari schimbări în raportul de forțe, în relațiile dintre clase și popoare. Uriașa dezvoltare a științei, a tehnicii, lărgirea orizontului de cunoștințe generale în toate domeniile pun la ordinea zilei analiza științifică a problemelor actuale și dezvoltarea, pe această bază, a principiilor socialismului științific, a concepției generale materialist-dialectice despre lume.” Iată schițat în puține cuvinte un impresionant program de activitate. Numi îmbogățind și înnoind conținutul planurilor de cercetare, înscriind în tematica și proiectele de investigații cele mai noi și mai actuale probleme generate de marile prefaceri ce au loc în dezvoltarea economică și socială din patria noastră și pe plan internațional, printr-o legare tot mai strînsă a cercetării cu practica socială și mișcarea vie de idei, contemporană, este posibilă realizarea unui salt calitativ în activitatea din domeniul științelor sociale, sporirea contribuției acestora la continua dezvoltare și perfecționare a vieții și activității politice, ideologice și cultural-educative din patria noastră, într-un cuvânt, participarea lor tot mai activă la procesul revoluționar de ridicare a României pe treptele tot mai înalte ale civilizației socialiste.

Dumitru Ghișe



LEONTINA MAILATESCU : Alba Iulia 1918 (Din expoziția Lupta poporului român pentru unitate și independență, pentru făurirea socialismului și comunismului în România)

Cetatea Albei Iulia

Cetate cu morți sfinți și biruinți I
Istoria în străfunduri încă-i trează,
Mihai cu nimbul lui ne luminează,
Cei trei jertfiți aci ne sint părinți.

Și lancu de Corvin în piatră doarme,
Pe Timiș urmărescu-mi-l strămoșii..
Ce vii sint toți în inimi, glorioșii I
Cu flamuri de baladă sau cu arme.

Înirea fulgerase pe-acest deal
Din zbuciumul neînfrîntului Ardeal
Și-aci ni se-implini pe totdeauna.

Răsună pretutindeni biruința I
O, Românie, azi slăvesc cununa
Ce-mi bucură și vatra și ființa I

Al. Jelebeanu

Ninsoare la Alba

Ninge la Alba ca în colinde
văzduhul fără hotar,
pe roata suplicilor pasărea prinde
să-ntemeieze cuibar.

Pe drumuri de apă se-ntoarnă Marea
la munții din care-a fișnit
și neaua așterne pe culmi intruparea
pohtei ce au pohtit.

Căci valul și piatra nu curmă, ci leagă
de-a pururi cuvînt de cuvînt,
vestind biruința rostirii, întregă,
în matca aceluiași gînd :

să nu mai plătească limba română
vamă la trecători
singele-i amestecat în țărîna
de-atîtea și-atîtea viltori.

Sînt albe cetățile neamului toate,
sticlind din omăt, peste deal
și-un clopot de gheață se-aude
cum bate

din codrii de fagi în Ardeal,
Ninge intruna ca în colinde
văzduhul fără hotar,
pasărea Alba pe roțile sfinte
își rotunjește cuibar.

Gabriel Cheroiu

Contemporaneitate și ideologie

LUMEA contemporană nu poate exista, nu-și poate desfășura istoria în lipsa unei bogate și intense activități teoretico-ideologice; cu atât mai mult o societate ca a noastră, care și-a propus drept țel construirea socialismului și comunismului, o conducere științifică bazată pe cunoașterea legilor obiective de dezvoltare, o participare din ce în ce mai conștientă la viața social-istorică. Nu întâmplător, la recenta Plenară a C.C. al P.C.R., secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a insistat din nou asupra însemnătății și rolului central al acestei activități: „Activitatea ideologică, politico-educativă, de formare a omului nou, cu o înaltă conștiință revoluționară, socialistă constituie una din problemele de importanță deosebită în actuala etapă de dezvoltare a societății noastre socialiste”.

Între cauzele care determină importanța deosebită a activității teoretico-ideologice, necesitatea ridicării ei pe o nouă treaptă calitativă, cea dintii o reprezintă „o anumită rămânere în urmă a nivelului general, ideologic, politic-educativ”, în raport cu dezvoltarea forțelor și a relațiilor de producție, cu relațiile și structurile sociale, cu cerințele perfecționării conștiinței socialiste, cu dezvoltarea societății noastre în ansamblul ei.

Perfecționarea activității teoretico-ideologice este determinată, totodată, de profunde schimbări economice, sociale, politice, științifice, artistice etc., intervenite în lumea contemporană, de accelerarea ritmului istoric, a ritmurilor de dezvoltare în toate domeniile, de accentuare a procesului de universalizare a istoriei, de transformare a fiecărei individ și a fiecărei comunități în martor și participant activ la evenimentele întregului glob; cu atât mai mult cu cât toate aceste procese stau sub influența directă a revoluției științifico-tehnice. Nu ne vom opri acum asupra importanței studierii contradicțiilor lumii contemporane, a crizelor care o însoțesc, asupra perspectivelor și grijilor ei, ci vom schița în câteva rânduri cauzele de ordin științific și estetic care deschid posibilitatea unor noi elaborări teoretice, restructurări în modul de a gândi, de a concepe activitatea în domeniul științific și artistic și, implicit, modalitățile de a concepe formarea omului nou, viitorul acestuia.

Marile transformări survenite în structura și procesele interne ale științei, „problematizarea” acesteia impun tot mai mult apropierea dintre știință și teoria

științei. Știința contemporană parcurge o revoluție conceptuală în mai multe direcții. Au apărut și se dezvoltă noi discipline științifice cum ar fi cibernetica, teoria sistemelor, teoria informației, logica științei, cu deosebită relevanță din punct de vedere filosofic. Inseși ramuri ale științei clasice sint radical transformate din punct de vedere metodologic și conceptual, îndeosebi fizica (prin teoria relativității și teoria cuantică), matematica și logica (prin multiplele lor cuceriri). Cercetările interdisciplinare fac posibil transferul reciproc de concepte și metode, de tehnici și experiențe, deschizând astfel perspective noi în progresul cunoașterii. Să mai adăugăm la acestea caracterul deschis al cunoașterii științifice contemporane, atitudinea sa de reevaluare și revizuire a rezultatelor, dubla sa mișcare de construcție și reflexivitate, în așa fel încât să apară mereu un drum de parcurs, noi direcții de investigație. Să observăm, totodată, că specializarea tot mai adâncă spre domenii restrinse ale cunoașterii este dublată de unificarea disciplinelor științifice, îndeosebi pe temelii matematizării, precum și al utilizării unor procedee moderne de construcție și reconstrucție teoretică. Desigur, există și alți factori în devenirea științei contemporane care impun amplificarea activității teoretice. De remarcat aici că noile descoperiri științifice, metodologiile și epistemologiile care le însoțesc, tipurile de structurare și de întemeiere a teoriei, noul stil de gândire influențează, direct și mai ales indirect, evoluția artei, metodele și tehnicile de creație, modalitățile de construcție și de exprimare poetică și narativă.

ALĂTURI de influența științei asupra gândirii contemporane, asupra vieții, asupra procesului de formare a omului nou, stă influența creației literar-artistice. În societatea contemporană arta trebuie să aibă un rol la fel de important ca știința. Fără a-și propune să descopere legi ca știința, arta — ne dezvoltă poetul Nichita Stănescu — are în schimb capacitatea de a acorda tensiune emoțională legilor. Sensul principal al literaturii (al artei în general) — scrie el — este acela „de a transmite prin sentimente (ca act de conștiință) legile naturii și mai cu seamă legile naturii umane”. Astfel, arta dispune de posibilități educative nelimitate, de virtuți care îi permit să răspundă nevoii „de a comunica esențial uman”, să acționeze în direcția desăvârșirii interioare.

Relevind importanța decisivă a artei în procesul de formare a omului nou, vom deduce din aceasta necesitatea perfecționării activității creatoare, precum și a celei de educare estetică, a procesului de receptare a operelor de artă în general. Dar această perfecționare presupune atât reinterpretarea artei trecutului (mai îndepărtat sau mai apropiat) din perspectiva unor viziuni teoretice contemporane, cât și evaluarea cuceririlor artei prezentului, deslușirea și generalizarea experiențelor creatoare moderne. Considerăm că un asemenea rost revine atât criticii literar-artistice cât și esteticii și filosofiei în general, cu alte cuvinte unor largi domenii ale reflecției teoretico-ideologice. În cadrul acestei activități reflexive s-ar putea realiza progrese esențiale prin restructurarea și resemnificarea conceptelor criticii, a categoriilor estetice și a celor filosofice, prin elaborarea unor concepte noi, care să surprindă mai profund sau din alte unghiuri de vedere experiențele și acumulările actuale ale activității de creație și astfel să ofere instrumente inedite, mai subtile, pentru unirea tradiției cu inovația, pentru descoperirea noilor paradigme artistice, a valorilor, pe care să le explice și să le justifice, orientând și cizelând astfel gustul și sensibilitatea omului contemporan.

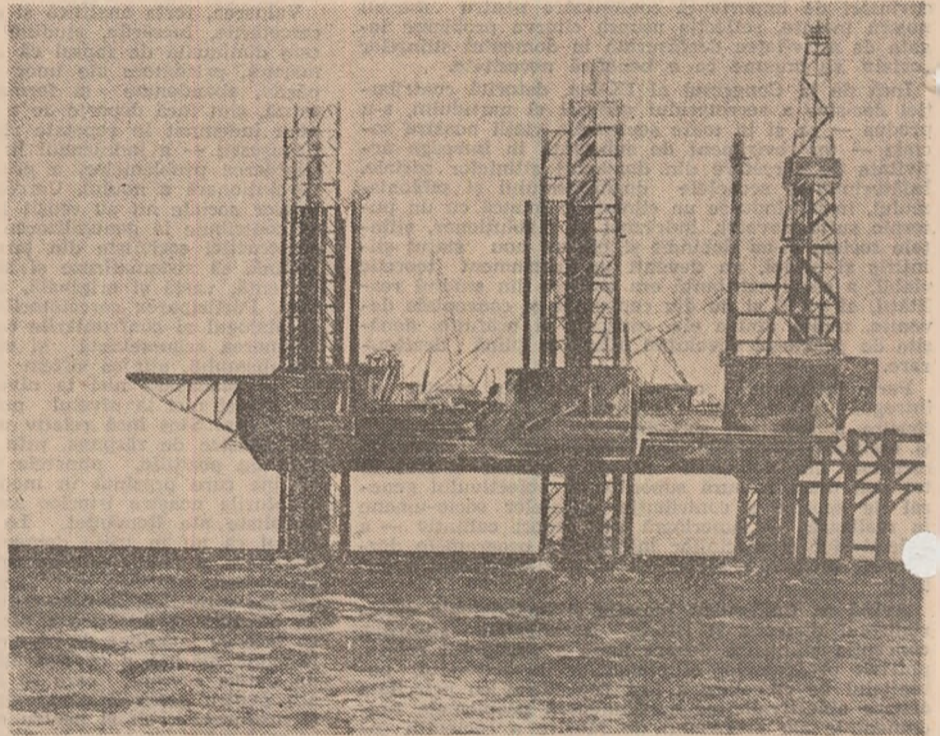
Perspectivile teoretice contemporane, făcând posibilă legătura inovației cu tradiția, pot determina ciziguri însemnate, căci descifrarea mai complexă a operelor de artă din trecut face posibilă nu numai perpetuarea valorilor naționale și universale, ci și îmbogățirea conștiinței prezentului cu experiențe umane și istorice apuse, irepetabile.

Intrucât activitatea de elaborare a unor noi idei și concepte teoretice, de restructurare și potențare a celor anterioare pre-

supune o reflecție amplă asupra experiențelor existențiale actuale, asupra celor individuale și colective, asupra istoriei, rezultatele acestei reflecții vor influența benefic nu numai activitatea critică și publicul larg, ci și pe creatori, atrăgându-le atenția asupra problemelor majore, grave ale epocii noastre, facilitându-le astfel înțelegerea condiției umane contemporane. În acest fel, luând drept izvor de inspirație lumea contemporană, în primul rând viața poporului nostru, constructor al unei societăți noi, dând expresie tendințelor de adâncime, progresive ale istoriei, idealurilor și speranțelor actuale, ei ar putea crea acele opere care să acționeze profund formativ asupra generațiilor prezente, îndeosebi asupra celor mai tinere.

Noile perspective ideatice oferă creatorului posibilitatea ca ipostaza sa de iscoditor intern, de autoobservator, de subiect care se cunoaște pe sine însuși, să fie dublată cu cea de contemplator, de judecător imparțial, pentru a putea sciza și descrie „obiectiv”, pentru a descoperi tendințele elementare, latente ale procesului istoric și ale devenirii umane; dubla postură, de subiect care își înțelege interioritatea, ansamblul suferesc, dar și lumca, istoria, i-ar permite nu numai disocierea celor două lumi (interioară și exterioară, individuală și socială), ci și apropierea lor, umanizarea lor prin crearea unor sinteze artistice mai ample, originale. Prefigurând eroi care înțeleg starea lumii și propria lor viață, care caută sensuri și soluții pentru uman, căi spre creșterea gradului de libertate, asemenea opere pot institui modele umane exemplare, capabile să inspire încredere în viitor.

Traian Podgoreanu



VLADIMIR ȘETRAN: Platformă de foraj marin unitate și independentă, pentru fărâșirea socialismului și comunismului în România)

Literatură și educație

ÎN TRE preocupările generatoare de atitudini și acte de muncă și de viață ale dascălului de limba și literatura română, care-și propune — scop suprem al vieții și al muncii sale — să contribuie, pe măsura cerințelor și idealurilor societății de azi și de mâine, la formarea oamenilor aflați încă pe băncile școlilor, hotărâtoare ar trebui să fie, cred, aceea însușită de următorul îndemn: citește, ca să cunoști și să păstrezi sufletul neamului tău, al poporului din care faci parte! Citește, căci — vorba marelui Miron Costin — „nu iese alta și mai frumoasă și mai de folos în toată viața omului zăbavă decît cititul cărților”. Indemnul, formulat la modul imperativ, se referă, desigur, nu la dascăl, care, fără „citește!” nici n-ar putea fi ceea ce este, ci la acea realitate, imperios necesară, la care ar trebui să ajungă el cu toți discipolii săi.

Deschiderea motivației pentru lectură ar trebui să pornească de-acolo de unde își încep curgerea toate cîte există — de la viață. Iar viața a căpătat nume, uneori chip de excepție, venicindu-se astfel, prin cuvînt. Și dintr-o dată, parcă auzim vibrînd în noi ideile rezultate din frumoasa potrivire de vorbe făcută de Vlahuță: „Ca-n basme-i a cuvîntului putere: / El lumi aievea-ți face din păreri. / Și chip etern din umbra care pier, / Și iarăși azi din ziua cea de ieri”. El, Cuvîntul, mărirea-sa Cuvîntul!... Răscolim vorbele, răscolim viețile, răscolim istoria! O înviem!... „El lumi aievea-ți face din păreri!”... Istoria noastră n-a fost o părere, ci o luptă — o știe și ți-o poate demonstra orice copil. Pentru noi și mai ales pentru ei, cei de astăzi, ce-a fost înainte, înainte de azi, de ieri, de vremea existenței noastre, și de mai înainte chiar... înseamnă mai ales o intruchipare a cuvîntului: a cuvîntului **document**, a cuvîntului **carte** (ca și a „cuvîntului” **piatră**, a „cuvîntului” **imagine**, ori **sunet**, ori **culoare**...). Peste tot — cuvîntul, duhul omului. A cunoaște chipul lumii ce se naște din unirea vorbelor între ele, a

înțelege și a păstra sufletul ei, care este al poporului tău — trecut prin curgerea veacurilor — constituie deci o cerință vitală!

„Trebuie să educăm copiii, tineretul patriei noastre — arăta secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la recenta Plenară a C.C. al P.C.R. — în spiritul cinstei, omeniei [...]”. În același timp, va trebui să educăm întregul popor, și în primul rînd tineretul, în spiritul patriotismului revoluționar, al devotamentului față de patrie, față de popor, față de cauza partidului”.

Iată idei-far și idei-concluzii care luminează, o dată mai mult, și misiunea — de neegalat ca importanță și răspundere — pe care școala o are, nuanțînd și determinînd, totodată, deciziile de muncă a căror împlinire trebuie să conducă la rotunjirea în viață a marilor și nobililor imperiative amintite...

„Timpul trece, omul pier, dar a patriei iubire / E averea cea mai rară, cea mai scumpă moștenire / Ce de la părinți de merit nobili fii o primesc!” afirmă, în preajma unirii principatelor, Grigore Alexandrescu. Intrînd în împărăția adînc involburată a lumilor zămislite cu mijloacele zidirii într-o venicie, oferite de „patria noastră de cuvinte” — limba română — cei mai tineri fii ai României de azi întînesc nelimitate și generoase izvoare la care își pot conecta ființa pentru creștere în lumina celor mai alese, mai înalte și mai înălțătoare idealuri care au animat poporul de-a lungul veacurilor.

Începînd cu creația anonimă, „poleită cu razele geniului”, și care constituie „o avere națională, demnă de a fi scoasă la iveală ca un titlu de glorie pentru nația română”, cum scria Vasile Alecsandri — creație care a servit drept izvor de inspirație pentru toți scriitorii de seamă, trecînd prin osirida cărturarilor din veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea de a aduna și a potrivi în cuvînt dovezile ce vorbeau despre nașterea și înaintarea în istorie a poporului român, despre lupta lui pentru a-și apăra ființa, pămîntul și limba, despre idealurile de unitate și independență — slujite, în mod strălucit, mai ales în veacul următor, de acele mari coloane de lumină din trupul spiritului românesc: Bălcescu, Alecsandri, Eminescu, Caragiale, Creangă, Coșbuc, Delavrancea, Slavici și, mai tîrziu, la începutul și în curgerea „deceniilor din veacul nostru: Sadoveanu, Rebreanu, Blaga, Argezi, Călinescu, Camil Petrescu, Marin Preda, Nichita Stănescu — tinărul cititor poate adăsta cu sufletul și cu mîntea, cu întreaga lui ființă peste pagini de mare frumusețe și valoare, adunînd caratele pildelor și făcînd din ele tezaure proprii.

puțin o săptămînă, și care atrag în conul lor de lumină pe toți elevii școlilor, pe părinți al acestora, pe învățători și profesori de diferite specialități. După cum pot fi amintite concursurile speciale de învățare și recitare a poeziilor închinete limbii române, patriei, partidului, copilăriei și păcii, vizionările de spectacole — cu lucrări de mare interes — urmate de dezbateri, lecții și alte activități instructiv-educative desfășurate la Muzeul Literaturii Române și la case memoriale ale scriitorilor, excursii literare în zone ale țării de mare densitate spirituală, și tradiții de luptă revoluționară, strădaniile de a-i învăța pe elevi și de a-i ajuta să-și alcătuiască biblioteca propriei, dar și de a folosi bibliotecile școlilor, ale cabinetelor de literatură, marile biblioteci bucureștene, de a căpăta deprinderi de valorificare a lecturilor în lucrări ce-i pun în situația să se deprindă cu instrumentele muncii intelectuale ori de a-și promova capacitățile creatoare în lucrări proprii...

În toate acestea, ca și în multe altele, consemnăm realizări demne de luat în seamă, dar, urmărindu-le, desprindem și necesitatea unei și mai bune organizări, a unei munci mai susținute din partea tuturor, a răspunderilor sporite, slujite cu dăruire totală.

George Șovu

Imperativele prezentului

TRĂIM o epocă de ample rezonanțe spirituale. Niciodată, poate, nu a fost resimțit în spiritul vremii un sentiment de satisfacție mai deplină față de noua generație, ca în anii de maturizare a conștiinței tineretului socialist, capabil de elanuri generoase și de mari eforturi constructive. „Aurea juvenus”, vîrsta ce implică prin definiție eroismul și dăruirea de sine, oferă azi exemplul unei reinnoite dimensiuni axiologice. Ceea ce altă dată apărea drept simplă manifestare accidentală, legată de acțiunea unor individualități izolate, se impune acum — pe plan valoric — ca rezultat al unei dinamice orientări spre viață, cu sentimentul invincibilității, cu fiorul emoțional al chemării creatoare în universul uman pe care îl construiește.

Dotată cu o inepuizabilă dorință de ameliorare a vieții și o mare receptivitate față de idealurile umaniste, în care domină germele pasiunii răscolitoare, generația tinăra a fost — nu odată — în decursul epocilor istorice, în fruntea acțiunilor inovatoare, a promovării valorilor umanității și căutării noilor forme de progres cultural, etic și social. Adeviziunea ei față de idei și sentimente este integrală și fără reticențe. Atitudinea intelectuală, determinată de rațiune, este dublată de acel spirit dinamic, în care nu odată torentul pasional și tonalitatea afectivă se adaugă demonstrației logice convingătoare. Să nu uităm că vechea „Querelle des anciens et des modernes”, bătălia pentru triumful lui „Hernani” sau entuziasma revoltă în cadrul „Sturm und Drang”-ului romantic, au marcat adeviziunea pasionată și decisivă a tineretului epocii respective. Și e locul să ne amintim participarea tinerilor la acțiunea revoluționară pașoptistă, la lupta politică pentru realizarea idealului național al Unirii, curajul și intervențiile directe, eroica rezistență în perioada invaziei fasciste, acțiunile temerare din „maquis”-uri, care au consfințit (pentru a cita oară în istorie?) imensul rezervor de energie și sacrificiu al „virstei de aur”.

În zilele noastre, strălucita afirmare a tineretului comunist pe uriașele șantiere ale construcției socialismului merită a fi privită cu simțul grav al conștiinței revoluționare, cu admirație și justă valorificare a nelimitatei lui contribuții creatoare.

Desigur, nu pretutindeni în epoca contemporană, virtuțile tineretului sint valorificate în sensul marilor lui posibilități. Există numeroase locuri pe glob unde o lume supusă unei eroziuni continue pe plan social, îl menține încă într-o stare de confuzie și decepție ce atinge uneori fatala disperare. Am fost și sintem încă martori ai protestelor unei generații în plină revoltă împotriva conformismului oficial al unei societăți bazată pe principiul concurenței brutale, al inegalității sociale și egoismului exacerbant, practicat de clasele sociale supra-puse. Împotriva unei astfel de organizări politico-economice, în sinul căreia chiar cele mai ascu-



CORNELIU VASILESCU : Omagiu Marii Uniri
(Din expoziția Lupta poporului român pentru unitate și independență, pentru făurirea socialismului și comunismului în România)

te minți denunță disprețul pentru valorile morale într-o filosofie a dezgustului de viață, dezorientarea și devierea unui tineret decepționat spre atitudini de renunțări totale sint explicabile și demonstrative. Căci tinerimea trebuie să se consume ardent în acțiuni directe, în care riscul se imbină cu fermitatea convingerii, răspunzînd propriei nevoi de afirmare, cu zelul și marea ei dar de încredere în viață.

Tineretea mea a cunoscut — cu destule decenii în urmă — o epocă în care dezaordul dintre generații, conflictul dintre tineri și bătrini constituia o temă de dispută controversată. O întreagă literatură, adesea plină de observații penetrante ilustra, în scene și episoade caracteristice, incapacitatea de fuziune psihică a generațiilor, mai puțin distanțate în timp, dar diferențiate prin fondul lor moral-reflex al unei experiențe variate de viață, care crea între ele un fals abis și o aparent indisolubilă discrepanță. Ce a mai rămas azi din toată această penibilă adversitate, din „inevitabila” ciocnire dintre generații? Cine mai crede astăzi în opoziția dintre virste, altfel decît ca într-o naturală deosebire de preferințe, afinități sau gusturi efemere și adesea subiective, ce se topecs în cursa vieții, în marea aluviune a activității creatoare, pe același larg portativ al valorilor ideologice și morale în societatea socialistă? Căci în contradicțiile din viața socială, dispariția caracterului antagonic duce la o atenuare

— uneori chiar pînă la o totală anihilare — a contrastelor psihice, care își au în genere originea în modul specific de viață sau de gîndire al claselor diferențiate.

Ca nici o altă etapă a vieții, tineretea e susceptibilă de îndrumare, modelare și dăruire fără rezerve celor mai înalte obiective și idealuri. Ea vădește o largă disponibilitate, o permanentă „deschidere” la tendințele creatoare în artă, știință, filosofie. Ineditul, adevărul științei și al vieții, al valorilor etice și estetice, constituie pentru tînăr un domeniu de permanentă explorare, în care el își încercă cu pasiune puterile de investigație și creație. Aspirația către formele ideale ale lumii și existenței umane — esențială trăsătură de caracter a psihologiei tineretului — e și țărîmul comun de manifestare concretă și împlinire a valorilor artei. Ea intîlneste aici una din inclinările temperamentale ale virstei tinere, care adesea exprimă o desprindere de realitatea imediată, în tendința de depășire a formelor ei obișnuite.

MAI mult decît oricînd însă azi, tineretul e chemat la o operă constructivă de uriașe proporții, în care aportul său nu rareori e determinant. Pe eșichierul larg al construcției lumii socialiste se afirmă, desigur, în primul rînd activitatea directă în uzine și în marile unități de producție. Dar în strictă legătură cu ea, se profilează munca științifică din învățămîntul de toate gradele (licee teoretice, școli cu profil tehnic-profesional, institute și Universități etc.). Din acest punct de vedere, noile directive pentru organizarea, promovarea și „modernizarea” învățămîntului se inscriu ca jaloane fundamentale pentru asigurarea aplicării cu succes a cunoștințelor științifice în procesul producției.

Tineretului îi revine, în primul rînd, sarcina de a pune în valoare — sub îndrumarea cadrelor didactice și datorită pregătirii lui de specialitate — spiritul profund progresist al indicațiilor forurilor superioare de partid, de a traduce în practică principiile esențiale ale vieții noi, emancipate de rutina vechilor metode pedagogice. Relația școală-atelier, indestructibilă legătură dintre teorie și practică, crearea de rețele prin care producția să fie prezentă în problemele pregătirii universitare, iar datele teoretice să reconstruiască ciclul cercetare-învățămînt-producție, sint date incontestabile ale unei noi etape revoluționare în școală. Și, evident, datorita cadrelor didactice specializate, de toate categoriile, este de a privi cu încredere și de a contribui cu experiența și devotata lor disciplină științifică la succesele științei și producției, pe care le așteaptă întreaga viață economică și socială a țării, de la energia și pregătirea științifică a tinerelor generații.

În acest sens, e momentul să amintim locul pe care îl ocupă în Cuvîntarea secretarului general al Partidului la cel de al treilea Congres al Educației Politice și Culturii Socialiste, ca și în Expunerea ce definește fondul ideologic-politic al Tezelor din Aprilie, organismele și instituțiile ce activează în desfășurarea procesului cultural pentru formarea omului nou și ridicarea nivelului de cultură al întregului popor. Constatarea că afirmarea excepțională a științei, învățămîntului și culturii a dus la creșterea unei intelectualități provenită din rîndurile diferitelor categorii sociale muncitoare implică concluzia necesității unui efort susținut pentru ridicarea nivelului ei științific, tehnic și cultural, spre a-și putea îndeplini rolul de „puternică forță în producție și în întreaga viață socială”.

Recent, în Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Plenara C.C. al P.C.R. din 28—29 noiembrie, aceste idei directoare erau reafirmate cu pregnanță: „Trăim într-o epocă de uriașe cuceriri ale științei și tehnicii în toate domeniile de activitate, ale cunoașterii umane, în general. Trebuie să înțelegem bine că numai în măsura în care vom înarma tineretul, oamenii muncii, întregul nostru popor cu aceste noi și noi cuceriri ale științei și cunoașterii umane, vom ridica nivelul general de pregătire al constructorilor socialismului din țara noastră”.

În acest uriaș proces de dezvoltare economico-socială este evident că generația tinăra își găsește confirmarea energiei ei creatoare. În fine, pe alt plan, constatăm aderența și contribuția entuziastă a tineretului la receptarea valorilor artei contemporane.

Servind educația multilaterală și completă a tinerei generații, destinată a duce pînă la ultima consecință revoluția politico-economică și culturală a zilelor noastre, așezăm de fapt la baza ei explicarea categoriilor fundamentale ale științei în spiritul antidogmatic al ideologiei revoluționare. Căci numai procesul educațional complex va asigura succesul învățămîntului actual în spiritul și esența documentelor de partid, ce exprimă în totalitatea lor umanismul socialist al epocii noastre; numai el constituie garanția creșterii incomparabile a nivelului vieții și a gradului de afirmare a conștiinței revoluționare a oamenilor muncii în toate domeniile de activitate dinamică și creatoare.

Mircea Mancaș

Etica scriitorului

DESPRE caracterul exemplar al literaturii, despre calitatea ei de a servi ca exemplu, capacitatea ei de a influența, de a determina într-o foarte mare măsură formarea caracterelor s-a vorbit atît încît nu mai e nevoie să aducem argumente pe această temă. Fiecare, pe lingă moștenirea genetică și pe lingă educația primită în familie și școală, nici nu ne dăm seama, și e imposibil de aproximat, în ce măsură sintem creația propriilor noastre lecturi. Portretul colectiv al unei întregi generații a fost adeseori trasat după tiparul unui erou de roman. Bovarismul a devenit o categorie umană ce depășește sfera tinjitoare a frumoaselor provinciale. Doamna cu camellii și-a extins paloarea asupra a nesfîrșite valuri de Margarete, după cum ar putea fi citați nemurnărați eroi literari a căror vigoare și frumusețe morală nu sint mai puțin conținutante.

Nu nutresc cituși de puțin iluzia că cele enunțate aici sint noutăți. Dimpotrivă, sint lucruri arhicunoscute (și tocmai aceasta le demonstrează ca peremptorii). Am găsit însă că e necesar să ni le amintim în momentul în care ne punem întrebarea: cine declanșează, cine este autorul unei asemenea concentrări de forțe îndreptate spre edificarea morală a lumii? Cu alte cuvinte, care trebuie să fie etica acelor oameni ce ei înșiși dau naștere unor caractere de o atare putere pilduitoare? Oameni ale căror opere așa cum arăta secretarul general al partidului nostru la recenta plenară a C.C. al P.C.R., „trebuie să pună în evidență forța și capacitatea creatoare ale poporului”?

Fiind vorba de etica scriitorului, propria noastră literatură ne oferă suficiente portrete aureolate de frumusețe, cel mai fascinant fiind al însuși spiritului tutelar al scriitorilor române, Mihai Eminescu. Dincolo de însemnele mărețe și tragice ale geniului, de forța și bogăția fără soț a talentului său, ca om, privit din acest unghi, ca unul din miliardele de reprezentanți ai speței, Eminescu întrupește în universul său spiritual virtuți de o puritate absolută,

trăsături ce configurează un profil demn de a sluji ca exemplu nu numai creatorilor, artiștilor, ci colectivității în întregime ei. Cîntea sa totală, sentimentul dreptății, nu atît în ce-l privește personal, ci în ce privește obștea, de la măruntii dascăli de țară obișduiți de o orînduire crudă și nedreaptă, în ajutorul căroră se ridică prin virulentele sale rapoarte, și pînă la destinele istorice ale întregului popor român — el fiind, cum avca să-l vadă, pe bună dreptate, Călinescu, nu atît un individ cît un exponent — patriotismul său inflăcărât, lipsa oricărui orgoliu deșert sint constituențe ale unei structuri spre care tindem cu toții, de care ne apropiem într-o măsură mai mică sau mai mare dar care, după cum se vede, nu e doar un ideal ci a fost intruchipată într-o persoană, exemplu în același timp de artă ridicată pe piscurile cele mai înalte și de conduită morală desăvîrșită. El însuși prețuia la scriitor fondul său moral: „Ceea ce face meritul scrierilor unui Slavici, Creangă, Nicu Gane, nu este numai talentul autorilor, concepția lor curat românească ci și împrejurarea că într-un mediu pe deplin stricat, cum e pătura superpusă pe plebe din România, în mijlocul unei corupții care împreună în ea vicilele orientului turcesc cu ale occidentului, și-au păstrat sănătatea sufletească, reflectă tineretea etnică, curățirea de moravuri, seninul neamului românesc.”

Nu trebuie cituși de puțin absolutizată influența pe care artistul (ca om și prin creația sa) o exercită, numai în această direcție, într-o coordonată pozitivă, istoria, din păcate oferindu-ne și cealaltă față a procesului, cînd forțe artistice puse în slujba unor ideologii funeste au argumentat efectele acestora în rîndul multîmilor, al tineretului cu deosebire.

Emanație a spiritului poporului său, artistul nu poate decît să fie credincios acestui mare părinte, urmîndu-l și în, sau în primul rînd, în frumusețea lui pilduitoare, în etica lui constituită și verificată în milenii.

Vasile Rebreanu

Un cîntec

Un cîntec iar se-așterne pe-tînsă iie-a iernii
pe ape și prin codri cu tainic viers pe ram
un cîntec-vîs din anii de lupte și benenii
ce-a zămislit prin secolii Unirea unui neam

Un cîntec-steag ce mindru iluminează gîla străbună
și plămădă a piinii din ștergar
strălucitor ca neaua ce-n bogății s-adună
cînd ale noastre inimi sint piatră de hotar

Un cîntec-dor se țese în chipul veșniciei
sub cerul cu-nalt soare și falnic tricolor
împodobind străvechiul-chip nou al României
un cîntec-îmn de țară prin ev clocotitor !

Persida Rugu



Smaranda COSMIN

Țara latină

Priveliști, voci pierdute, oseminte.
O davă dezgropată într-un castru.
Cuvinte suprapuse pe cuvinte.
Silex și lut. O termă. Un pilastru.

Atitea rani în țara de obirșii,
Noblețe-n supușenia țării.
Trec peste ele hunii, agatirșii,
Ca un moloz devastator al lumii.

Tot ce-a crescut s-a intrupat din jale.
Tresari și treci. Păstrează-n piept aroma
Acestei elegii imperiale,
Acetor drumuri care-au dus la Roma.

Anonymus

Am crezut, am murit. Am luptat.
Am martori numai stele-atemporale.
Cind oare am trăit? Cind s-a-ntimplat
Acest destin cu semne marțiale?

Cind am luptat, în slujba cărui Domn
Oasele mele-s astăzi minerale,
Care țărîm își amintesc-n somn
Ce suflet-torță am purtat sub zale?

În care limbă am vorbit întii?
În ris barbar, ori plîngere divină?
...Nu-mi amintesc, surid. La căpătii
Un paloș dac, o fibulă latină.

Rege barbar plîngînd

Ți-ai putea imagina asta : rege barbar plîngînd
Pe ruinele Romei la un cecș de amurg. Fum.
Undeva se aude murmurul pașnic al laptelui
Muls în doniți de lemn ; lemnul Rhinului are-un
Războinic muget de cerb.

Undeva, înspre gurile Dunării cineva-ngroapă
Însemnele Marii Provinci, sigiliul imperial.
Pentru altădată. Dacă „altădată” va urni
Nenorocul cetos.

...Deci regele barbar Odoacru dictează, ba nu,
Face o pauză-ngindurată și geme. Prilej pentru
Scrib – grecul Zosimos – să-și privească piatra
De onix a inelului și către Constantinopol să-ncheie
Mesajul cu Ego aui sum servus vester et filius.

Cu pietate de Bărbat și de Rege barbar.
Istoria spune.

Tu numai să îl vezi și să te miri
De-așa singurătate și putere.

Cantata profana

„Toată această suferință va fi fiind poezie”
Ce se întimplă prin părțile inimii tale
Nu mai poate fi-nchis într-o carte.

Dacă locurile ar fi priveliștea lor
De Atunci, cum ai cînta ziua, printre cireșii
În floare :

Circa mea pectora
Multa sunt suspiria !..

Via Latina

Această legiune mărșăluind în primăvara
Imperiului : e o via latina pe care cuvintele
Zumzăie, ca niște bondari fericiți.

Deocamdată, barbarii-s departe, regii lor
Dau porunci guturale sub corturi.

Imaginează-ți care de luptă uitate sub
Pinii din Roma ; undeva, departe, țipătul sclavului
Pedepsit : imaginează-ți inima ta necruțătoare
De-atunci. Și mireasma amar-a măslinilor.
Și flecările grecilor în piața de strîdii.

Și-un cîntec, în care o femeie se despletește
Șoptind : O, pulchra mors !

De bello Dacico

Unde-i raiul vechii Dacii? Poeziei dă tribut.
Rana înflorește-n cîntec, cîntecul se-ngroapă-n lut.
Pomeniți poporu-acesta care a pierit cîntînd.
Sub cuvinte zac morminte și semințe în mormint.

Oseminte muzicale împing griul spre urmași.
Coaja singeră de sunet, miezul freamătă de pași.
De atîta suferință, de atîta pietate
Ostenește și lumina, paznic de eternitate.

Trudă lină ca o piine, veșnicie răbdătoare,
Erudită limbă nouă – patrie încăpătoare,
Relicvari de osinde, codex de suspine-adînci...
Tu, Discipol nou și Frate, prosternează-te. Și plîngi.



Ion POPESCU

Dimensiuni

Însoțim istoria. Percepem
lucrul în sine. Descriem, cu șansa
unicității, marile termocentrale.
Realul e tot mai bogat. Alcătuirea lui
intimă ne reintregește cu sacrul
sublimului său înțeles. Fericirea
de-a locui în lumină se regăsește
în totul. Triumfă,
arborează pe toate înălțimile
și în toate odinurile stîndardul
suveranității. Iubim
nemărginitul. În valuri și valuri
trec muncitorii spre marile
termocentrale. Și ale lor sint
dreptul la muncă și libertatea
de-a pune în starea de fapt
ideile partidului. O mare vie de trupuri
înlănțuindu-și miinile aprinse,
avînd în ele secretul tineretii
fără bătrînețe și al vieții
fără de moarte. Și nu ne indoim
de dimensiunile omului. Iubim
mirabilele cetăți ale luminii
și, împreună, muncitori și poezi,
lucrăm, vizionari, la viitoarea Eră
a Comunismului.

Șantier

Șantier. Adîncul. Încetul arzînd.
Construcția începe. Bătăile
inimii. Dar mai are un gînd
omul cu cască. Să inunde văile

cu sufletul său. Șantier. Din
fier și ciment, curaj și iubire
intemeiază adevărul. Suim
din alcătuire în alcătuire

spre crestele lui dez-mărginite.
Omul cu cască scrutează atent
freamătul ideilor intrînd în real.

Șantier. Dintre-atitea și-atitea ispite
el a căzut pradă uneia : clocotînd latent
în sine însuși, în ideal.

De foarte tineri

Ei construiesc, construiesc mereu
hidrocentrale pe Dunăre, pe Argș, pe Jiu
și nu obosesc niciodată.
Sacrificiul lor se numește revoluție
și, ca marii învingători, au trainic
înfipse-n pămînt
rădăcinile arhitecturii libere.
Ei au învățat de foarte de tineri
să descopere locurile cele mai potrivite
zidirii, de foarte de tineri
să vadă în căderea frunzelor
peste secundele trupului
dialectica cea mai firească
a sinelui fascinat, tot mai fascinat
de proprietățile apei
și ale sintezei, de foarte de tineri
să dăruie amfore focului lăuntric,
cel întreținut de clepsidrele roșii
ale iubirii. Patria se bizuie
pe mințile lor care au cucerit
profunzimea părerilor proprii,
pe miinile lor care așează pe rafturi
gutui împovărate de aur.

Călătorie în semințe

Dinainte de atingerea cu aerul patriei
știi totul despre el. Structurile
pe care le cunoști, atît cit le poți
cunoaște, sint adevăruri detinute dintru
început. Dinainte de coborirea în patrie,
ogorul fantastic, solar e
pregătît să te întîmpine
precum o oglindă în pragul căreia
simțurile se transfigurează în
crini. Și te supui, copil al griului,
marii puteri a spitelor de-a ține
cercul în integritatea sa, perpetuei
mișcări a gîndurilor încercînd să prindă
rădăcini în umedul și rodnicul
pămînt. Se lasă toamna peste pașii
tăi. Călătorindu-te-n semințe, întîm ești
substanței unice, și străvezi alit de bine
lucrurile încit deodată înțelegi că-ți
regăsești ființa-n ele, descoperi
marile idei.

Căderea în flori

Răsfățul ochiului. Arhitecturi
ale orașului, savante
și-atît de necesare. Mii de plante
pe la ferestre. Nu te mai înduri

să-ți smulgi privirile din tesătura
geometriilor. Și, brusc, țî-e dor
să-ți deconspire un izvor făptura,
cel mai adînc și cel mai pur izvor.

Dar, stînd așa, cu fata în lumină,
pe pleoape îți răsare-ntîia rouă
a sufletului. Miinile-amîndouă
nu se ridică pină nu se-mbină

perfect esențialele licori.

O, curgerea aceasta nu-i de vină
c-ai vrea din cînd în cînd să cazî în flori
și să se facă o liniște deplină.

Să ne-acoperim cu mierea muncii

De-nfiorarea deplină a vieții
în pîntecul unei semințe
să nu trecem. Să-i consolidăm pereții
de aur, miez să-i fim preatăcutei semințe.

Să stăm mereu în jurul ei, să ne purificăm
pină la transparentă. O, prin frumusețe
lucrurile devin străvezii. Esențial și suprem
harul acesta de-a le împrumuta puțină tandrețe.

Cu miinile întinse spre blănille fragede ale mieilor
descoperim fuziunea dintre arheu și făptură.
Apele fulgerate de săbiile ideilor
stau mărturie reintegrării-n natură.

Patria are nevoie de sentimentele noastre,
sărută duioasă tîmplele uzinelor.
Spre care trecem, predestinați de astre,
să ne-acoperim cu mierea muncii, asemeni albinelor.

Un poligraf: D. C. Ollănescu-Ascanio



UN clasicizant în minor și un romantic de aceeași tonalitate a fost Dumitru C. Ollănescu. Deși avea trei nume nu i s-a părut de ajuns. Și-a mai adăugat pe al patrulea. Acel Ascanio final și întregitor era, de fapt, pseudonimul cu care semnase bune cronici teatrale, în 1878—79, la „România liberă” a lui Dim. Laurian (printre cele dintâi ziare moderne românești) și, în 1884—1885, la cotidianul „Voința națională”. Această rubrică, bine scrisă, i-a adus notorietatea pe care nu ar fi dobândit-o cu creația sa originală. A sfârșit, deci, prin a-și asocia pseudonimul la numele său, care suna, astfel, pompos și seniorial: D. C. Ollănescu-Ascanio. Se născuse în 1849 la Focșani. Tatăl său, fost actor în trupa lui Aristia, se chivernise ajungând, probabil prin căsătorie, moșier. Viitorul scriitor poligraf a urmat liceul la Sf. Sava din București și apoi la Iași, la Institutul Academic, unde și-a luat bacalaureatul. A urmat, firește, dreptul la Paris și Bruxelles. În 1873 s-a reintors în țară cu legiuinul doctorat. A fost vreo doi ani magistrat, alți doi ani primar al Tecuciului și, în 1876, devine funcționar al Ministerului de Externe. Va fi începutul carierei diplomatice, în epocă mult rîvnită, care i-a adus onoruri și relații în lumea suspusă. Pentru că a avut parte de toate avansările în această carieră: șef de cabinet, director, secretar de legăție, ministru la Istanbul, Viena, Atena, secretar general al Ministerului de Externe.

Diplomat a fost nu numai în carieră ci și în viața literară. Era, firește, chinuit de muze și avea principii estetice. Încă în 1869 a fost cofondator (împreună cu G. Dem. Teodorescu, Gr. Tocilescu, St. C. Michăilescu) al societății „Românismul” prezidată de B. P. Hasdeu. În foaia acestei societăți a și debutat, ca poet, în 1870, cu ciclul *Doine*, infuzie de motive culte în metrica populară. Idolul său literar era Alecsandri și probabil că, pe această filieră venind, la care se adăugaseră și recomandările lui Laurian și Stemil, a început să frecventeze, în 1878, Junimea, focal inaugurată de Maiorescu la București. Și în această calitate a devenit colaborator activ al „Convorbirilor literare”, publicând în cea mai prestigioasă revistă a timpului variata,

incontinenta-i producție literară: poezie, proză, teatru, traduceri. Numele îi era circulat și, treptat, cucerise prestanță dacă nu chiar prestigiu. Iar piesele sale de teatru erau reprezentate chiar pe scena Naționalului bucureștean. De altfel, inaugurarea acestei instituții teatrale, la 9 octombrie 1877, s-a făcut prin prezentarea piesei lui Frederic Darné, *Visul Dochiei*, în traducerea (care însemna aproape o prelucrare) a lui Ollănescu. În 1878, pe aceeași scenă, i se reprezintă piesa într-un act *Pe malul gîrlei* și care a fost reluată, mereu cu succes, pînă prin 1908—1909. Piesa, în versuri, e vioaie, moralizatoare și făcea „casă” nu numai datorită calităților ei intrinseci, ci și pentru că spectatorul era cucerit de unele aluzii străvezii la adresa ingratitudei Rusiei țariste față de sprijinul armatei române în războiul din 1877. În 1880 i se joacă, pe aceeași scenă, o nouă piesă de teatru (*Priveagul*), în 1885 o alta (*Fanny*), în 1893—1894 încă una (*Primul bal*). Și laudele veneau de la autoritățile literare ale vremii (Alecsandri, Ion Ghica) iar „Convorbirile” le publica înainte de a fi reprezentate. Nu e, de aceea, poate, de mirare că, în 1893, Academia îl cheamă printre membrii ei, rostindu-și discursul de recepție în 1894. Și asta în timp ce Caragiale, din 1879 pînă în 1885, publică și i se reprezintă cele patru mari comedii (*O scrisoare pierdută* în 1884), adunate în volum în 1889, urmat, în 1892, de volumul *Note și schițe*. Dar Caragiale era, pentru puternicii Academiei vegheată de Dimitrie Sturdza, un neagrăt autor. Sorții nu puteau cădea decît asupra unor scriitori cu ștaif precum azi aproape uitatul Ollănescu-Ascanio.

Vina acestei scandalose confuzii a volorilor nu e, desigur, a lui Ollănescu care, chiar, l-a admirat pe marele dramaturg, scriind — înțelegător și entuziast — despre spectacolul, în premieră absolută, al *Scrisorii pierdute*. Dar e imposibil să nu meditezi amar asupra fenomenului, atunci cînd îl reîntilnești. De Junimea Ollănescu se slujise cit avusese nevoie. Acum putea s-o abandoneze. S-a alăturat, deci, prietenului său Nicolae Petrașcu care, nemaîngreind estetica maioresciană (care refuza „noua critică”, științifică, a vremii) ia inițiativa întemeierii, în 1895, a unei noi societăți literare. Va fi „Amicii literaturii și artei române” al cărei președinte va fi nimeni altul decît — se putea? — Ollănescu-Ascanio. Un an mai tirziu, societatea scoate elegantă revistă „Literatură și artă română” (sub conducerea lui Petrașcu), stîndiată de mărimi ale zilei, inclusiv de Carmen Sylva. Iar Ollănescu e aici un colaborator activ, mult solicitat, publicat fiind mereu la locuri de onoare. În 1893 își publicase volumul *Teatru* iar, în 1897—1898, cele două volume ale lucrării sale *Teatru la români*, o exegeză realment importantă, singura, de altfel, rezistentă în absolut din bogata sa operă. (De aceea, tocmai, a fost reeditată, în 1981, de Cristina Dumitrescu la Ed. Eminescu). În 1901 are grija să-și adune versurile într-un volum (*Poezii*), continuînd să scrie, să facă referate academice pentru volumele propuse Academiei spre premiere, să publice proză (*Banul alb*, în 1905) și traduceri (Multați, Turgheniev). În 1908, relativ tînăr încă (avea 59

Farmec și duioșie

■ MĂLINA CAJAL, care a abordat varii domenii ale scrisului literar, iată, a împlinit 80 de ani. Ea a parcurs, așadar, opt decenii derulate ca într-un film învăluit în cețuri și obstacole, fără să dea înapoi vreodată, în fața celor mai aspre încercări ale vieții.

Vibrația creației literare s-a resimțit, în cazul Mălinei Cajal, atunci cînd a pornit să dea versuri, schițe, scenete, un apur de tristețe strecurîndu-i-se în pagini.

O întîlneam, fie redactor la unele publicații bucureștene, fie ghid la Muzeul de Istorie, ori chiar întirziind pînă tirziu în nobila și aspra muncă de corector la diferite edituri.

Ca și Victor Ion Popa, într-o vreme, aducea Ateneului popular unde i se montau scenete și schite dialogate, elemente de recuzită din propria-i casă, de cele mai multe ori ajutată chiar de familia ei.

Colaborînd la radio și la publicații care solicitau, în primul rînd, aspecte vii ale zilelor noastre, scriitoarea obișnuia să se documenteze minuțios, să-și cunoască temeinic viitoarele personaje care urmau să apară în piese, în povestiri și în însemnări literare.

În ultimele decenii a fost și este prezentă în numeroase almanahuri literare

cu versuri și proză, destinate cu precădere lumii celor mici.

Despre volumele Mălinei Cajal s-au scris cuvinte calde, subliniindu-se calitatea compoziției și stilului. Într-adevăr, în *Forumbelul alb*, *Carnaval în pădure*, *Autorul misterios* și printre noi, *Curcubeul*, *Stropi de rouă* și multe altele din cele 16 cărți pe care le-a tipărit pînă acum, duioșia se împletește cu zîmbetul, misterul veșnic al vieții, cu puritatea.

Să notăm că cinci dintre cărțile autoarei au fost traduse în limbile franceză, spaniolă, cehă și engleză, selectîndu-se cele mai izbutite lucrări pentru copii, lucrări în care este surprinsă naivitatea și farmecul lor de totdeauna. După cum se dovedesc în continuare utile monografiile unor localități din țară (Tirgoviște, Amara etc), ori fabulele, ghicitorile, anecdotele, portretele, utilizate în unele manuale școlare ori la șezătorile pionierilor.

Mălina Cajal scrie și azi cîteva cersuri bune, zilnic. Știu că la Editura „Ion Creangă” are în lucru un nou volum pentru copii. La acest popas aniversar, nu-l putem dori decît aceeași putere de muncă și aceeași pasiune pentru scrisul de exigență pilduitoare ca pînă acum.

Al. Raicu

Trapez

CCLXXVII

1303. Cîntec din frunză de salcîm altoit cu eucalipt. Recomandat celor care suferă de bronșită.

1304. Acele zile de toamnă în care, de îndată ce luam un strugure în mîna, albinele veneau să-l împartă cu mine, făcîndu-mă să mă simt indian.

1305. Cînd vreau să cred în inteligența părinților mei imi aduc aminte că nu mi-au spus că m-a adus barza.

1306. A doua zi după al doilea mare bombardament american asupra Bucureștilor, care lovise centrul, pe strada Ion Ghica am dat de o trăsură fără vizitiu și fără cai. Nu mi-a fost greu să-mi inchipui unde erau.

1307. Dacă aș fi știut să schiez, ceea ce se cheamă a skia, cred că ar fi trebuit să-mi cumpăr altă piele, fiindcă în a mea n-aș mai fi încăput.

1308. — Dă-ți cu părerea! îl îndemnau. Și-a dat. Și pe urmă a trebuit să-și dea cu pumnii în cap.

1309. Zgomotele orașului au încetat. Nu se mai aud tramvaie, nici autobuze. Și zgomotele interioare au încetat. Nu se mai aud ascensoare, uși trîntite, piulițe zăngănind, ciocane bătînd cuie în pereți. Parcă îți mai vine să trăiești. Dar tocmai atunci începe să biziie o muscă.

1310. Oroarea pe care mi-o inspiră șobolanii n-ar fi fost atît de mare dacă printre oameni nu s-ar fi găsit unii care să le semene.

Geo Bogza

de ani), moare de cord, petrecut cu onoruri pentru cîte înfăptuise și ceea ce reprezenta, atunci, în viața literar-culturală. Un an mai tirziu însă Duiliu Zamfirescu, care i-a succedat la Academie, refuză să-l evoce în discursul de recepție, preferînd să cuvinteze despre „poporanismul în literatură”. Onorurile cînd nu sînt pe deplin meritate durează, uneori, puțin. A urmat, treptat — nu se putea altfel — uitarea.

ÎN epocă, literatura lui Ollănescu-Ascanio a făcut într-adevăr, după o apreciere nimerită a lui Paul Cornea, „naveta între clasicism și romantism”. Citînd-o adesea, în succesele mele popasuri „îndelungate asupra colecției „Convorbirilor literare”, uneori poeziile sale imi atrăseseră atenția. Erau, cele mai multe, îndatorate, negreșit, lui Alecsandri dar cu o limbă curată, cu imagini și melafore aproape limpezi. Idilismul, calmul tihnit, bucolicul decorativ, uneori și prozodia trimeteau gîndul direct spre Alecsandri. A preluat și teme ale bardului de la Mircești, continuîndu-le și dezvoltîndu-le, ca în *Fiul lui Penes Curcanul*. Și tot d.n. filonul lui Alecsandri provenea și, cea mai mare parte a dramaturgiei sale în versuri, inclusiv acuzațiile ei tendințe moralizatoare. Dar o parte din poezia sa e îndatorată și lui Eminescu. Ciclul satirelor e incontestabil reminiscent, purtînd clar sigiliul de neonfundat al ultimului nostru mare romantic. *Satira I* — din 1893, ce vituperază „curentul decadent-pesimist (fals) pornografic al literaturii noastre”, amintește de *Epigonii*: „Cîntăreți ai vremii noastre, epigoni, a voastră-i vina! / Voi, în loc să fiți făclia ce-și împrăștie lumina / Binefăcătoare-n calea omeniilor, ați aprins / Ici și colo un tăciune fumegos, ce-aproape stîns / Pîlpîie-n miinile voastre și cu flacăra-i gălbuie / De-abia vă răsfîrînge umbra girbovă și străvezie.” Sau cea de a patra satiră, o meditație asupra condiției femeii în societate („Draga mea, înțelepciunea n-o mai căuta prin cărți, / Îndreptează-ți cercetarea ageră și-n alle părți.”) Iorga găsea că satirele lui Ollănescu sînt „fără nici o noimă de adevăr sau de formă”. Avea dreptate.

Proza lui Ascanio e indubitabil romantică, cu ecouri vădite din Costache Negruzzi și N. Filimon. Dar nuvelele lui Ascanio, cititor atent al prozei franceze și engleze a timpului (în special Mérimée), a împrumutat ceva din recuzita realismului-naturalist. Caracterelor personajelor, mereu inflamabile, intriga apri-gă sînt fără îndoială romantice. Prozatorul a știut să infuzeze însă nuvelelor sale procedeele realismului, cu acele fișe naturaliste ale personajelor, căutîndu-le tarele caracterologice departe, la părinți și chiar la bunici. *Fata spinzuratului* (din 1892) e într-o aceasta deplin lămuritoare. Tîna Ileana, frumoasă și fatală, dorită de trei bărbați, inclusiv de moșierul satului, nu putea fi altfel datorită biografiei sale încărcate.

Romantică integral e nuvela, din 1905, mult lăbărtată, *Banul alb*, a cărei acțiune, palpantă (tot omor din dragoste) se petrece în Italia, în lumea aventuroasă a circarilor. E probabil că proza lui Ollănescu-Ascanio e în creația sa unul dintre compartimentele încă lizibile, demonstrînd capacitate de construcție, o limbă bogată și suculentă și, chiar, personaje care se rețin. Avea în lucru romanul de moravuri *Fecior de bani gata*, care se anunța interesant, dar rămas nefinalizat. Dacă traducerile din Horațiu

sînt azi imposibile datorită arbitrării modernizării prozodice, menționabilă cu totul e publicistica sa. Mai ales, desigur, cronicile dramatice, bine scrise, moderne, pătrunzătoare, cu aprecieri deopotrivă despre text și spectacol. Aș cita din cronica, întinsă, la premiera *Scrisorii pierdute*: „O tristă dar adevărată moralitate răsare din această comedie... Cine nu s-a putut pătrunde de acest adevăr, nu a înțeles intențiunea autorului și nu s-a folosit din această lucrare decît de veselie ce curge neîntrerupt și tot mai vie în timpul celor 4 acte din care este întocmită... Noi și păcatele noastre, sîntem cîinci și pesimiști, sîntem cauza primordială a acestor lucruri, iar nu lucrările lui Caragiale, vii icone ale vieții și activității noastre de toate zilele.”

ESTE cu totul îndreptățită strădania de a readuce, printre noi, opera lui Ollănescu-Ascanio. De altfel, acestui efort de restituire a operei scriitorilor de rang secund îi slujește colecția „Restituție” de la Editura Minerva. Și ea dă foarte bune rezultate, prin aparițiile ei bine gîndite. Ultimul editor al lui Ascanio este Florin Berindeanu*). Inițial s-a apropiat de opera literară a acestui scriitor atunci cînd, la propunerea profesorului Paul Cornea, și-a elaborat lucrarea de licență. Cu bibliografia adunată atunci a putut alcătui această ediție. Din această mărturisire făcută în nota asupra ediției, reiese că editorul e un om tînăr. Inițiativa lui e demnă de toată lauda și oricîte elogii i-am aduce nu ar fi îndeajuns. E, în fapta sa, și un mare semn încurajator. Iată că un tînăr se apropie, cu pricepere și talent, de partea cea mai dificilă a istoriografiei literare: editarea și comentarea textelor. Sînt ocazii rare și, atunci cînd se produc, trebuie salutate și mult stimulate. Am citit, tocmai de aceea, ediția sa cu un spor de atenție. O spun bucuros, ediția e bună și în unele secțiuni chiar foarte bună. Selecția textelor din sumar dovedește buna cunoaștere a operei lui Ollănescu, frecventarea exigentă a periodicelor timpului și gust pentru că a reținut, în sumarul ediției, ceea ce e totuși mai reprezentativ. Am regretat numai că nu a oferit și exemple din activitatea de traducător a scriitorului. Iar finuta filologică a textului, e și ea bine, sever supravegheată, abia puțind descoperi, ici-colo, tremurul debutantului. O excelentă impresie lasă apoi aparatul critic al ediției Florin Berindeanu e stăpîn pe obiectul de studiu, scriind inteligent și cu măsură, fără entuziasmul de novice. Atît prefața cît și notele sînt exact ceea ce trebuia să fie: corecte, drepte și lămuritoare. Am găsit numai cîteva scăpări de condei. În prefață, la pag. XVIII, se spune că scriitorul diplomat și-ar fi scris o nuvelă, la Atena, pe cînd era „ministru de Externe”. E o exagerare. Ollănescu-Ascanio n-a fost niciodată ministru de Externe. Într-o notă, la pag. 455, se spune că „Voința națională” a fost o revistă. N-a fost. Era un cotidian pe care, sint sieur, editorul l-a citit. Să nădăjduim că Florin Berindeanu va reveni printre editori cu o nouă ediție. Dispune de toate însușirile necesare și de competența lui e multă nevoie.

Z. Ornea

*) D. C. Ollănescu-Ascanio, *Poezii*, Teatru. Proză. Ediție, prefață și note de Florin Berindeanu, Editura Minerva, col. „Restituție”, 1988



Paul Zarifopol

M-AM întrebat, încă o dată, la apariția celor două volume de eseuri ale lui Paul Zarifopol ce anume l-a determinat pe G. Călinescu să-l execute cu atita patimă în „Istoria” sa pe promotorul „ideilor gingașe”. Și cum nici de data aceasta n-am găsit un răspuns care să mă satisfacă sau pe care să-l pot mărturisii, mi-am spus, din nou, că la urma urmei nimeni nu e scutit de riscul unor greșeli de apreciere, dovadă chiar finalul execuției lui Zarifopol unde curge și o picătură din singele lui Proust Ulterior, citind două articole publicate de Nicolae Manolescu în „România literară” și în „Ateneu”, în care, indeosebi în ultimul, același, încă neierlat, Zarifopol e privit ca un căutător de originalitate care și-a făcut un calcul greșit vrind să fie prea original, m-am întrebat ce poate explica o premisă atât de forțată, de natură să ducă întreg raționamentul pe un făgaș inadecvat. N. Manolescu știe foarte bine, fără îndoială, că Zarifopol nu este un critic literar în sensul strict al cuvintului, ci un moralist, și încă unul de primă mână, deci posibilitatea unei confuzii este exclusă. De ce îl suspectează atunci de prea multă strategie și, mai ales, cum poate un critic de talia lui N. Manolescu să se mire că Zarifopol nu ține neapărat să fie simpatic, dimpotrivă, judecă în răspăr, contrazicând și contrariind gustul comun? Mărturisesc că am rămas pe gânduri. A descoperit, oare, odată cu maturitatea sa și a criticii sale, Nicolae Manolescu smerenia? Să-l preocupe oare atât de mult dorința de a nu se păcăli avansind un verdict imprudent, incit să nu accepte că pentru un moralist ca Zarifopol era, poate, mai plăcut să spună de fiecare dată ce credea, fără să se sinchisească de riscul de a fi prea singular și, în consecință, necredibil? Sau — și aceasta e explicația la care m-am oprit — natura artistică a lui N. Manolescu, prea multă vreme înăbușită, i-a jucat o festă criticii, răzbunându-se? Căci, după cite îmi dau eu seama, un critic poate evolua de la un radicalism juvenil sau de la o infidelitate deliberată la o magistratură sobră, lucidă, dar nu de la vanitatea la umilință. Revelațiile relativității sint pedepsa rezervată, cred, temperamentelor artistice care pot descoperi, și au descoperit adesea, că pe drumul străbătut de ele incertitudinile sporesc, în loc să scadă, cu vârsta.

În ce mă privește, n-aș fi totuși atât de aspru ca Mircea Iorgulescu față de cele două articole amintite. Ele pot fi luate, în definitiv, și ca un omagiu indirect adus lui Zarifopol, în sensul că N. Manolescu n-a rezistat seducției iconoclastului de care s-a ocupat, i-a preluat metoda. Și, apoi, a strimba din nas poate fi un act tot atât de cultural ca și o incintă exprimată. De ce am înțeles dreptul lui Zarifopol de a nu fi incintat de Goethe sau de Stendhal, și n-am recunoaște dreptul lui Nicolae Manolescu de a fi neplăcut surprins de aceste refuzuri? Zarifopol este un foarte reconfortant și incisiv antidogmatic, adversar al fetișurilor și mofturilor de tot felul, un spirit liber, detașat, un fin și necrutător diagnostician de moravuri, dar, firește, cel care-l comentează poate socoti, dacă vrea, obstinația de a judeca în răspăr o formă „au rebours” de fetiș. Otrăvurile dulci ale unui astfel de spirit pot isca reacții diverse. Ceea ce mie, să spunem, mi se pare o virtute, mă gîndesc la faptul că Zarifopol nu vrea cu nici un chip să fie grefierul gustului comun, ci să judece singur, numai după gustul său, altuia i se poate părea un păcat, un calcul greșit, o vanitate imponderabilă. Înțeleg foarte bine asta. Cum înțeleg că asemenea inteligențe sint incomode. Te-ai obișnuit cu ideea că „Rugăciune pe Acropole” a lui Renan e una din cele mai patetice mărturii ale pasiunii pentru clasicism și vine, iată, scepticul Zarifopol care-ți atrage atenția cu un suris perfid că Renan nu și-a șoptit rugăciunea în fața Parthenonului, ci în bibliotecă. Desigur, poți să nu fii de acord cu el și adesea nu ești, cînd e nedrept, uneori pînă la limita scandalului, cu Unamuno, cu Voltaire sau cu alții, dar după un timp constăți o ciudățenie, că nu te mai tulbură verdictele. La nevoie, ele pot fi luate ca simple ipoteze. Ceea ce te atrage nu este ținta spre care tinde, în raționamentele sale, eseistul, ci

Opinii

Despre „originalitatea gustului”

tot ce-ți înșiră el pe drum într-o stare de perpetuă ebuliție intelectuală. În aceste condiții n-are rost nici să-i dai dreptate nici să-l invinuiești că a exagerat în judecățile sale literare (fiindcă la ele mă refer cînd vorbesc de exagerări). Ce trebuie observat cred, este bucuria însăși de a pune totul pe cîntar și de a cîntări, încă o dată ceea ce părea definitiv stabilit, cu toate avantajele și riscurile ce decurg de aici.

Dacă m-a mirat cu adevărat ceva în ceea ce Mircea Iorgulescu numește „mica dar enervata campanie din această toamnă” dusă de N. Manolescu împotriva lui Zarifopol a fost nu existența reproșurilor, ci tipul de reproșuri. Aici, recunoscut, excelentul critic care este N. Manolescu a reușit să mă azvîrle în perplexitate. Sincer să fiu, nu-l credeam atât de grijuliu cu gustul comun incit să-l supere faptul că un eseist liber de prejudecăți urmărește, nu știu cit de calculat, dar, sigur, metodic, să nu se lase intimidat de modă sau de tirania părerilor curente. Și ultimul lucru la care m-aș fi așteptat a fost să află de la Nicolae Manolescu însuși că, odată cu maturitatea, a ajuns la înțelepciunea de a consimți „să se dea” uneori după alții pentru a rămîne credibil. Adică cum? Renunțînd la propria părere? Dar, mă rog, poate m-am înșelat eu, și mărturisirea nu e decît o ironie secretă a criticului, o vicleană cochetărie.

LA drept vorbind, problema în sine mi se pare rău pusă și nu pricep de ce N. Manolescu vrea să lase impresia că n-ar ști cite capcane și cite pericole există în lingșirea gustului comun și că lecția usturătoare, răsunătoare, primită de critică în urmă cu un secol în scandalul nașterii artei moderne care s-a sfîrșit, legalizat, la Luvru, este un avertisment. Libertățile și capriciile acestui gust sint divergente, merg, să zicem, de la goana după un roman ca „Shogun”, al lui James Clavell, care m-a convins că și literatura de consum se poate degrada, pînă la răceala, abia amabilă, față de capodoperele dificile. El trebuie apărat, cit se poate, de primejdia dublă pe care o duce cu sine, de a fi ori pnea generos, ori prea intolerant, prea rigid. Este oare vinovat Zarifopol că dinamitează permanent judecățile confortabile? Dar, cred eu, asemenea spirite sint strict necesare unei culturi pentru a asigura igiena gusturilor! Manualele școlare își fac datoria lor cînd îi învață pe elevi că Racine și Corneille sint valori consacrate. Dar ar fi grav dacă n-ar exista nimeni care să le atragă atenția apoi să nu-i pună, totuși, pe Corneille și pe Racine pe același plan cu Eschil și Shakespeare. În acest sens, unele din „erezile” lui Zarifopol, cum ar fi proasta părere despre sentimentalismul lui Maupassant, își pot găsi o justificare, dacă nu absolută, măcar relativă, de acid care roade crusta ideilor primite, ajutînd gustul comun să nu devină conservator, să nu cadă în greșeala de a-și dogmatiza preferințele sau de a se instala, mulțumit și refractar la noutate, în ele. Concesiile prea curtenitoare nu-l ajută cituși de puțin să se educe, să progreseze, în schimb sint foarte periculoase pentru cultură. Oare nu același brav sentimental care a stat din zori la coadă, în timpul lui Rousseau, ca să cumpere „Noua Eloiză” a devenit furibund cînd l-a atacat pe Flaubert că a calomniat cinstitele femei franceze prin scandaaloasa Doamnă Bovary? Și nu imobilitatea unui anumit tip de gust, care devine foarte ușor opacitate agresivă, a tîrît în fața tribunalului poezia lui Baudelaire? Ar fi existat, oare, în bibliotecă, azi, Joyce, fără entuziasmul celor care i-au înțeles noutatea? Dar Kafka? Inerțiile de gust au nevoie să fie din cînd în cînd zgîlțuite ca să nu aștească, să nu alunce într-o toropeală mortifică și vanitoasă, iar admirația trebuie sprijinită să nu se osifice, să nu se inchisteze, ceea ce ar face-o incapabilă să mai primească valorile noi. Istoria culturii e plină de exemple de valori care au intrat în bibliotecă și în muzee în răspăr cu gustul comun, uneori chiar împotriva lui, iar aceasta indeamnă la prudență.

Un argument forte în favoarea tezei că Zarifopol vinează strategic originalitatea este că el ar fi clasicofob. Invinuirea nu e nouă. Călinescu vorbește despre un dispreț global față de clasici și chiar studiul care deschide recenta ediție de eseuri, semnat de Al. Săndulescu, recunoaște anticlasicismul eseistului. Argumentele în acest sens nu lipsesc, mai ales că unele dintre refuzurile radicale ale „anticlasicului” n-au nici o șansă să convingă, însă mă văd în situația să cad în păcatul de a judeca de data aceasta eu în răspăr, deoarece în ce mă privește nu sint deloc convins de clasicofobia lui Zarifopol. Ba chiar mă bate gîndul că eseistul a fost prea sincer. Probabil, nu e singurul căruia i-a trecut prin minte că mulți autori clasici sint, aș zice, mai

mult citați decît citiți, dar el a spus-o în multe feluri și asemenea afirmații, evident, te fac să tresari intrucit tresesc din somn bănuiala că timpul închină nu numai eternitatea piramidelor, ci și eternitatea modelelor. Sigur, împărtășesc pe deplin ideea că a-i minimaliza pe Platon și pe Homer nu e deloc normal, oricît de mult i-ai prețui pe moderni (de altfel, nu văd de ce s-ar exclude unii pe alții, în cultură nefuncționînd principiul lui Arhimede că în același spațiu nu pot încăpea etc. etc.), după cum nu cred cituși de puțin că limbile clasice ar fi desuete. Da ceva ceva mă face să-l socotesc pe Zarifopol nu un anticlasicist, cum ține poate el însuși să pară, ci, încă o dată, un spirit recalitrant la tabuuri. Oare mă înșel afirmînd că acest aparent clasicofob se luptă pe mai multe fronturi deodată pentru a apăra valorile clasicismului de tot ce le convenționalizează și le formalizează? Le apără, mai întii, împotriva plictisiei. Persiflează învățarea în școală a unor rudimente de gramatică, nedusă pînă la cunoașterea limbilor antice, dar în dauna cunoașterii vieții autentice a antichității. Le apără, apoi, împotriva entuziasmului convențional, arînd că nimic nu ucide mai sigur interesul pentru valorile clasice ca idealizarea lor. Le apără, în sfîrșit, de o egalizare dăunătoare.

Mă opresc la opiniile sale despre tragedie pentru că ele pun în evidență cel mai bine ce vreau să spun. Trei realizări depline ale artei tragice, spune Zarifopol, poate pomeni istoria: Eschil, Shakespeare, Dostoievski. Împotriva lor, însă, „estetica coafurilor de teatru și a guvernantelor de ambe sexe” a ridicat o obiecție. Că sint „prea-prea”. Și eseistul exclamă: „Cei trei nu sint nici prea-prea, nici prea puțin: sunt poezi tragici”. Pentru a sublinia locul covîrșitor pe care îl au cei trei în creația tragică, Zarifopol îl citează pe Goethe care scria în anul dinaintea morții sale că n-a fost făcut să fie un poet tragic, avînd o fire conciliantă, și adaugă că Goethe vorbea în numele a două veacuri trecute — cu excepția lui Shakespeare, se înțelege — și a unui veac următor de pseudotragedii. Nu mai e nici o surpriză să constăți mai departe că eseistul nu se omoară după „tragediile moderate” și, mai ales, după „tragicul confortabil” din producțiile de peste Ocean unde spectatorii „judecă cu pietre sau cu revolverul pe artistul care ar risca sfîrșituri tragice”. „Anticlasicul” Zarifopol depline pierderea simțului tragic pe care cei trei mari l-au avut, singurii într-o formă ce face imposibilă diferența dintre culme și abis. Și dacă are, într-adevăr, o fobie, ea se referă la „estetica coafurilor de teatru și a guvernantelor de ambe sexe”. Aceasta, da, îl irită, îl scoate din sărite și-l împinge pe acest intelectual fin să fie și puțin grosolan pe alocuri, să spună pe șleau că obiecția ridicată împotriva lui Eschil, Shakespeare și Dostoievski, cum că ar fi „prea-prea”, e „o prostie”.

AJUNG astfel și la reproșul că Zarifopol ar fi negativist. Și sint nevoia să mărturisesc că mie conceptul însuși nu-mi este foarte clar. Este Eugen Ionescu în „Nu”, cazul cel mai clasic de contestare, un negativist? Nu cumva, atunci cînd negația se înalță pe o credință, ea este o altă formă de a afirma? Desigur, în voluptatea cu care Zarifopol pune totul pe cîntar există un risc, deloc mărunț. Plină de îndrăzneală iconoclastă și de surprize, ea poate neliniști, la un moment dat, imputînd locurile unde poți să faci un popas în deplină siguranță, fără să te simți amenințat de nici o privire ironică. Dar de ce ar fi negativist cineva care își bate joc de platitudinea pretențioasă sau care, convins că moda nu e neapărat un indiciu de valoare, nu-și poate reprimă plăcerea, uneori exagerată, alteori nedreaptă, dar de multe ori întemeiată pe deplin, de a-i da cite un bobirnac? Dacă nu poate fi corișat, gustul comun nu trebuie, cel puțin, încurajat în orbirile sau inerțiile lui. Pentru a fi și mai explicit, eu văd în „negativistul” Zarifopol o conștiință lucidă, mereu alerțată. El își divulgă pasiunile și credințele cu fiecare „strimbătură din nas”, la fel cum Caragiale își divulgă, cu fiecare ironie nimicitoare la adresa mofturilor și moftangilor, gravitatea care va țîșni în formă pură în „Din primăvară oină în toamnă”. Să nu uităm, zice Zarifopol, că domnul Goe se viră peste tot, lumea lui fiind „terenul de cultură al moftului solemn și agresiv, al negativității pretențioase”. Drept care l se pare că suprimarea domnului Goe e o operă de pedagogie strict necesară. Se poate chema, mă întreb, așa ceva negativism? Aș spune că programul global, mai mult sau mai puțin secret, al lui Zarifopol este tocmai acesta, să ajute prin „strimbăturile lui din nas”, care nu sint niciodată grimase, la suprimarea domnului Goe, în toate variantele lui, și că,

deci, nici reproșul că eseistul își calculează prudent, cu grijă, reacțiile, nu stă în picioare. Cineva care are un asemenea program își asumă riscuri mari, zgîndărînd nu un simplu viespar și dezvăluind, poate prea imprudent chiar, că sub masca de „intelectual reticent” se ascunde un polemist veninos, pornit împotriva snobilor, a diletanților și, vorba lui, a guvernantelor de ambe sexe. Acest polemist are limba ascuțită și nu se joacă. Pare doar ironic, doar subtil, dar verva lui nu ocolește cuvinte care, pronunțate cu mai puțină „finesse d'esprit” ar suna ca o insultă. Iar cînd „excesul de incompetență” îl tulbură prea tare, nu ezită să devină grav, adăugînd că tinerii trebuie obișnuși „să-și învețe cum se cade meseria”, să se ferească de un „diletantism dezastruos”.

SINT de aceeași părere cu Nicolae Manolescu atunci cînd presupune că o originalitate în răspăr se potrivește temperamentelor de artiști, dar nu se potrivește în genere criticilor. Mă despart însă de el cînd deduce de aici un reproș adresat lui Zarifopol, trecînd peste faptul că Zarifopol este altceva decît se înțelege prin „critic literar”. În plus, de ce să-l bănuim pe eseist că ține să fie original? Părerea mea este că nu ține deloc. Dacă nu m-au înșelat impresiile de lectură, nu-l interesează nici să fie creditabil, nici să nu se păcălească. Pur și simplu, vrea să spună ce gîndește. Poate că-l lăsa cu totul indiferent autoritatea opiniei lui, poate că socotea autoritatea opiniei — obsesia celor mai mulți dintre critici — o țintă mult prea modestă, n-am de unde să știu. În orice caz, citîndu-l, n-am avut nici o clipă sentimentul că a urmărit să dea verdicte pe care timpul să le confirme. În schimb, mi-a dat mereu senzația că, atunci cînd vorbește despre cărți, vrea să vorbească în realitate despre bolile de care suferă spiritul. N. Manolescu e de părere, și în principiu iarăși sint de acord cu el, că se poate admite, la rigoare, și în critică, efectul unei atitudini în răspăr, cu condiția să fie enormă, șarjată, susținută de o fire pătimașă. Adaugă însă: „Dar Zarifopol? În negațiile lui el este doar ironic, subtil, adică subțire”. Trec peste doar și recunosc că nu mă așteptam din partea unui spirit subtil și subțire ca al lui N. Manolescu să nu concedă că ironia poate face incizii mai adînci decît grosolană și că breșele pe care le deschide subtilul Zarifopol în zidul compact al ideilor primite sint, cu adevărat, enorme.

La sfîrșitul reproșurilor lui N. Manolescu, am dat — pentru ca surpriza să fie totală — peste o concluzie pe care n-o pot considera deloc „o pură curiozitate”, cum i-a părut lui Mircea Iorgulescu, „un nietzscheanism de două parrale”. Dimpotrivă, dacă o despart de referința concretă la Zarifopol, mi se pare și îndrăzneată și fecundă. Nicolae Manolescu spune, poate nu cu nuanțele necesare și nici cu termenii cei mai riguroși, dar destul de limpede pentru a se înțelege despre ce e vorba, că pentru a fi puternic, emoționant, un autor trebuie să aibă un elan interior care să-i dea curajul să fie el însuși fără teama de ridicol ori de penibil. Ideea pe care o avansează criticul îmi sugerează că o aventură spirituală care te tulbură are ceva din sensul aventurii lui Icar, în lumina căreia, pentru a fi sublimă, o eroare trebuie să fie desăvîrșită, chiar ireparabilă. Dacă zburătorul îndreptat spre soare s-ar fi întors din drum, el și-ar fi salvat viața, dar n-ar mai fi devenit un simbol al zborului. Alte exemple care îmi vin în minte acum, din literatură sau din afara ei, merg în aceeași direcție chiar dacă au un înțeles oarecum diferit. Loviturile de ciocan ale lui Luther în ușa catedralei din Wittenberg, unde și-a bătut proclamația, au influențat cultura europeană mai mult decît discreția înțeleaptă a lui Erasmus. Zguduitor în „Procesul” lui Kafka, este nu faptul că nevinovatul K. este judecat și condamnat, ci că el este judecat și condamnat de o instanță pe care n-o cunoaște și care nu-i comunică nici vina. Și ce este, dacă nu un veritabil boicot estetic, pretenția gustului comun american de a i se oferi numai drame cu „happy-end”?

Zarifopol însuși spune, am impresia, ceva similar, cînd scrie că un artist poate să fie un creator sau un „furnizor” atent la succes și la mode, și că fiecare trebuie să aleagă. Se întimplă să nimerești două ținte cu un singur foc, ceea ce vinătorii numesc dublete, dar, adaugă el, acesta e un hazard prea rar pentru a întemeia pe el un principiu.

Octavian Paler

Elegie pentru floarea secerată

Cu o „cotă“ foarte înaltă spre sfârșitul anilor 60, eclipsată apoi de poezia mult mai vitală și impulsivă a promoțiilor următoare, ca și de radicalitatea experimentelor de limbaj, lirica intelectuală și sobră a lui Cezar Baltag a pendulat aproape toată vremea între un abstractism de esență manieristă și o concretețe a pitorescului folcloric. Ea și-a desăvârșit de timpuriu atât o mitologie, cât și o muzicalitate proprie. Autorul a fost și a rămas un stilist. Imaginea stă la el sub șapte pecete de artă. Din folclorul autohton ori din fântina unor credințe și eresuri orientale, Cezar Baltag a distilat la nesfârșit esențe. Nu e vorba atât de taine, cât de magie. Mitologicele lui sint magice, limbajul are aură. Înțelesurile sfirite ca tămăia în materia incantatorie a cuvintelor și a frazelor. Lirismul este solemn și vag, livresc și invocator. Pigmentul exotic este rodul unei curiozități culturale, polenul care pătează mîinile ce scutură floarea. Spiritul poetului, ațintit către mistere ineludabile ori tras de analogii imprezibile, este treaz și cerne totul. Comuniunea cu universul este rece, distantă, contemplare a necunoscutului de pe buza prăpastiei. În fierberea și în informul de dedesubt, poetul nu coboară niciodată. Dar nările lui freacă adesea la mirosul de catran care își șterge prin porii pămîntului.

Euridice și umbra (Editura Eminescu) a ocupa un loc special în opera lui Cezar Baltag. Nu numai că fiindcă datele structurale ale liricii ar fi aici Cezar Baltag, *Euridice și umbra*, Editura Eminescu, 1988.

alte, dar fiindcă niciodată înainte n-a fost această lirică mai transparent biografică decît acum, mai personală și mai directă în ton. O parte, cel puțin, din vâlvuri au căzut, ceremonialul sufletec a fost dereglat de o necesitate imperioasă a mărturisirii, temele cărturărești s-au tras la o parte dezgolind inima sfîșiată și palpitîndă — vietate indiușor de fragilă — a cărturarului. În fond, *Euridice și umbra* cuprinde o unică, intermitentă, mereu reluată elegie și este una din cele mai emoționante cărți de poezie pe care le-am citit în ultima vreme.

FIREȘTE, Cezar Baltag nu putea deveni alt poet și proverbiala lui delicatețe este intactă pînă și în bocetul cel mai tulburător: „Și-am văzut pe plai / floarea mea din rai. / M-aplecai s-o tai. / Cînd mă ridicai, / Doamne, ce aflai... / Tu nu mai erai / Tu nu mai erai. // Cînd m-am aplecat / drumul s-a schimbat, / nu te-am mai aflat / nu te-am mai aflat // Împrejur de mine / brîne și ravine / numai văi haine / și mai jos în vale / un străin de cale / ca o întrebare“. Fînețea adaptării motivului de basm popular este la fel de remarcabilă ca și în versurile mai vechi ale poetului, doar că acum percepem un fior existențial de o intensitate extremă, arșița suflării morții răzbătînd pînă în sînge: „Dogoarea aceasta o știu, / ea vuie din spate mereu, / basmul ei pămîntiu / îl ascult cu sîngele meu // Zboru-i întretăiat / crește bîzmetic și crud, / foșnetul ei vinovat / din tinerețe-l aud // Pustiitoare aripă / crește arșiți și ploii

de noroi / în urmă. Și clipă de clipă / crește distanța-ntră noi // Și-acum înserarea se lasă. / Umbra crește-n adînc. / Unde e peria deasă / și gresia să le arunc?“ Caligrafia tristeților nelecuite, cu accente aproape argeziene, vădește o sinceritate ca o rană deschisă: „Aș vrea îngîndurat să te descînt / să leg ființa ta de un cuvînt / ca să ne regăsim atuncea cînd / vom mai veni vreedată pe pămînt. // Ultima oară cînd ne-am întrupat / ți-am povestit un basm de neschimbat. / Era al nostru cel adevărat. / De ce-ai plecat din el? De ce-ai uitat? // Privirea pierde tot ce mîna strînge. / Pînă la tine glasul nu-mi ajunge. / Fantomele încep să te alunge. / Nu lacrimi în cuvinte am, ci sînge.“

Duhul abstract al poeziei lui Cezar Baltag, oaspete obișnuit în culegerile anterioare, găsește de data aceasta ușile și ferestrele destul de bine oblonite. Elegia, chiar metafizică, este locuită acum de o neliniște tușantă: „Doamne, din cîte fire sîntem legați / din cîte ochiuri și noduri / și plase de linii / dacă încerc un singur pas dintr-odată / totul se năruie // Dacă fac un singur nod / nimic / nu se mai poate cunoaște“. Prin țesutul poemului circulă uneori un sînge eminescian, împrăștiat însă de o sută de ani de lirică modernă: „Din vieți anterioare urma / încerc să mi-o ghicesc; de-a valma / trec împliniri ce-mi spun întruna / cum m-a legat de tine karma // Reînvii demult apuse zile, / străine chipuși și imagini, / caut și caut între file să dau de urma unei pagini // în

CEZAR BALTAG

Euridice și umbra



EDITURA EMINESCU

care soră cu lumina / ai coborît neașteptat / decisă să răscumperi vina / străveche de-a mă fi-ntrupat // Din clipe trecătoare urma / încerc să mi-oghicesc de-a valma / trec nori ce-mi povestesc întruna / cum m-a legat de tine karma“. Alfabetul liricii lui Baltag a rămas același: motive clasice și populare. Găsim, și în *Euridice și umbra*, erinii, parce, *umbra et pulvis sumus*, soarta, Marea Mumă, Afrodita Urania și altele. Însă manierismul s-a subțiat lăsînd să se vadă mai direct sentimentul. Elegia sentimentală străpunge plafonul norilor de imagini gata făcute: „Ți-am mai spus visul / pe care ți-l spun acum? / Dar oare e vis? Sau e soarta / care ne toarce / întruna? // Fiecare întîmplare / a fost trăită de două ori, / fiecare gînd / l-au mai spus Parcele / încă o dată // O zeiță îmi înfășoară înapoi / pe mosor copilăria / Soarta îmi povestește un vis / pe care l-am mai trăit odată“. Foarte rar altădată a avut poezia poetului acest timbru atașant sau a reușit să nimerească mai de-a dreptul imaginea potrivită sau naturală. Excepțiile se pot număra pe degetele de la o singură mînă.

Nicolae Manolescu

ION STOICA

periplu rotund



Bucurii nostalgice

pînă aici mi se par poeziile Să știi, Mai poți să pleci, Tu să m-astepti, Așteptare, Căzînd, eu mă gîndesc la tine, Aniversare, Periplu rotund, Mărturie, Spune cuvîntul țară și mai ales Regula întîmplării, care e o admirabilă sinteză a liricii lui Ion Stoica: „Eu am venit în haosul firesc / Cu regula-ntîmplării la ureche / Și s-a-ntîmplat sub cer să te gădesc / Pe tine, vas ales și nepereche; / De-atunci îmi pare rostul lumii scris, / În riuri ard poteci de mult bătute, / E scrisă ora florii de cais / Și scrise sînt sfielile de ciute...“

Un poem frumos, care se înscrie în cadrul volumului *Periplu rotund* pe o coordonată tematică diferită și singulară nu numai în interiorul cărții de față și chiar al literaturii noastre, este *Invocație către Eminescu*. Se știe, numeroși au fost poezii care i-au închinat ode și poeme Lucefărului poeziei românești, de la Veronica Micle și A. Vlașuță la Aron Cotruș și Mihai Beniuc, pînă la Marin Sorescu, incit tema părea epuizată în esența ei. Ion Stoica găsește, totuși, resurse pentru a ne da un poem aparte, plin de originalitate, capabil să sugereze osmoza organică dintre marele poet și natura patriei, impactul creației sale cu sensibilitatea, gîndirea și viziunea despre lumea poporului nostru. Admirabil este invocant în versuri melodioase, adeseori gnomiche, poetul național în ipostaza de geniu tutelar al românilor: „Coboară singur timpul printră vîi / Cu alte urme drumul să-l învețe / Noi sîntem călători prin anii tăi, / Poet cu ochii triști de frumusețe; / Sub cerul de-așteptări și amintiri, / Cu semnul tău în suflete se leagă / Izvoru-ntrég al razelor subțiri / Și setea bucuriilor întregă; / Cînd șoaptele pădurii urcă-n nori / Și numai vîntul voevod rămîne, / Te-om întreba, mereu neștiutori / Ce gînduri trec prin crengile bătrîne.“

Poezia aceasta și alte citeva, precum *Spune cuvîntul țară, Histria, Tara de miine* au darul de a spulbera impresia de uniformitate, de monotonie tematică a volumului structurat în cea mai mare măsură pe coordonatele unei iubiri nostalgice și a timpului care, trecînd fără întoarcere, a dus poetul în toamna vieții. Fără a aduce inovații, stilistice și prozodice căutate chinuitor și ostentativ, rămîniînd egal sub raportul expresiei poetice cu cărțile sale anterioare, de poezii, volumul mărturisește o ipostază nouă a poetului, îmbogățindu-i universul tematic cu teritorii ale unei simțiri sincere și tulburătoare, care-l afirmă tot mai mult și mai distinct pe Ion Stoica în peisajul atât de bogat și de divers al liricii românești actuale.

Ion Dodu Bălan

Sub Ursa Mare

■ CU Vlaicu Bârna mă întîlnesc adesea la șezători literare de la Muzeul literaturii române sau la micile simpozioane de poezie organizate de muzeul mai sus amintit și mă uimește întotdeauna prin sobrietate și măsură. În nici una din aceste împrejurări nu i-am simțit vîrsta și iată-mă foarte surprins cînd aflu că la 4 decembrie, anul acesta, poetul a împlinit 75 de ani!

L-am cînt pe cînd eram elev cu ale sale Cabane albe (1936) și Brunce (1940) și l-am reținut ca poet ardelean din antologia lui Emil Giurgiuca (Poezii tineri ardeleni, 1940). Confratele ardelean îi definea poezia drept „un mare spectacol“ prin care „cel dintîi poet moș își plătește munților săi birul lui de om al lor ca un vînzător de fluviere plecat în țară.“

De la primele versuri publicate (revistele „Azi“ și „Viața literară“, 1934) și reluate în volumele de debut, pînă la recentele culegeri, printre care *Poligonul de tir* (1984), tematica ardeleană moțescă se menține, cu aceeași apartenență declarată dar mai riguroasă în simboluri. Oamenii din Munții Apuseni (prezenți în volumele anterioare, printre care *Minearii din satul lui Crișan, 1949, satul natal al poetului, Tulnice-n munți 1950, Cerbul roșu, 1956, Arcul aurorii, 1962*), din spațiul memorial al copilăriei poetului, au devenit umbrele unor mari dispăruți: „Sub streșina pălăriilor / decolorate de soare / et mai păstrau un aer de scoală / de veri toride și de ierni geroase, / de crunte înfruntări pe care-n timp / le biruiră fără a se numi / biruitori. Purtînd pe umeri cerul / et aruncu ogoarelor sămînța / cu-același gest cu care Dumnezeu / împrăștiase stelele pe boltă.“ (Țăranii)

Vlaicu Bârna, ca și Aron Cotruș, descifrează, încă bătînd în istoria Transilvaniei, o inimă romano-dacă: „Transilvania, floare de colț a regatului dac / vatră vegheată de zei ai romanului castre / freamăt de codri și ape, de holde și glasuri / nestrămutată albie a singelui din arterele noastre.“ (Transilvanie)

Poemele „primului poet moș“ sînt ale unui rafinat meșteșugar ce scoate efecte insolite din apropierea cuvintelor la rece, nelăsîndu-se dus spre zonele ardente ale emoției necontrolate. Fără să abolească emotivitatea, păstrînd-o cenzurată și stilizată de luciditate, prozauizînd uneori cu ostentativitate modernistă, Vlaicu Bârna oficiază cu dexteritate într-un spațiu politic transilvan, ținînd seama și de evadările necesare registrului său din acest spațiu fast.

Volumele sale recente păstrează conservată fără ostentație prospeții-



mea anilor tineri, acordînd tonul elegiac stenic al versului cu o tematică mai livrescă, intenționînd — pe alocuri — să-și filtreze emotivitatea, cultivînd metafora detașată, condensată pînă la epură. Vlaicu Bârna e un consumator de arte și arta nu lipsește ca tematică din opera sa poetică. Aș cita în acest sens poemul *Beaubourg*: „Toată fantezia unui secol / revărsată în forme și culori /.../ Și toți cei mari: / Picasso, Brâncuși, Braque, Delaunay, Egon Schiele, Matisse, Vlaminck, Dali, De Chirico, cu portretul premonitor / al lui Apollinaire /.../ fruntea marcată de glonț / și acarele lui Miró, / și sculpturile de cîrpă / și scările rulate / care suie și coboară / și tu care te-ai oprit în fața / acelei grămizi de capete de gips / care umplu cada de zinc / a băii lui Marat...“

E în acest poem un reportaj aparent ironic, în fond fascinant, despre arta modernă de la *Beaubourg*, cea uriașă colivie pariziană, „din țevărie de fier și sticlă“, devenită „provizoriu șantier al angrosiștilor de visuri“. Se cuvine a face aici o mică îndiscreție: poetul este și un vicios colecționar de artă, „un angrosist de visuri.“

Vlaicu Bârna e un calofil auster cultivînd o caligrafie tropică consecventă (în ceas de umbră, 1966; Ceas de aur, 1970; Pămînt al patriei, 1970; Corabia de fum, 1971; Auster, 1973; Grăunțele timpului, 1976 etc.). În aceeași tematică se înscriu și romanele sale istorice (Romanul Caterinei Varga, 1960; Cînd era Horia împărat, 1962). La cei 75 de ani pe care, incredibil, poetul i-a împlinit, n-a dispărut romantismul și simbolul donchihotesch al aventurii adaptat la condiția modernă a reveriei: „Și călărînd cu lănci pe umăr / dădurăm piept cu mori de vînt uitate / și colindărăm drumuri fără număr / prin pietrele de arșiță crăpate / La hanuri deșertam cu mare sete / burdufele cu vinuri de Canare / Și cu scații stelelor în plete / tîrziu ne alinam sub Ursa Mare“.

Emil Manu

ÎN suita volumelor de versuri (*Casa de vînt*, 1981, *Porțile clipei*, 1982, *Pași peste ierburi*, 1984, *Dincolo de cercuri*, 1986) ale poetului atât de stăpîn pe uneltele sale artistice, Ion Stoica înscrie, în anul 1988, cartea de poezii *Periplu rotund*, care completează fericit universul liricii sale, subliniindu-l diversitatea în unitate, consecvența cu sine și deschiderea continuă spre noi orizonturi ale cunoașterii și sensibilității.* Mărturisiri sincere, răscolite de tulburătoare neliniști în fața timpului care curge fără întoarcere, micșorînd lucrurile din trecut și augmîntînd contururile clipei prezente, fiindcă nimic mare nu va rămîne la fel dacă e privit de departe, gînduri despre marea trecere, despre iubire și devenirea prin vreme, despre farmecul firii și nestatornicia lucrurilor, despre semnificația anotimpurilor (*Primăvara, Periplu rotund, Vom merge cu toamna, Teșirea din iarnă*) evocări de o mare forță sugestivă, toate de o reală profunzime, aduce noul volum de versuri al lui Ion Stoica. *Periplu rotund*. Rotundul este dealfel, imaginea obsedantă din prezentul volum.

Un volum semnificativ pentru poet, un volum fără o mare diversitate tematică, stilistică și prozodică, egal cu sine însuși, dens în gînduri și sentimente profunde, care e rodul unei trăiri și al unei nevoi organice de rostire, căci „necostirea e osînda noastră“, și nu al unei ambiții deșarte de a publica. Vorbînd despre sine, poetul mărturisește trăirile Omului pe „strunele timpului“, tainele și speranțele lui, neliniștile, avînturile și poticnirile sale, speranțele și visurile, durerea intimă și bucuriile nostalgice, iubirea ca un mod de existență.

Spontaneitate, sinceritate, monotone prozodică, chiar, totul e învelit, sau mai exact, străbătut de o muzicalitate intrinsecă, organică, precum aceea a poeziei simboliste. Poezia lui Ion Stoica nu e ext de romantă. nu e libret pentru întec, ci cîntecul însuși, intruchipat în cuvînte bine strunite, șlefuite cu diamantul trăirilor intense, la înalta temperatură a sentimentelor, dintre care cel mai prezent și mai obsedant e iubirea. Ilustrative pentru toate afirmațiile făcute

* Ion Stoica, *Periplu rotund*, Editura Eminescu, 1988

Un poet din nord



IULIAN Vesper a făcut parte din grupul «Iconar» și iniția lui carte de poeme, *Echinox în odăjdii* (1933), a fost pusă de G. Călinescu sub semnul ermetismului barbian și al lirismului spiritualist în linia Péguy-Claudel. Criticul ironizează, de altfel, pe acești poeți de origine rurală care încearcă să-și sincronizeze limbajul poetic, zicând că prea bruscul contact cu poezia franceză duce la „o vorbire incilciată, pestriță, o goană după neologisme pe de o parte și după arhaisme pe de altă parte, o gândire abstrasă, o sentimentalitate tulbură, un misticism bizar, un amestec de folclorism și modernism, ducând nu rareori la baroc”. Justă, probabil în alte cazuri, remarcă este nepotrivită în ceea ce-l privește pe Iulian Vesper, spirit instruit (licențiat al Facultății de Litere și Filozofie din București, traducător al epopeii clasice finlandeze Kalevala, în 1968). Comentatorii de mai târziu au pus poezia lui în legătură cu „noul Weltschmerz”, apărut spre sfârșitul simbolismului. Ov. S. Crohmălniceanu îl fixează (*Literatura română dintre cele două războaie*, 1974) în descendența neoromanticii germane (Stefan George, Rilke) și, prin unele note, Iulian Vesper îi pare a prelungi formulele întințite ale expresionismului (în tablourile degradării citadine). Adevărul este că poeții veniți din lumea satului își modernizează în anii '30 temele și limbajul sub influența, în primul rând, a lui Blaga. Faptul l-a observat, mai demult, G. Călinescu cu privire la ardeleni. „Bucovenenii” intră și ei în acest proces. În fond, nu este o regulă ca un poet ieșit din lumea țărănească să imite pe Iosif și nu pe Rilke sau Mallarmé. E o sumbră prejudecată la mijloc și ea s-a manifestat și în cazul Preda. Cît stă printre țărani, Preda e bun, cînd trece la oraș, el își pierde deodată, după unii comentatori, talentul.

Iulian Vesper este, în *Echinox în odăjdii*, un bun versificator ermetizant în stil Barbu, cu un accent pus pe mituri și pe sugestia de inserare, de stingere a universului: „Zarul în veacuri runde învălmași nubil / Smirna orei albastre cu plopii nichelați, / Zarzări cu uragane în brațe de copil / Cresc o nemărginire de ochi catifelati. // Endimion cu lira sub cerul unui vers / Chemă a gestu seara cu palmele-nflorate. / Heralzi în alveole deschid un univers / Și-l vind lampadoforii pe-o drăhmă în cetate. // Liturghice viole în evul fără mit / Răsund unui Beethoven, lunar lampadofor, / Alge incandescente întind spre infinit / Ner-

vurile iubirii și ceața urii lor. // Pădurile în cercuri de elegii și ramuri, / Contemporane steme în frenetic necrolog. / Ce lucide-s palorile reginelor persane / Cu aurul privirii, acvatic monolog.”

Sint, aici și în poemele următoare, multe sonorități goale, dar sint și versuri pline de o originalitate ce trebuie subliniată. Iulian Vesper este, cu adevărat, un poet liturgic, în poemele lui (*Constelații*, 1935; *Poeme de nord*, 1937; *Izvoade*, 1942; ineditele din antologia de *Poezii* din 1968) este un continuu bocet de nauri și o permanentă obsesie a *crușului*. Mai toate imaginile stau sub acest dublu semn: de o parte „ovații de iluminări”, „gerul albelor lumini”, „cleștarul țăriilor din jur”, de alta: „liniște tirzie de început de veac”, „stihii de promo-roacă”, „lemnul scund al serii”, inop-tarea care intristează „semnele lucrurilor”, „sufletul orb”, „o îngrijorare de seară”, „o liniștită pătrundere în copilăria lucrurilor intristate”, „o tăcere de valuri innopate”. O poezie, așadar, crepusculară, a întomnărilor și, în același timp, o poezie ce caută luminile și calmul lumii clasice. Două versuri imi par a caracteriza acest liric de nord, unul (din volumul *Constelații*) amintește de neoromanticul Philippide: „Coboară în poeme amiezile eline”, al doilea (în *Poeme de nord*) exprimă într-un mod mai direct această indușoasă, luminoasă, fragedă singurătate: „Într-un crepuscul nordic sint o lumină vie” reluată, apoi, în numeroase variante: „Pe mări crepusculare ajunge-n asfințit / O-ndușoare vastă de aripi obosite”, sau: „O îngrijorare de seară / străbate în fiecare zi, / Ochi își surpă mirarea / Ca să te pot privi [...] „Noi sintem o liniștită pătrundere / în copilăria lucrurilor intristate / Inima ta, orizont de tăcere / în dimineața timpului bate”.

Acest lirism purificat, crepuscular, ieșit dintr-un sentiment de oboseală față de lucruri, de „țirziu” în univers, alternează cu altul, mai aspru, în notă expresionistă. Un poem din prima carte se cheamă *Mulțimile în ceață* și el celebrează „bulgării începutului” și mulți-

mile-n mers peste „febrele serii” și peste „colinele morții” (violente tipic expresioniste). Un altul, *Pământ negru, în asfințit*, scris în manieră argehiană, reia tema singurătății cosmice a țăranelor și tema transcendenței într-un limbaj mai anecdotic și mai impur: „Țărani scunzi în zile prelungi, ară un pământ nesfirșit / Pină vor da de un cer impietrit, / Unde cutitul plugului să spintece-n două / Zorile muncii rodnice, nouă, // Ara-vor cîmpurile de la Răsărit la Apus, / Brazdele-or fi drumuri pentru viețile noastre, / Pentru glotașii ce-au dus / Legenda pământului sub temple albastre. // Ingerii transcriu insingurări de cărbune / Pentru neștiuta satelor rugăciune, / Intârziind cu veacuri sub pământ / Surisul trist al celor ce nu sint. // Numai fumul hogașurilor va mai cere / Iertare pentru plugarii răsăritului azurat: / Copiii cresc în tăcere / O inimă ca un sat”.

Pătrunde în aceste poeme chthonice și un accent mistic. Iulian Vesper închină o *Laudă secerișului*, reluind o sugestie frecventă în poezia spiritualistă din deceniul al IV-lea. Alungată din cetate, divinitatea s-a refugiat în lucrurile umile: „Mihnilirile și indoielile Tale le-am ghicit în singurătățile noastre [...]”. O dumnezeiască mireasmă învălmașă ogoarele”. Acestui panteism luminos i se asociază în multe versuri imaginea, și ea calmă, indușoasă a sfârșitului. „Știind cerurile deschise”, spiritul nu e inspăimântat de „ospetele de sub pământ” și observă cu fervoare suferința mugurului în care s-a încorporat divinitatea. Moartea însăși pare a fi o „enigmă luminată” și poetul împacă cu soarta așteaptă să muște din „azima [...] cerului veșnic”. Este de citat în această ordine de sim-boluri și poemul *Poteca singuratică din Duino*, cu trimitere directă la Rilke. El dezvoltă o idee pe care o întâlnim și la Blaga și la Arghezi și, în genere, la toți poeții spiritualiști moderni: poezia este o rană a cerului, poetul suferă de boala nemărginirii și stă de vorbă cu valurile; el pășete pe poteca singuratică a lumii și poteca duce

sau coboară din cer. Este un mod figurat mai groci de a spune că un capăt al poeziei răzbește în absolut, în lumea tiparelor pure și că poetul încearcă în zadar să se vindece de suferința lui de origine divină: „Poetul se vindeca de rănile cerului. / Și iată, din înălțimi, în amlaza științetoare / S-a deschis poteca singuratică a lumii, / Cineva din ierarhiile ingerilor a strigat / Și strălucirea frunții invingătoare / A fluturat în nopțile întințite în moarte. / Poetul se întuneca lângă luceafăr, de stînci / Diminețile se profilau pe cer între frunzele elegiilor”.

Acest lirism cu accente franciscane și, din loc în loc, îngroșări și violente expresioniste, capătă în versurile de după 1947 (incluse în culegerea din 1968 și, separat, în volumele *Ascultînd nopțile*, 1972, și *Peisaj la marginea cerului*, 1984) o notă didactică, moralizatoare. Iulian Vesper face acum elogiu Rațiunii, al Trudei și al Răbdării și fuge de Ochiul aspru al divinității: „Lași bezna deznădejdi să ne-ncovoaie pașii, / Bătuți de vinturi aspre grăbim spre nesfirșit, / Țărâți puternicia, dar iată jos glotașii / Țintesc un ochi din moarte, dar încă n-au murit. / Cu miini de lut, mireazma Ți-o caută în văzduh, / Ne legi o rană nouă și alta ne-o deschizi, / Un an rămas în jale, alți ani ne impresioară, / Din propria-ne groapă, ne ridicăm livizi, / Și mîngiați de visuri, pășim spre alt pământ, / Un suflet nou se naște din giulgiurile vechi, / Odăjdiiile lumii se spulberă în vînt / Și vaierul uitării ne țiuie-n urechi. / Mai viețuim? Lumina își mistuie izvorul. / Un pas în întuneric și oglinzile s-au șters, / Lingă abis ne-ajunge și lacrima și dorul / Și cupa tineretii o azvirim din mers”.

Versurile sint abstracte și demonstrative, rareori inspirate. Poetul se întoarce la mijloacele lui Grigore Alexandrescu și recomandă acum tihna și temperanța și laudă culorile ce imbobocesc „în laptele fraged al serii”. Un poem se cheamă chiar *Poem despre tratatul luminos* și cuprinde îndemnuri de-o artificialitate, poetic vorbind, surprinzătoare la un autor alit de exigent la începuturile sale. Într-o manieră prea ilustrativă, Iulian Vesper a scris, după modelele cunoscute, și un poem al consoanelor: „L — lanțuri în robie, C — carul vreunii prinț, / Z — ziduri înălțate cu șanțuri împrejur, / M — marșuri neîntrerupte prin depărtări fierbinți, / P — piramizi visate de-un faraon mahmur. // Aud cum se îndeamnă mulțimile la drum, / Cum trec prin lungi războaie — și iar greoi pornesc — / F — foamete și molimi, R — răzvrătiri — și scrum — / Țărani ucși de trudă cu țărna se-nfrățesc. // Flămînda ignorantă în case mari prințește, / Părașii pe întinderi se țes și se desfac, / Rar sare vreo vocală, vreun E se limpețește, / Vreun I izbește-n poarta țăriilor ce tac”.

Lirismul autentic poate fi regăsit în notațiile scurte, nervoase, stranie ca niște acorduri muzicale suspendate: „Sir eu: / Într-un cerc larg — / Un / Punct. // Dar cunosc / Forța limitativă / A / Începutului”.

În rest, temele și formele obișnuite ale poeziei ocazionale, în stil neoclasic. Cite un acord mai fin, un sunet impietrit în văzduh mai amintesc de interesantul poet din nord, obsedat de fantasmale fragilității și ale extincției. El este și autorul unui roman notabil, *Glasul* (1957), unul dintre cele mai originale apărute în anii '50.

Eugen Simion



PETRU VINTILA Jr.: Concert de orgă din muzică de Bach I

CALENDAR

În decembrie

- 1 DECEMBRIE. S-au născut: A. Dominic (1889), Ecaterina Pitiș (1882), Cezar Petrescu (1892), Ieronim Șerbu (1911), Ștefan I. Crudu (1914), Ludmila Ghișescu (1918), Nicolae Pop (1928), Platon Pardău (1934), Florența Albu (1934), Ion Seitan (1942).
- 2 DECEMBRIE. A apărut primul număr al revistei „Sămănătorul” (1901). S-au născut: Molter Károly (1890), Gheorghe Chivu (1912), Nicolae Labiș (1935).
- 3 DECEMBRIE. S-au născut: Dumitru Alexandru (1929), Mara Nicoară (1948). A murit Constantin Goran (1976).
- 4 DECEMBRIE. S-au născut: Nicolae Cartoian (1883), Tompa László (1883), Vasile Uscățescu (1883), Vlaicu Bârna (1913), Nicolae Ștefănescu (1921). Au murit: Artur Enășescu (1942), N. N. Condeescu (1969), Al. Oprea (1983).
- 5 DECEMBRIE. S-au născut: Natalia Negru (1882), Lotte Berg (1907), Paul Drumaru (1938). Au murit: Zaharia Stancu (1974), Mihail Celiarianu (1985), Leonid Dimov (1987).
- 6 DECEMBRIE. S-au născut: Ro-

- mulus Demetrescu (1892), Oscar Walter Cisek (1897), Elena Tacciu (1933), Mihai Drăgan (1937), Nicolae Baltag (1940). Au murit: Dimitrie Popovici (1952), I. M. Rașcu (1971), Valeria Boiculesi (1984), Elena Eftimiu (1985).
- 7 DECEMBRIE. S-au născut: Alexandru Talex (1909), Fodor Sándor (1927), Sorin Titel (1935), N. Grigore Mărășanu (1937).
- 8 DECEMBRIE. S-au născut: Hortensia Papadat-Bengescu (1876), Toth Kálmán (1907), Toma George Maiorescu (1928). A murit George Sidorovici (1976).
- 9 DECEMBRIE. S-a născut Mircea Vaida (1941). Au murit: Gheorghe Boldea (1934), Ieronim Șerbu (1973).
- 10 DECEMBRIE. S-a născut Ion Bujor Pădureanu (1934). A murit Ioan Chinezu (1966).
- 11 DECEMBRIE. S-au născut: Nicolae H. Dimitriu (1902), Dan Simonescu (1902), Gellert Sándor (1916), Lucian Dumbravă (1931).
- 12 DECEMBRIE. S-au născut: Virgil Huzum (1905), Lili Marton (1912), Pauline Schneider (1914), Marin Bucur (1929), Tudor Octavian (1939). A murit Felix Aderca (1962).
- 13 DECEMBRIE. S-au născut: Mihail Cruceanu (1887), Alexandru Bilciurescu (1901), Grigore Băjenaru (1907). A murit Nichita Stănescu (1983).
- 14 DECEMBRIE. S-au născut:

- Gaby Michăilescu (1910), Dumitru Solomon (1932), Iulian Neacșu (1941). Au murit: Barbu Marian (1942), I. Al. Brătescu-Voinești (1946).
- 15 DECEMBRIE. S-au născut: G. T. Niculescu Varone (1884), Cella Delavrancea (1887), A. de Herz (1887), Nicolae Barbu (1921), Papp Ferenc (1924), Dan Rebreanu (1933). Au murit: Leca Morariu (1963), Ion Maxim (1980).
- 16 DECEMBRIE. S-au născut: Ion Al. Vasilescu-Valjean (1881), Hajdu Zoltán (1924). Au murit: Cezar Drăgoi (1962), Alexandru Hodoș (1967).
- 17 DECEMBRIE. S-au născut: Dionisie Pippidi (1905), Felicia Marinca (1930), Liviu Petrescu (1941).
- 18 DECEMBRIE. S-au născut: Harie Voronca (1903), Dionisie Șincan (1929). Au murit: Teodor Scarlat (1977), Liviu Rusu (1985).
- 19 DECEMBRIE. S-au născut: Neculai Chirica (1920), Dinu Pillat (1921).
- 20 DECEMBRIE. S-au născut: Constantin Mille (1861), Israil Berco-vici (1921), Al. Căprariu (1929), Daniel Drăgan (1935).
- 21 DECEMBRIE. S-au născut: G. Bogdan Duică (1865), Constantin Apostol (1904), Ada Orleanu (1915), Dan Zamfirescu (1933).
- 22 DECEMBRIE. S-au născut: Virgiliu Monda (1898), Valentin Raus (1918), Dan Mutașcu (1944). Au murit:

- Ioan Nădejde (1928), Nicolae Labiș (1956), Constantin Ionciță (1985).
- 23 DECEMBRIE. S-a născut Ion Trandafir (1924). A murit Constantin Z. Buzdugan (1930).
- 24 DECEMBRIE. S-au născut: Victor Torynopol (1922), Ion Ţugui (1935). Au murit: Radu Ionescu (1872), Romulus Demetrescu (1972), Ion Bălan (1979).
- 25 DECEMBRIE. S-au născut: Ion Stoia Udrea (1901), Horia Delca-nu (1919), Mihai Stolan (1927).
- 26 DECEMBRIE. S-au născut Neagu Rădulescu (1912), Felix Mitorad (1920). Au murit: Gh. Proca (1943), Radu Stanca (1962).
- 27 DECEMBRIE. S-au născut: Tudor Vianu (1897), Emil Giurgiuca (1906), Ion Schintee (1911). A murit Erwin Wittstock (1962).
- 28 DECEMBRIE. S-au născut: Ștefan Stătescu (1917), Nagy Olga (1920), Ioana Em. Petrescu (1941).
- 29 DECEMBRIE. S-au născut: Ovid Densusianu (1873), Lia Hârsu (1876), Emilian I. Constantinescu (1894), Petre Iosif (1907), Radu Popescu (1912). A murit Franyó Zoltán (1978).
- 30 DECEMBRIE. S-au născut: Iancu Alecsandri (1826), George Magheru (1892), Al. Marcu (1894). A murit Zoe Verbeceanu (1975).
- 31 DECEMBRIE. S-au născut: Iacob Negruzzi (1842), Jean Grossu (1919). A murit Ion Creangă (1889).

Formula Țic



PROZATOR experimentat, harnic și consecvent cu sine, Nicolae Țic și-a făcut din „actualitate” universul preferat al romanelor lui. Nu-l părăsește decît foarte rar și numai pentru a avea unde să se reîntoarcă, adăugîndu-i de fiecare dată noi spații și compartimente. Privită în ansamblu, proza lui Nicolae Țic seamănă cu un tren de marfă ce se lungeste pe măsură ce înaintează; fiecare vagon transportă altceva, dar toate împreună formează o unitate și se mișcă în același sens. Este o garnitură epică avînd ca locomotivă o neobosită pasiune de reporter pentru imediatul social; iar această pasiune este pusă în slujba ficțiunii. Citite astfel, romanele lui Nicolae Țic alcătuiesc un cuprinzător inventar, probabil cel mai complet din proza românească a ultimilor 20-30 de ani, al temelor și motivelor literaturii de observație socială a metamorfozelor prezentului. Proza lui Nicolae Țic „pune”, cum se zice, „probleme” extrase din repertoriul actualității; și se străduiește nu să le rezolve ci să le descopere, să le fixeze, să le denumească, să le consenneze. „După mine — nota Witold Gombrowicz în Jurnalul său (ed. Univers, 1988, p. 79) —, literatura neserioasă se străduiește să rezolve problemele existenței. Literatura serioasă le pune”. Acceptăm ori nu punctul de vedere al polonezului, este cert însă că el n-a prevăzut cunoscuta, pentru noi, replică a unui personaj de Teodor Mazilu: „eu am ridicat problema, eu o bagatelizez”. Chestiune de specific. Fapt e, oricum, că în proza lui Nicolae Țic adevăratul conflict se desfășoară între două tendințe subterane, la fel de puternice: una țintește „punerea problemei”, cealaltă „bagatelizarea” ei. Tonul însuși al

romanelor lui Nicolae Țic este perfect adecvat acestei confruntări, ce poate fi doar bătută, dedusă analitic, fiindcă realitatea narativă e de fapt produsul unui armistițiu, al unei împăcări: un ton dezinvolt, relaxat, jovial, volubil, mereu surizător și complice, tonul unei conversații destinate, nici prea-prea, nici foarte-foarte, ce atinge totul, dar în treacăt, ușor, ca o fluturare. Nu sînt romane ironice, ludice etc.; sînt romane programatic senine, indiferent de temă, indiferent de „problemă”. E un stil, e o formulă literară: formula Țic.

Pînă la ultima consecință, noua carte a scriitorului*, este cit se poate de ilustrativă în acest sens. Protagonistul său moare în final, iar acțiunea propriu-zisă urmărește, în fond, ultimele cîteva luni din viața eroului, a căror evocare se împletește cu o serie de întoarceri în trecutul mai apropiat sau mai îndepărtat al biografiei lui. Este vorba de un pensionar, Anton Majaru, în vîrstă de 65 de ani, care se împacă greu (sau nu se împacă defel) cu ideea trecerii lui în expresia îi aparține, „lumea a doua”, lumea bătrînilor, a gospodinelor, a bolnavilor, o lume — se spune — „oarecum marginală, perfect integrată în societatea noastră, cu drepturi garantate de o constituție valabilă pentru toți membri societății, cu mai puține datorii și îndatoriri, neproductivă, fără legitimații, doar cu un buletin de identitate” (p. 39). Majaru nu e, sau nu fusese, un om obișnuit. Punînd cap la cap diversele date din biografia lui existente în roman, se conturează portretul unui erou cu totul și cu totul exemplar: lucrase la Bicaz, „il aflase țara încă de pe-atunci, din fotografiile, articole, interviuri” (p. 45), „Un om al datoriei — sub acest titlu i se făcuse portretul în „Scinteia” (p. 24), „fusese deputat în patru legislaturi” (p. 2), era o persoană binecunoscută, „muncitor specialist, deputat, cu apariții pe micul ecran, prezent la radio, în ziare și reviste” (p. 29), călătorise în străinătate pînă și în Japonia (p. 153), participase la cooperativizare, „făcuse binele cu de-a sila cînd neștiutorii, ori netoții, nu mai deosebeau binele de rău” (p. 63). Nici calitățile așa-zicînd fizice nu sînt dintre cele comune: era „agil, exersat încă din copilărie în trîntă și jiu-jits” (p. 62), participase și la raluri automobilistice, e drept că numai „interne” (p. 151) iar acum, la 65 de ani, așteaptă să i se nască un copil, fructul unei sănătoase legături, căci rămăsese văduv, cu o femeie mai tină decît el cu 26 de ani; copilul va fi, așa-zicînd, o operă postumă, fiindcă din nefericire Majaru moare înainte de ivirea lui pe lume, răpus, cum se spune,

* Nicolae Țic, *Pina la ultima consecință*, Editura Cartea Românească, 1988.

subit, în vreme ce viitoarea mamă (aflată, cu aproximație, prin luna a șasea-a șaptea) se găsea în munții Făgăraș, la schi. Ar mai fi de adăugat, pentru completare, că Majaru avea și aptitudini (sau veleități) de pictor și de scriitor, iar din punct de vedere moral și social e caracterizat, frumos, astfel: „își croise drum și se impusese atenției, la vremea lui, prin conștiințozitate, stăruință în muncă și activități obștești” (p. 158), „filosofia lui de-o viață” fiind următoarea: „în vremea noastră de prefaceri și efort cu suprasolicitări, cit de fără pe-reche ai fi într-o meserie sau alta, la împliniri majore, la satisfacții depline nu-i chip s-ajungi dacă nu dublezi profesia cu activitățile obștești de larg interes” (p. 91).

Este exact ceea ce a făcut Anton Majaru și ceea ce încearcă să mai facă, fără a reuși totuși, acum, cînd e la pensie, deși el „nu se referea la funcții, la o scară ierarhică, ci la prezență, mereu să fii prezent în comisii, în consiliile populare, deputat, să scrii articole, să dai interviuri” (p. 91). Or, odată ieșit la pensie, eroul începe să aibă sentimentul că prezența lui nu mai stîrnește interesul de altădată. În familie (locuiește împreună cu unul dintre fiii săi, Mihai, director adjunct la un institut, cu nora, Viorela, promovată în funcția de director general adjunct la „Centrală”, și cu nepotul, Victorăș, licean, participant la un concurs școlar la Londra, unde obține premiul I, deși se dusese — ca urmare a intervenției mamei — pe locul altuia, băiat numai de director) are mai mult atribuții casnice. La uzina unde a lucrat e privit pieziș. La consiliul popular este expedit, cu politețe, totuși. În prim-plan trec ceilalți membri ai dinastiei Majaru. Cînd Anton se revoltă că la restaurant nu i se dă și „servetele”, se află repede că e „socrul tovarășei Viorela de la Centrală” (p. 325) și va fi primit corespunzător. Pe strada pe care încă locuiește e liniște, fiindcă „Mihai obținuse interdicție pentru autovehiculele de mare tonaj” (p. 25); cum e însă sâstisit de traiul cu fiul, nora și nepotul, Anton Majaru abia așteaptă sistematizarea („O garsonieră la etajul zece, asta își dorea, acolo, sus, e mai multă lumină, e și aer. Anton Majaru se interesa la consiliul popular? Cînd, cînd intrați cu buldozerul? Era, totuși, ceva nefiresc în această nerăbdare. Unde s-a mai pomenit proprietar de casă cu etaj în perimetrul central, care să rivnească la o garsonieră în Titan să zicem?” — p. 16), și pînă la urmă dorința îi va fi împlinită, el mutîndu-se într-o „garsonieră” și ceilalți într-o „vilă”.

Romanul conține, firește, și un conflict discret între generații, Majaru fiind, de pildă, rugat să nu fie acasă cînd fiul și

nora urmează să primească un ministru adjunct la o masă amicală, totuși „bogată, cit pentru zece persoane, cu specialități culinare, de la antreuri, salate, la potirnică, cu smîntînă, pescărie, fazani, un tort de ciocolată cu nucă, mandarine și multă frișcă” (p. 117), deși el însuși participase la pregătiri („fazanii îi pre-parase bătrînul, expert în vinat...”). Altă dată, celălalt fiu, un pictor cunoscut și apreciat, se plînge — împreună cu soția — că nu se găsec cuie, iar bătrînul, e-nervat de „clevețele”, ca de obicei în asemenea situații (căci mai sînt citeva), îi lămurește într-un mod arhetipal: „Vedeți și voi cit se construiește. Mă rog, reveni el, întăritat, oricît s-ar construi... Cuie? Dereglări la sectorul aprovizionare. Altfel nu-mi explic. Ce ziceai noră dragă? Noră dragă și măi copchile... Atunci își aduse aminte și se plezni cu palma peste frunte, citise el într-un ziar un raid-anchetă pe la magazinele metalo-casnice: șefii de magazine și vinzătorii dădeau vina pe depozitele de desfacere, unde, pretindeau aceștia, domnește anarhia: șefii de depozite se apărau cu acte-n regulă, arătîndu-i cu degetul pe cei de la transporturi; șefii de la transporturi aveau acoperire tot cu acte: multe camioane și furgonete intraser în reparații, iar celelalte, în stare de funcționare, fuseseră trimise pe cîmp, prin suburbane, la recoltat. Veniți încoace, repede-repede, să vă-arăt ziarul, stăruia Anton Majaru” (p. 229). Mai tînerii nu sînt însă prea convingși, „ei aveau nevoie de cuie azi pînă-n prînz”. Dar trebuie să ne aducem aminte că există în literatura română un celebru personaj care, într-un moment de adîncă tulburare, pentru a se limpezi, citește jurnalul („unde mi-e gazeta?”), gestul eroului din romanul lui Nicolae Țic fiind mai mult decît semnificativ, mai ales că autorul îl folosește fără nici o intenție... textualistă, ba dimpotrivă declarînd a miza „pe context și contextualism” (p. 17).

Performanța lui Nicolae Țic de a aplană conflictul posibil dintre cele două impulsuri ale romanului său este cu totul remarcabilă și singura consecință este că moartea eroului său nu are nimic grav, nimic dramatic, devenind în prilej de afirmare pentru urmași. Nepotul, Victorăș, „compusese o evocare duioasă și rimată pe alocuri”, dar lăsase hirtia de o parte și vorbise „liber, avîntat, ca la o întrunire de brigadieri”, iar fiul pictor, care nici nu vine la înmormîntare, „se apucă de lucru” și începe să facă portretul bătrînului, un portret, se-nțelege, fără prea mare legătură cu imaginea reală a dispărutului, urmîrind numai să ilustreze o idee („Imagina tatălui se și tulburase, era pe punctul de a se destrăma. El, copchilul, mai reținuse doar o expresie: Am să scot eu oameni din voi!”). Voioșia are, totuși, nu doar limite, ci și consecințe.

Efectul voioșiei se manifestă însă mai cu seamă asupra personajului central; figurile secundare ies, parțial sau de tot, din raza de acțiune a jovialității cu orice preț, căpătînd o densitate adesea remarcabilă. Mihai, de pildă, este sub aspect artistic un personaj plin, complex, cu individualitate pregnantă, iar episodul încercării lui de a face ordine în institut dă măsura adevărată a posibilităților lui Nicolae Țic de a investiga literar și cu gravitatea necesară structurile actualității sociale. Tot așa, manevrele de mamă grijulie ale Viorelei, care beneficiază de avantajele funcției pentru a-și dirija fiul pe calea afirmării școlare, tîm de excelența capacitate a scriitorului de a face pictură de moravuri. Nicolae Țic rămîne dator, față de propria-i înzestrare în primul rînd, cu un roman — cel puțin unul! — în care volubilității să-i ia locul o gravitate asumată.

Mircea Iorgulescu

PRIMUM:

■ O surpriză a constituit apariția în revista „România literară” a unei recenzii semnate de Henri Zalis la romanul meu *Semne particulare*. Desigur, sînt convins că față de opiniile critice exprimate pe marginea cărților sale, autorul trebuie să se abțină. Totuși, autorul recenziei (care face o serie de observații pertinente, remarcînd faptul că romanul e construit pe mai multe paliere — utilizînd, după cum a remarcat criticul Ioan Holban în revista „Cronica”, nr. 35/1988, o serie de tehnici moderne ale prozei) cred că n-a observat un lucru minor la o simplă lectură dar foarte important în cursul lecturii unui critic — acela că pasajul incriminat în final (pag. 176) și amendat cu justițiarul „Un scriitor nu are dreptul să strice limba!” aparține (în text) ziaristului Nae Pop, fiind o reflexie orală a acestuia (după un început de prînz bogat) pe seama personajului Marciaș...

Tehnica nu este cu totul nouă și invită atît pe simplii cititori cit și pe criticii la o lectură atentă, distributivă...

Laurențiu Ulici

Valeriu Bărgău

Promotia '70

Problema cititorului III

■ ACUM, că știm în linii mari, ce-l preocupă, cum s-a format, de unde vine și spre ce tînde, să vedem cam care ar fi soluțiile la ceea ce s-ar putea numi problema cititorului (nimic altceva decît lectura, receptarea, așa cum a scriitorul e scrisul, creația), propuse sau însușite de cititorul însuși, în ipostaza lui contemporană. Nu e vorba atît de tipologia receptării — asupra căreia ne-am oprit mai devreme — cit de consecințele lecturii, rareori aceleași, în pofida aparențelor, de la o generație la alta, repetabile însă la anumite intervale de timp, după reguli care tîm de natura vieții social-istorice în ansamblul ei (economie, cadru politic, morală, psihologie, mentalitate etc.). E vorba, în fond, de vechea chestiune a rolului formativ, modelator, pe care-l joacă literatura în raport cu cititorul ei. Pusă de nenumărate ori în istoria receptării, a fost înțeleasă deseori în variante extreme, fie ca supralicitare absolută („sîntem doar ceea ce fac lecturile noastre din noi”, ar fi lozincă acestei variante), fie ca negare absolută („lectura nu poate schimba nimic esențial în noi”, ar fi deviza corespunzătoare), adevărul situîndu-se probabil la mijloc. În ce ne privește, plecăm de la premisa (pe care, aici și acum, ne îngăduim s-o luăm ca postulat) că nu sîntem ceea ce devenim ci devenim, eventual, ceea ce sîntem. În virtutea unei astfel de premise, funcția formativă a literaturii ne apare ca exersîndu-se în direcția descoperirii în noi a ceea ce, pînă la actual lecturii, ignoram că se află, iar nu al cîștigării unor dimensiuni realmente inedite. Înțeleasă ca un trans-

plant, lectura va fi mereu respinsă de organism. Îmbogățirea spirituală și afectivă de care facem atîta caz cînd vorbim despre efectele lecturii este, firește, adevărată, dar e numai decît necesar ca subiectul care ar fi s-o resimță să vrea și, mai ales, să poată asta. La rigoare, zice gîndul folcloric, poți scoate apă și din piatră seacă, însă apa aceea ar putea aduce vreun folos cuiva numai pietrei nu, care va rămîne ce este oricîți „fosfați” i-am pompa prin crăpături. Apoi, lectura nu creează altă realitate umană; tot ce poate ea să ambiționeze e să-l ajute pe om să se găsească pe sine și să-și activeze curenții din interior pînă la a-l face să pară altul, așa cum o cameră mult timp închisă pare, după deschiderea ferestrelor, cu totul alta, cu toate că nu-i decît tot aceea, doar că aerisită. Acest „pare” este însă extrem de important pentru că măsoară relativ exact înnoirea [...].

Astfel admițînd că stau lucrurile, ce anume din literatura contemporană este socotit de cititorul de astăzi ca apt de a se constitui într-o soluție pentru propria lui problemă? Un răspuns plauzibil, pentru că e verificabil într-o mulțime de situații, ar fi: similitudinea. De mai multă vreme, pentru acest cititor (să-l zicem modern, sau, mai bine, post-romantic) lumea literaturii și lumea reală se află într-o corespondență care nu e nici aceea a „autonomiei” perfecte, dar nici aceea a „reflecției” simple.

Indiferent dacă citește pentru a se informa sau pentru a se delecta pur și simplu, el nu mai are, ca odinioară, sentimentul ficțiunii, în ciuda faptului că știe, cunoaște regulile elementare ale

artei care întîrzie confuzia real-fictiv. E, dimpotrivă, convins că scriitorul (prozatorul în primul rînd, dar și dramaturgul ori poetul) ține cu orice preț să-l comunice un lucru însemnat pentru viața lui cea de toate zilele, iar nu să-l sus-tragă acesteia. Calea prin care ficțiunea literară se impune realității ca parte neconvertibilă este, pentru acest cititor al timpului nostru, conștiința morală. Sensul modelator nu mai decurge din exemplaritate ci din exponențial. „Autorul sînt eu”, accasta tînde să devină formula cititorului contemporan, mai cu seamă cînd sub ochi îi cad cărți (cele mai numeroase dealtminteri) care nu vor să-l „formeze” ci să-l „trezească” din letargia unei lecturi „estetizante”. Nu-i mai puțin adevărat că o atare soluție la problema cititorului nu e doar propunerea cititorului însuși, din ce în ce mai des chiar scriitorul face tot ce poate pentru a o sugera. E un semn acesta de împlinire scriitoricească în real și, deopotrivă, de limpezire a privirii asupra contextului civil al literaturii. Dar soluția similitudinii semnificative și o radicalizare a cititorului, deocamdată doar în raport cu exigențele sale literare și avînd, în genere, aerul că prin asta compensează indiferența față de tot restul. Și așa însă, problema cititorului e deschizătoare de drum căci soluția presupune, oricum, o atitudine iar acolo unde atitudinea e conturată coerent sînt toate șansele să se contureze coerent și motivația ei. Ceea ce pentru relația cititorului cu literatura și cu vremea sa mi se pare a fi esențial.

Un edificiu spiritual:

„CÎNTAREA ROMÂNIEI”

Înțelesurile istoriei

CUPRINSĂ simplu, în substantive-capitel, o dragoste mereu întinată: CÎNTAREA ROMÂNIEI. Simțire și atitudine. Sărbătoare a puterii de a întemeia frumusețe, adevăr și dragoste. Împlinire prin muncă, prin creație a unei rapsodice meniri.

Bucurie a celebrării faptei. Dăruire pentru ca lauda și iubirea să fie curate, statornice. Ne-am născut în timpul nepereche ale cărui preludii s-au auzit demult.

Martor la izvoare, cuvântul încearcă să cuprindă suflet din sufletul acestei amiceze a faptei și a simțirii românești. Să-și apropie neodihna calmă și întemeietoare a oamenilor.

Democratizarea vieții culturale o simțim oglindindu-se în dezvoltarea unor instituții și forme culturale noi, care, după cum se cunoaște, transferă centrul de greutate al actului de cultură de la răspândirea cunoștințelor sau difuzarea valorilor la asimilarea lor; de la democrația beneficiarilor de cultură — a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire — la democrația participativă a creației culturale.

Puternic prin munca sa, prin idealul său umanist, revoluționar, prin opțiunea sa pentru socialism, poporul căruia aparținem are, azi, în știință și în cultură temeiuri ale certitudinii cu care scrutează viitorul. În afirmarea valorilor noului stadiu de dezvoltare a patriei în planul conștiinței, al competenței profesionale, al actului constructiv, un rol important revine — așa cum a subliniat secretarul general al partidului, președintele țării, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, în istorica sa Expunere din 28 noiembrie a.c. — „Festivalului național Cîntarea României, care s-a transformat într-o puternică mișcare de creație științifică, tehnică, culturală, artistică de masă, a făcut ca zeci și sute de mii de tineri de la orașe și sate să participe intens la această activitate de ridicare pe o treaptă superioară a nivelului de cultură generală.”

Inseși rezultatele acestei activități pun încă o dată în evidență rolul maselor, al poporului, ca adevărat făuritor al culturii, al întregii dezvoltări a patriei noastre.”

Înțelesurile istoriei se însoțesc, în asemenea sublinieri, din temelie și prag, înspre împlinirea aceluiași destin de țară.

Cîntarea României devine fereastră lucidă, prin care privim spre noi înșine. Identitate a propriului drept la frumusețe, la libertate, la viitor.

Muncă și creație

INCĂ la întiul Congres al educației politice și al culturii socialiste, definind coordonatele Festivalului național Cîntarea României, tovarășul Nicolae Ceaușescu a relevat marile resurse pe care acesta avea să le antreneze și să le valorifice. Conceput ca întrecere de largă cuprindere, sub semnul creației tehnico-științifice și artistice, Festivalul urmărește totodată îmbogățirea orizontului de cunoaștere, afirmarea virtuților patriotismului, ale eticii și echității socialiste. Exprimându-se încredere în capacitatea, în forța spirituală a colectivelor de muncă, s-a formulat treptat cerința ca fiecare unitate de producție, fiecare instituție să se constituie în citadela ale culturii și educației, ale formării omului nou, ale educației permanente. Constelația acestor interconectări culturale, creative, se împlinește acum, în acest final de deceniu, pe coordonate majore, în nucleele și vasele comunicante ce conduc fluxul energiilor creatoare către Centrul național de creație și cultură „Cîntarea României”. Acest element — transpus în arhitectură, dar mult mai cuprinzător în spirit și acțiune culturală — ne cheamă privirea spre mine. Vom avea un puternic nucleu al vieții spirituale a patriei, structurat din incinte dedicate artelor, dar și științei, tehnicii, sub semnul valorilor creației și ale interpretării. În săli de operă și concerte, de expoziții, în ateliere și laboratoare, frumosul și adevărul geniului național vor avea spațiu de înnoire, transmitere și veșnicire într-o cinstirea patriei și a poporului român.

Și iată, cu fața spre viitor aflându-ne, descoperim în fiecare județ, în 40 de vetre ale unității spirituale naționale, edificii dedicate aceluiași țel.

Iar în și mai largă cuprindere ochii noștri întindesc, în fiecare alt municipiu,

oraș, centru agro-industrial sau comună, centre culturale și de creație, la scara valorilor distincte, bogate, cu care fiecare obște, rurală sau urbană, își asumă partea de tezaur moștenit sau în cristalizare, care i se dăruie și mai ales care stă în puterile fiilor ei să fie îmbogățit și așezat în deplină lumină.

O trăsătură distinctă a Festivalului este că, prin întreaga sa arie de cuprindere, se dovedește atât un podium al interpretării artistice cit și un adevărat laborator al creației artistice contemporane. 225 000 de formații, cercuri și cnacluri reunește peste cinci milioane de interpreți și creatori. E tonic să știi că dintre aceștia peste un milion își afirmă — o dată cu vocația profesională — talentul și pasiunea în domeniul precum muzica, artele frumoase, literatura, arta fotografică. În cadrul festivalului se realizează o tot mai strînsă imbinare a creației artistice cu cea tehnico-științifică, exprimată prin idei și soluții de mare utilitate în procesul de modernizare a economiei.

Competiția este deschisă atât creatorilor amatori cit și artiștilor profesioniști, care sînt prezenți pe marea ei scenă cu cele mai valoroase realizări, între cele două compartimente existînd o strînsă legătură de conștiință. În fine, o trăsătură definitorie a Festivalului constă în aceea că el determină o permanentă emulație în imbinarea muncii și a creației, în promovarea valorilor civice și etice, profesionale și estetice, ale acestei epoci.

Unic orizont spiritual

SPAȚII grele de amintiri, incinte cărora generații de patrioți și revoluționari, de dascăli și animatori, de interpreți sau creatori populari le-au conferit nobletea trăirii întru creșterea limbii românești și cinstirea patriei, întru propagarea cunoștințelor științifice, a nestematelor folclorului și mai ales ale omeniei, ale spiritului de intrajutorare și ale idealurilor frăției și unității — căminele culturale, casele de cultură, bibliotecile, muzeele, celelalte lăcașuri ale științei, culturii și artelor din întregul cuprins româ-

nesc devin — sub emblema generoasă a Cîntării României — un simbolic edificiu spiritual, pe măsura puterii de creație, de exprimare de sine, de explorare a frumosului și a universului cunoașterii, propriei epoci de afirmare multilaterală în istorie a acestui popor de luptători, de meșteri și cîntăreți. Mituri fundamentale ale neamului românesc se îmbogățesc sub ochii noștri. Oglindite în spații festive — de genul expozițiilor realizărilor economice naționale, ale saloanelor naționale de carte sau de arte plastice, sau dedicate împlinirilor din Festivalul național Cîntarea României — ele definesc însuși cadrul firesc, impresionant, în care ne desfășurăm biografia profesiunilor, a educației permanente, a împlinirilor umane prin cunoaștere, frumusețe, creație.

Menirii de întîmpinare, cuvîntul îi așează alături mărturia, dovada, sensul aieva a ceea ce este azi — și devine tot mai mult —, ca bază și capitel deopotrivă, desfășurarea fiecărei ediții a competiției, a Festivalului. Ea, competiția, configurează o realitate a cărei reflectare se refuză totuși consemnării fugitive și extrapolării. Numindu-i pe unii, nedreptățiști pe mulți alții dintre protagoniștii. Marele număr de premii, distincții, brevete de inventator constituie împreună substanța unei „table de materii” pe care organizatorii Festivalului național o tipăresc din doi în doi ani într-un tom de peste 300 de pagini. Și totuși... Nu teama de a nedreptăți, cit grija de a nu înstrăina nimic din ceea ce este valoare face ca juriile să realizeze, în deliberările lor, poate cea mai complexă, tonică și stimulativă radiografie a culturii naționale, azi. O caracteristică a Festivalului o constituie îngemănarea — în același gest al cinstirii izvoarelor și devenirilor patriei — a creației și interpretării „de vîrf”, profesioniștii, și a celei de masă, din care an de an se afirmă talente de excepție, cuprinse în fondul de aur al spiritualității românești.

Domeniile cuprinse în Festival circumscriu multitudinea formelor de manifestare a înzestrărilor umane, a talentului și ingeniozității, a iscusinței meșteșugărești, a pasiunilor.

Apoi, la fel de firească și de benefică

este îngemănarea de generații, de profsiuni, de ținuturi, de note specifice, tradiții și inițiative cultural-științifice și artistice locale. Cîntarea Patriei e sinonimă cu Hora Unirii.

Același unitate de cuget și simțire es subliniată și prin faptul că, organizate ediții biennale, întrecerile Festivalului desfășoară sub egida Frontului Democrat și Unității Socialiste. Fundamentat cerința amplificării demersului cultural educativ atit prin „centrele și focarele de cultură” cit și în cadrul unităților producție, de cercetare, de învățămînt Festivalul național Cîntarea României s constituie, de-a lungul celor șase ediții într-o adevărată forță de creație în toate domeniile, a dezvoltării unei culturi n în care poporul reprezintă factorul determinant. Conceptul fiind ca „festiv al muncii și al creației libere”, în cadrul performanța artistică sau tehnic științifică este corelată cu realizările ansamblu ale fiecărui colectiv de muncă. Un rol deosebit revine activității politice educative, chemate să participe la formarea omului nou, a purtătorului de mai ales valori ale societății române de astăzi și de mâine. Față de altnifestări anterioare, Festivalul urmărește să stimuleze nu numai interpretarea, ci și creația, punînd un accent puternic pe valoarea, pe afirmarea continuă a noilor talente din rîndul oamenilor muncii.

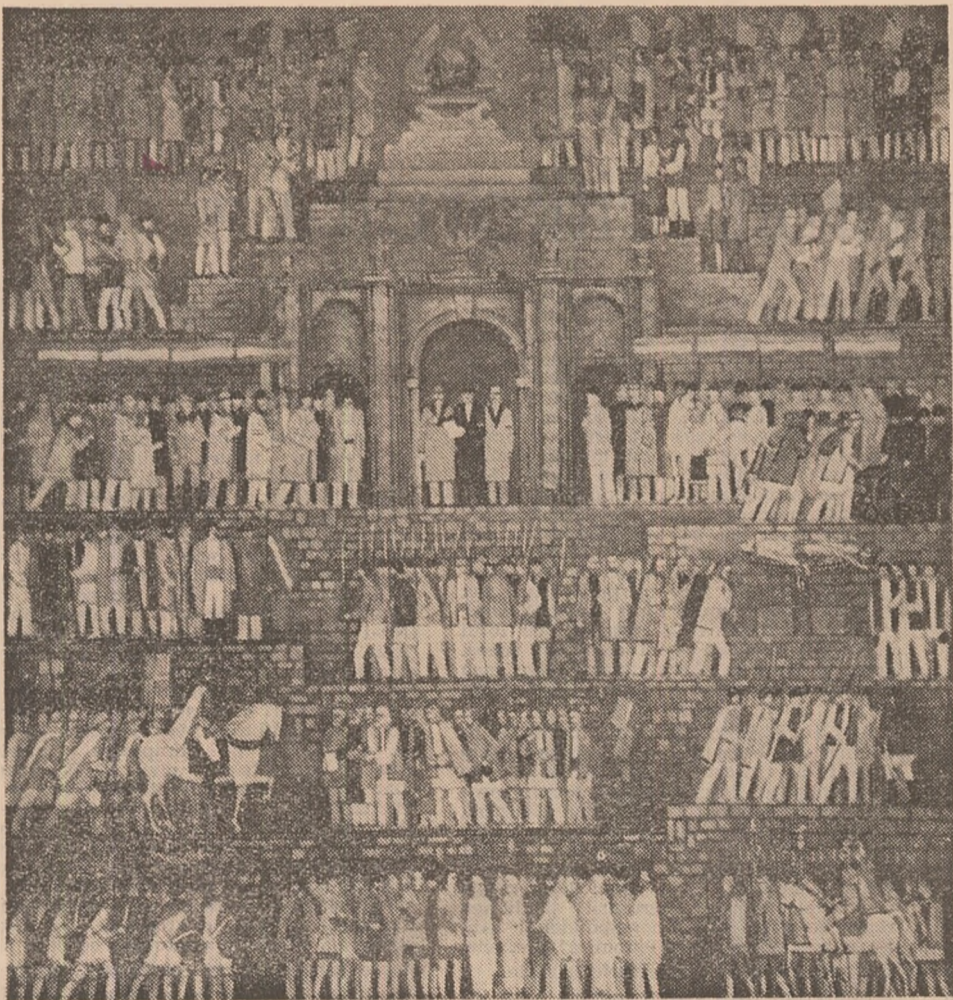
Oglindă a forței creatoare a poporului român, Festivalul trăiește prin oameni, definește și se îmbogățeste continuu prin oameni. Prin oamenii acestui timp care e al nostru. Prin cei chemați să truchipeze trăsături de seamă ale spiritualității căreia aparținem.

Fii ai acestui timp

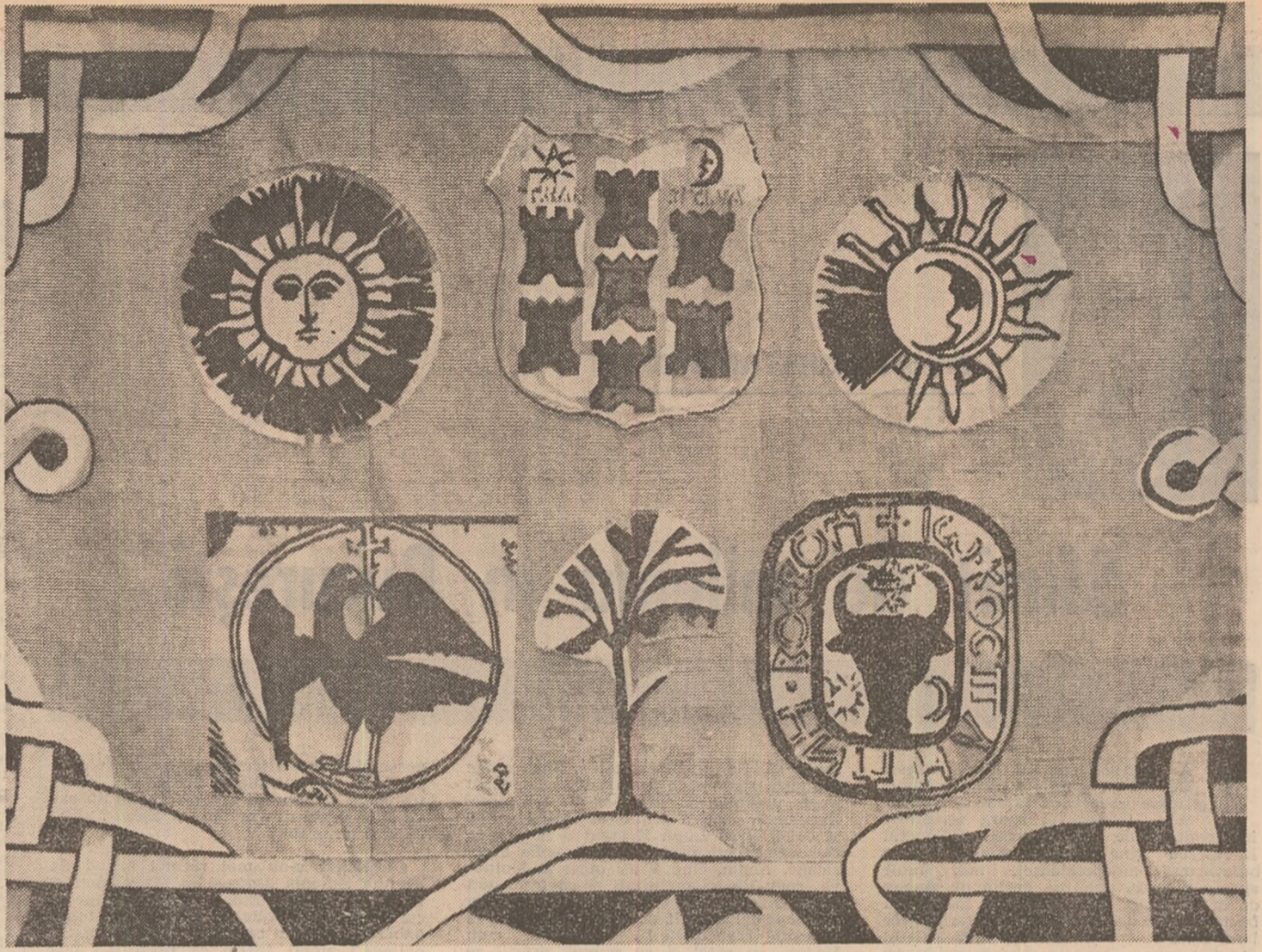
ACEASTA sărbătoare a întîmpinării valorilor se prelungește dincolo de clipele evaluării — în actul seamă al permanenței, al emulației, al aspirației spre autoperfecționare continuă. De la sinceritatea poezului — tăla virtuozitatea ceramistului, de la autenticitatea mărturiei artistice a corur laureate sau a teatrelor populare exemplara dăruire a dirijorilor, instructorilor sau animatorilor culturali, de la știința impresionantă a invențiilor și inovațiilor tehnice realizate în Festival, revigorarea atitor tradiții și obiceiuri vechi sau melodii care altcum ar date uitării, de la nestematele creații care încă și încă o dată în copiii Mureșului și ai țării la tonusul permanent al Madrigalului ori incintele sale saloanelor dedicate artelor frumoase toate acestea sînt pentru noi toți un zaur neprețuit, pe care îl avem, și îl așezăm, și îl îmbogățim cu alit mai hotărât cu cit înzestrarea nativă a poporului român, a fiilor lui, află în această țară climat, o sollicitudine, o prețuire ce poartă însemnul de noblete al umanismului al luminii spirituale pe care a înstăpînit în spațiul vieții noastre Congresul IX-lea al partidului.

Încercînd a vedea, a reține, a prezenta însumări de nume, de fapte, de „rețineri”, ne întorcem către purtătorii a tot un nume, către împlinitorii acestor fapte cu sentimentul că fiecare dintre ei înseamnă o prezență, o identitate, o adevărată putere de naștere într-o armonie și întruire a acestui spațiu al patriei, al culturii și al iubirii noastre dintii.

Iată ansambluri, formații, interpreți individuali... În acordurile majestuoase Cîntării României distingem glasul celor rilor din Chizău, din Marga, din Teușul Mare, din Ardușat, din V. Chioarului, din Lugoj („Ion Vidu”), Filipeștii de Pădure, din Pitești („D. Kiria”), din Constanța („Vox Mureș”), la Combinatul Petrochimic Brazi, al Săcătului învățămînt din Sfîntu Gheorghe („Vox Humana”), al copiilor brașoeni („Camerata Infantis”); distingem tinere orchestre simfonice sau de cameră — a Sindicatului învățămînt Cluj-Napoca sau Sighetu Marmării a medicilor sau a inginerilor București; distingem fascinația rilor și a costumelor unor aprte ansambluri de cîntece și da precum cel din Petrești — Dimb („Cununa”), din Galați (al Combina Siderurgic), din Cluj-Napoca (al I.J. din București (al Întreprinderii „23 gust”), din Reșița („Semenicul”); „a tîm” mereu tînarul Teatrul popular Cravița, Teatrul muncitoresc al București, Teatrul folcloric din Gi



BOGDAN SCARLĂTESCU : Treptele Unirii (Din expoziția Lupta poporului român pentru unitate și independență, pentru făurirea socialismului și comunismului în Românie)



VIORICA SLĂDESCU: Unirea cea mare
(Din expoziția Lupta poporului român pentru unitate și independență, pentru făurirea socialismului și comunismului în România)

... dus de profesorul T. Marinca... Ascul-
... Privim... Aplaudăm soliști vocali
muzică cultă, soliști instrumentiști,
ști de muzică populară, cineamator,
tori, desenatori, sculptori, ceramiști,
ătoare, cioplitori, inventatori, autori de
zie, de teatru, de compoziții muzica-
... Vom aminti numai cițiva dirijori de
... cu sentimentul că, prin el, se trans-
... valori de seamă ale cîntului și ver-
... românesc: Emanoil Popescu, Ro-
s Tașcău, Valentin Băințan, J. Lupu,
in Cabaslian, Ion Pavalache, Ion
ăleanu, Marius Cuteanu, Gh. C. Io-
cu, Nicolae Bica, Gh. Fluieraș, Avram
ldas, Magdalena Ivan...
... n acest orizont al valorilor, care e țara,
... tenii aduc — în cununa mării întreceri,
... nuncii și a creației libere — mărturie
... seamăn ale propriei lor identități im-
... ățite.

... cunoaștem din viața de zi cu zi. Și
... clipele de mare emoție ale prezentă-
... în fața publicului. Aplauzele celor în-
... care trăiesc și muncesc sînt, pentru ei,
... mai aleasă răsplată.
... urtători ai noului și deopotrivă ai unor
... eroase tradiții, ei sînt fiii acestui timp,
... și interpretării prin care se expri-
... it de firesc, inșeși trăsăturile ge-
... lui național. Bucuroși de împlinirile
... consfințite prin titlul de Laureat al
... tivalului național Cîntarea României,
... em în ei pe acei „purători de fla-
... care — prin munca, simțirea și ta-
... lor tehnic sau artistic — îmbogă-
... neasemuit viața spirituală a fiecărei
... ăități, a patriei.
... resă, radioul, televiziunea își deschid
... inile sau cimpul sunetelor și al imagi-
... pentru a oglindi drumul spre împli-
... al unor asemenea talente deosebite,
... e fac cîste colectivelor de muncă,
... ente care găsesc — în prezentul efer-
... cent al patriei — generoase condiții de
... mare, sub semnul iubirii de patrie, al
... petenței și al frumuseții.
... rimă-o frumoasă tradiție, la noi,
... bentele artei, științei și culturii, s-au
... smis întoldeauna din generație în ge-
... ație.

Aspirații, dovezi, evoluții

A FLAT sub semnul creației și al
... păcii, timpul din care venim —
... timp care în derularea lui așează
... în biografia, experiența și demer-
... stru cultural temei și indemn la
... dăruire și responsabilitate —
... stituie de bună seamă o coordonată
... mereu întemeietoare, în lumina că-
... patrimoniu spiritual al poporului ro-
... trăiește, îmbogățindu-se neîntrerupt,
... ontinuă „dimineață a valorilor”.
... piritualitatea noastră, cum bine se cu-
... ște, este moștenitoare și împlinitoare
... unor seculare aspirații către frumos,
... nie, înțelegere, bună conviețuire. A
... ci voințe a brazei și a oșteanului
... potrivă, care — numită „Bună pace!”
... undamentală Scrisoare a III-a — con-
... ie însemnul de rouă și de legămint —
... nostru ca popor, al nostru ca iubire de
... rtațe și de adevăr — la întîlnirea cu
... erațiile și celelalte culturi.

... spiratii, dovezi, evoluții... Iată o largă
... — definită prin omenie și dor, prin
... ornice și putere de a descoperi și a
... ma noul — din care se desprind fap-
... i semnificații, bazate îndeosebi pe cer-
... rea și valorizarea resurselor virstei
... re, în continuitatea devenirii lor,
... tat integrate universului educației
... nanente sub semnul afirmării multila-
... le a personalității umane, îmbogățirii
... ii spirituale a patriei cu noi valori
... urale, artistice și educative.

... fireasca nevoie de anticipare a impli-
... lor umane, a operelor științifice sau
... sticiale societății viitorului — socie-
... pe care noi, românii, o dorim a păcii,
... rogresului, a colaborării și respectului
... proc — teoria pedagogică și practica
... cațională pun în lumină resurse con-
... u îmbogățite, de optimizare a formă-
... personalității tinerilor, de cultivare a
... acităților, de însumare a unor cu-
... înțe esențiale ale umanității în noi
... eze, în noi expresii ale talentului și
... ligenței — tezaur deschis adus de ge-
... țiile tinere în dezvoltarea culturii,
... ștei și tehnologiei, a societății în ge-
... e. Modelele care prefigurează noul mi-
... u înscriu spații pentru aceste aporturi
... nale, pentru aceste apropieri previe-
... le, direcționabile, dar a căror naștere
... se poate produce doar în calculul
... cipativ, ei în combustia nobilă a an-
... irii individuale pe drumul descoperirii,

... cunoașterii și creației. Astăzi, cînd școala
... noastră — se evidențiază apropiata gene-
... ralizare a învățămîntului de 12 ani — este
... în măsură să asigure pregătirea optimă a
... cadrelor necesare economiei naționale, e-
... existența olimpiadelor, a concursurilor și se-
... siunilor științifice școlare, studențești și
... profesionale semnifică punctul de contact
... și de angajare spre ceea ce ulterior se va
... fructifica în opere științifice și literare, în
... invenții, în creația materială și spirituală
... a anilor 2000.

... Tineri minunați ai acestui timp și-au
... rostit, în ultimele două decenii, în cadrul
... unor cercetări pe care le-am realizat, do-
... rințele și legămintul lor. Răspunzînd unor
... întrebări simple precum: „Ce vrei să fii
... în anul 2000?”, „Ce ai face tu pentru
... binele omenirii dacă ar depinde de tine?”,
... „Te-ai gândit să faci o invenție? La ce
... anume te-ai gândit?”, „mii de copii au im-
... părțasit aspirații semnificative pentru ca-
... pacitatea societății noastre de a crește
... noile generații sub semnul muncii crea-
... toare, al frumuseții, al păcii.

... Pedagogii și sociologii viitorului vor
... găsi poate în această „Arhivă de Aur”,
... ce se află azi în vecinătatea manuscrise-
... lor lui Eminescu, la Academie, mărturia
... unei tinereti romantice, a unei tinereti
... robuste, atașată idealurilor creației și
... păcii. Este tonic să știm că, aproape în
... totalitate, cei chestionați au răspuns că,
... pentru binele omenirii, ar înlătura războiul,
... ar distruge armele, ar inventa aparate și
... terapii pentru sănătatea oamenilor, pen-
... tru protecția mediului ambiant. Aproape
... 70 la sută dintre copiii chestionați au
... mărturisit că s-au gândit cel puțin o dată
... să facă o invenție. Și mulți dintre ei no-
... tează la ce anume s-au gândit — mașini
... și aparate îndrăznețe, multe fanteziste,
... dar și mai multe întru totul posibile și
... folositoare omului. Dovada majoră că fiii
... cei mai tineri ai poporului nostru au ca-
... pacitatea de a inventa o reprezintă rezul-
... tatele care se obțin an de an în concursu-
... rile de creație științifică și tehnică „Teh-
... nium”, „Start spre viitor” și „Atelier 2000”
... din cadrul Festivalului național Cîntarea
... României. În drumul lor către viitor, în-
... tărîndu-și opțiunea cuprinsă în „arhivă”
... prin studiu, cercetare și măiestrie profes-
... sională, prin explorări și exprimare de
... sine în lumea artelor sau a științelor, ti-
... nerii fac ca acest „miine” din inima și
... cugetul lor să devină vizibil, real pentru
... noi toți.

... Printre valorile noi și durabile cu care,
... iată, țara dintre Carpați, Dunăre și Mare
... — la fel de tinără în cronici și în fapta
... contemporană, în poeme, în biruințele
... omeniei și ale frumuseții — se pregătește
... pentru un viitor luminos, cele invite și
... afirmate în Festivalul național Cîntarea
... României ocupă de pe acum un bineme-
... ritat loc de prestigiu.

Un spațiu al valorilor

Î N acest timp, care este al gene-
... rațiilor noastre, un cuprinzător
... edificiu spiritual vine așadar să-și
... aseze vatra rosturilor și lumina
... frunții de sticlă, beton și visare lîngă
... Dimbovița cea dulce și clară, în noul
... univers al secularei cetăți a lui Bucur.

... Puse în operă sub semnul frumosului,
... al armoniei și funcționalității, spații inge-
... mănate vor fi deschise acolo — și în
... mod similar în fiecare județ, în toate lo-

... calitățile patriei — pentru o complexă
... activitate culturală și de creație. Prin
... Centrul național de cultură și creație
... „Cîntarea României”, spiritualitatea româ-
... noască, geniul multilateral al poporului
... român, demnitatea istorie lui dobîndesc
... un impunător lăcaș; matrice care trezește
... nestematele și le implică într-o lucrare și
... mai profundă, într-o emulație dinamică,
... generatoare de valori. O lucrare deosebit
... de semnificativă pentru bogăția spiritua-
... lă a omului acestui timp, pentru demoa-
... crația profundă și puterea transforma-
... toare, revoluționară, a culturii noastre so-
... cialiste. Aici, în aulele, studiourile,
... laboratoarele, atelierile, bibliotecile, săli-
... le de concert sau de expoziție ale
... Centrului național de creație și cultură
... țara se va privi pe sine însăși, în iposta-
... zele creației datorate unor talente de ex-
... cepție, ale inventivității tehnico-științifi-
... ce, ale măiestriei actului artistic de
... masă, ale faptului cultural întru lărgirea
... orizontului de cunoaștere și înobilare
... spirituală a omului. Un spațiu al vitali-
... ții acestei națiuni. Un spațiu al valorilor
... noi, care se nasc, sînt cultivate și se con-
... solidează în climatul de solitudine și
... grijă statornică pentru nevoile spirituale
... ale omului, pentru știință, învățămînt,
... cercetare și educație, pe care l-a instituit
... Congresul al IX-lea al partidului. Pe
... care îl veghează cu neostoită dăruire cel
... care conferă noblețe și măreție istoriei
... noastre contemporane, tovarășul Nicolae
... Ceaușescu. Stăruind pe larg, în recenta
... Expunere la scîndia comună a Ple-
... narei Comitetului Central al Partidu-
... lui Comunist Român, a organis-
... melor democratice și organizațiilor de

... masă și obștești, asupra activității ideolo-
... gice, politico-educative, de formare a
... omului nou, cu o înaltă conștiință revolu-
... ționară, socialistă, secretarul general al
... partidului subliniază: „Să perfecționăm
... și să dăm noi dimensiuni activității crea-
... toare a Festivalului național Cîntarea
... României! În acest sens, trebuie să or-
... ganizăm mai bine activitatea de creație
... tehnico-științifică și în alte domenii, a
... teatrelor, a caselor de cultură, a cluburi-
... lor, căminelor culturale, a tuturor centrelor
... de educație și cultură ale festivalu-
... lui Cîntarea României”.

... În mod firesc, atît Centrul național, cît
... și așezămintele de cultură din reședințele
... de județ, din orașe, din comune, se con-
... stituie ca adevărate nuclee, intercomuni-
... cante, în care va pulsa tot mai puternic
... ceea ce are mai frumos, mai durabil, mai
... specific fiecare ținut românesc, așa cum
... toate acestea se reflectă și sînt valorifi-
... cate în cadrul intens stimulatînd al mar-
... lui Festival al muncii și creației libere.

... Statuate în momente de vie emulație
... ale celei de-a VII-a ediții a acestei com-
... petiții ample, noile centre de cultură și
... creație își încep ființarea diurnă — de
... maxim impact în viața națiunii — cu le-
... gămintul mereu înnoit, al celor ce le trec
... pragul, al celor ce le coordonează demer-
... sul și le asigură finalitatea, de a face din
... ele adevărate citadele ale cinstirii patriei
... și graiului părintesc; ale afirmării nou-
... lui în știință, în tehnică, în arte; ale va-
... lorificării tradițiilor folclorice. Ale afir-
... mării omului nou, creator și constructor
... al celei mai frumoase epoci din istoria
... milenară a poporului român.

Mihai Negulescu

Baladă

Nu plinge lancu, apele suspină
cînd umbra i trece albă prin brădet
stejarii prînd să-ngenuncheze-ncet
și Munții Apuseni i se închină,

lancu nu p'linge, instelatu-i cal
strivește somnul ierbii sub copite
se sting în fluier doruri ne-mpîlnite
ecoul lor trecînd din deal, în deal,

lancu nu plinge, cumpeni de fintirî
să-i aburească-n palme, greu, ulciorul,
cînd pasul și-l abate pe la stîni,

Nu plinge lancu, stelele apun
și glas de buciom infioară zarea
sub pași i se așterne blind cărarea
chemîndu-l iar la Țebea, sub gorun.

Aurica Horincar-Giura

Chipul țării

Unirea vine dinspre doine
culoare-n spice să răsără
și nasteri de-apururi sacră
cu chipul tău, iubită Țară,

din aerul, ca talpă casei,
și flăcării-n ogînda verii
și haină fructului de aur
invesmîntînd mărirea Țării,

din steag ca jertfă tricoloră
și prispă cîntului în seară
și înțeleptului albastru
ce te înalță, scumpă Țară.

din stema ce ne logodește
cu veșnicia, și-o-nfășoară
inimă, caldă rădăcină
a numelui, frumoasă Țară.

Unirea i freacă lumini
ce-n singe naștere coboară —
fîntină groiului, curată:
Poporul însuși, MUMA ȚARĂ!

Ion Mărgineanu



Mircea CONSTANTINESCU

Sfârșit de mileniu în București

LA AMIAZĂ, în Bucureștii uscați de caniculă, mii de insecte luminoase devorează fațadele, balcoanele, firmele și sparg ferestrele în explozii de zinc aprins. Colonelul Davidescu ține ocolit drumul spre bulevardul independenței, mai mult spre a-și spori apetitul, destul de gingav de la un timp, decit banuind, măcar, că buchete de curioși, bașca gazetarii! vor bara calea oșniute de acces spre Palatul din Cotroceni. Privește macadamul uluței călcind cu grijă, pas cu pas. Adineauri, îi zornăira privirile oprite fugaci pe gemurile care reflectă mii de steluțe. Biserica Sf. Elefterie, tot mai îngropată, o găsi încercuită de un briu compact de zurbagii. Hotărât lucru, deși e duminică, lumea vociferantă, alternind umorile și gesturile cele mai neașteptate, nu-i aceea ticăită a enoriașilor duminicali. Și-abia miine e Sf. Maria Mare. Dus, împins, răsucit de marea umană, omise să-și facă și crucele de rigoare. Abia scăpă de interpelarea unui teșhetar incliftat (: „Dragă musiu domnule, luptăm or stăm iară la coada leuropei?!”) cind, brusc, stătu locului, nu să-și tragă respirația, ci avind în sfârșit revelația clipei : „Azi se ține... s-a ținut Consiliul de Coroană!”. Crispată și boțită, carura lui de pină acum sucombă într-o furie pe sine, pe anii care i-au incenușat privirea și memoria : acum să uite el tocmai asta?! Aproape îl izbi scuturindu-i timpaneale șuieratul pneurilor — și spițele inaltelor roți sclipiră o clipă — dar apucase să se ferească și, privind după automobil, desoperi capetele ocupanților intoarse spre el : Duca și Ionel Brătianu ! Dar, pentru Dumnezeu, de ce-au luat-o pe-aici și nu pe drumul drept?... Fuga acestora o re-simți ca pe-un afront personal. Carevasăzică, ei, ce...? Acasă, la biroul său din odaia de la stradă, renunțind la dejun, încă nevenindu-i să-și creadă (nepuținind să-și explice cum și ce), păru să ațipească : bărbia în reverul mătăsoș al vestei, pleoapele căzute, sprincenele relaxate, după tipic, doar ghetrele, jos, îi trădează pinda, el sperind ca Zulia sau Măria, servitoarea, să-l lase Domnului, „adormit” și, așa, să poată să-și mestece gîndurile. „Deci au semnat! murmură. Au hotărît și au semnat!”. Bănuia el încă de zilele trecute. Căci prea multă forfotă, atîtea gîrzi, și omenet la șapte ace acasă la Ionel Brătianu — în ce scop? Da. Acum înțelege... au semnat... vom lupta. „Vom lupta!” îi murmură buzile, parcă fără voia lui, mai mult tremurată nedefinit, nici un ochi omenesc să nu-i de-conspire mica lui escrocherie. „Vom merge cu franțuții, negreșit... dar și cu rușii?... Ghetrele parcă-i string gleznele, sau l-au înțepenit picioarele datorită... „Stai! Inscamnă că Ionel a pus-o pe Eliza să scrie... sigur că-n franceză! Ia să văd cum ar suna... Convention Militaire. Article I. Pour faire un traité d'Alliance conclu le... Août 1916, entre la Roumanie, la France, la Grande Bretagne, l'Italie et la Russie, la Roumanie s'engage, en mobilisant toutes ses forces... Poate în alți termeni, nu! așa ar trebui, s-ar conveni să... Toți mi-au lăudat inteligența Elizei, că despre frumusețe... N-o să-l ierte Marghiloman în veci că l-a luat-o! Sau ea s-a dus după Ionel, mda, de-ale femeilor... nu i-o fi plăcut duduii putoarea rajdurilor sotului, or, bătut-o-ar zeii! I s-o fi năzărit că de ce-și face omul că-rarea și pe frunte și pe ceafă! Da' de-aci și pină la a spune despre dînsul chez cet homme tout est faux, sauf l'argenterie, mde, e lungă cale!...”. Biigule cu mina după coup-papier-ul fildesuit, fără să-și ridice pleoapele și fu gata să răstoarne călimara cu căpăcelul ei argintat, incopclată în micul suport plat din marmură. Mai bine să-și dezgajeze doi nasturi, vesta a cam început să intre la apă; sau abdomenul său să se rotunjească nepermis. Apoi — ațipi de-a binelea. Prea multe emoții pentru o singură zi.

NU vreau să ne lamentăm. Excelență, și nici nu cred că așa a fost să fie! Fatalitatea e numai aparența fatalității, dar, în sfârșit, cu voia Domnului, sper c-ați ajuns cu bine la Moldova și că Iașiul vor

reuși să fie noua capitală... cea veche zvoneste spaime de toată mina. Și pentru toate urechile. E greu să-mi amintesc, Excelență, cine a trimbițat intuiul, unde și cui? — că Lupu Kostaki o să predea Bucureștii, sub protecția ambasadei americane. Acum, cind V-ați oprit la Moldova, rogu-Vă să nu uitați și să înțelegeți și pe opincarii și tirgoveții ce n-au alta de moșmondit decit să-și plece urechea la ce exală caracudele!... De-aceia, cum Vedeți, cu cătel și cu purcel, orașul se mișcă, buluc, spre răsărit. Nebun și maladiv, exodul cine să-l mai țină-n friu? Poate și alții V-au informat ce și cum. Zuruie strada, zdrăngăne mahalalele. Care pe jos, care pe sus, p-aci ție drumul! Unii călăresc caii de dirvală, că peste noapte, toate mirtoagcele sint la preț. Cei mai cu stare, suie totul în camioane, camionete, cabriolette, docare, căruțe, ba chiar cu ochii mei am zărit și dricuri, pline virf cu calabalic, grăbindu-se spre rampele gărilor ori spre barierele ce dau spre răsărit. Bănuiesc că unii știu încotro se-aburcă, dară grosul se-nghesuie fără habar, de teama vrăjmașului. Spaimea a îmbrăcat pe mic, pe mare. În orașul ăsta, nici zeppelinurile n-au scos așa lumea-n stradă, ca zvonurile.

AM înțeles pentru ce Ați ținut ca generalul Mustățea să ia prefectura poliției. Mină forte, da. Că a ordonat tuturor civililor să depună armele, iarăși am înțeles. Chestia că publicul e invitat „la ținută cuviincioasă față de trupele imperiale ce au să intre în București”, asta mi se pare prea de tot. Adică orășenii ăștia au fost pină azi atit de zevzeți, de barbari și de zurbagii încit să-i lecuiască generalul Mustățea cu pala ordinului său moralicesc, și cind asta?! Chiar cind bieții de ei așteaptă să fie... ocupați! Oricum, Excelență, permiteți-mi să observ că balizele calvarului ce se anunță se numesc : Deznădejdea, Frica, Foametea, Neputința, Ura... Și încă ceva : exodul n-are cum să-i cuprindă pe toți, dar precipitarea, freamătul s-au generalizat, mai cu seamă că cei rămași sint aceia care, la Primărie, în cinci camere, au înălțat piramidele cu puști, carabine, arme de vinătoare (unele bucăți costă niște mii de lei fiecare!), revolvere, ba și pistoale din argint... Pe la trei, suierele de alarmă ale vardistilor au umplut urechea curioșilor. Amestecat cu acestia, mi-am tupilat obrajii sub lerelele nalte ale mantalei și m-am tras mai aproape, către Biserica Albă... Într-adevăr, apărură. Mormăie-n barbă innuri de-ale lor. Puștile le-atiră de gît contrabalansind greutatea duse-n spinare. Intonează într-o cadență mistică, mi se pare că toată inscenarea asta are într-însa ceva religios, wallhalic. Am aflat că grenadierii acestia fac trupele lor de elită. Aparțin armatei lui Falkenhayn și s-au bătut noaptea trecute la Chitila și forțul Mo-

goșoaiei. Într-o alternanță studiată, pășesc plutoane de mitraliere, de baterii, de la trenurile cu muniții și escadroane de cavalerie. Unde se vor opri și așeza? Cine cu ce-i va hrăni?

OAMENII s-au mai răcorit aflind de disputa ridiculă dintre von Mackensen și Falkenhayn. Aci totul răsufală, și repede, cum bine știți. Adică — s-a pus pe tapet onoarea primului care să intre în oraș. Și, culmea! ambii susțin că fiecare a pus primul piciorul aci. Ce-i drept, încă la 22 nov. (sau 5 dec. după calendarul lor), mareșalul a trimis la noi pe căpitanul Lange „spre a înmina o somație de predare Comandantului Cetății București, amenințată cu bombardarea dacă răspunsul nu va sosi în 24 de ore”. I-am inapoiat urgentissim scrisoarea, sub cuvintul — pe care-mi permit să cred că-l va aproba Excelența Voastră — că, primo, nu există Cetatea București și, secundo, nici un comandant al acestei cetăți. La fel de adevărat e că-n faptul serii, abia, intră și Mackensen, deci după trupele expediate de Falkenhayn. Dar, deși venit la urmă, tot dînsul luă caimacul : comanda unică a ocupanților! Spre bucuria Kaiserului care, aflu în ultimul moment de la o persoană de absolută încredere — dacă ne-am afla tête-à-tête, aș ridica o cupă închinind pentru femeia română! — cum că Împăratul a și scris scumpei soațe următoarele : „Bucureștii este luat. Ce strălucit succes, prin Pronia crească, pe drumul completei victorii. În rezezi loviturii (?) au bătut incomparabilele noastre trupe inamicul... Dumnezeu să ne ajute mai departe”. În fine, cum poate Vă așteptați, or cunoașteți din alte locuri, la dl. Carp s-a proțăpît prințul Schaumburg Lippe (perfect vertebrat, lampasurile-i străluciau ca salbele gitanelor din Piața de Flori), chipurile omagial, în numele armatei ocupante. E ținut în antreul casei, da, comunicindu-i-se că nu poate fi primit ca amic. De l-o ține tot așa pe amfizionul Carp! (Dar Marghiloman? Dar Maiorescu?... Știți cum e cind îi vine unui ministru apa la moară! Înșă, indiferent de riscuri și oricît de tirziu Vă parvin știrile mele, am să Vă țin în permanență la curent).

„ORAȘUL București este ocupat de trupele mele. El intră sub legile de război. Noi ducem război numai împotriva armatei rusești și românești, nu contra poporului român. Cine nu va opune armatei mele nici o rezistență și se va supune de bună voie ordinelor Comandanților militari și a însărcinaților, îi va fi asigurată viața și averea. Iară cine va încerca a aduce vreun rău trupelor puse sub comandamentul meu, sau a aduce vreun folos armatei române-ruse, contra căreia luptăm, va fi pedepsit cu moartea. Pentru orice rezistență ce s-ar opune tru-

pelor mele de către populația civilă, inclusiv funcționarii publici, orașul București va fi tras la răspundere și va putea aștepta măsurile de represiune cele mai aspre. Îscălit Comandantul suprem al armatelor Imperiale : von Mackensen”. (Vocile orașului).

VĂ înaintează prin al doilea curier textul aceluia Wacht am Rhein, cîntat de nemțoacele și israelitele răsărite ca ciupercile în drumul ocupanților. Rog insistent pe cifratori să decodifice cîntecul; mi-e teamă de un nou cod, cu care s-ar putea lesne transmite datele dorite despre Moldova, chiar ajunse tirziu și trunchiat aci, prin intermediul acestei melodii. Deie Domnul să exagerez eu! La fel sugerez să se procedeze și cu foaia lor Bukarester Tagblatt... Cum nepoata d-lui Ionel ține contabilitate dublă (fiindcă s-au făcut descinderi și s-au confiscat jurnalele întime descoperite) aflai următoarele : au sărbătorit Crăciunul nostru — cum știți, pe-al lor l-au celebrat acum 12 zile, cind, negăsind brăduți în piață, au pus de s-au tăiat cinci sute din Parcul Carol, — acolo, la spitalul unde lucrează. În jurul unei mese, doamnele au pregătit săculețe cu covrigi, mere, nuci și tutun pentru rănți. Atmosferă veselă, sărbătorească. Tot datorită jurnalului d-nei Pia Alimăneșteanu sint încredințat că zvonul circulant despre mareșal corespunde realității. Zilele trecute, s-a oprit la magazinul Albina ca să cumpere țesături românești. A admirat vădit gustul și dibăcia țăranelor, dar n-a ascuns că i se par prea scumpe cusăturile. S-a tocmnit ca o chivută din P-ța Bibescu, pină la urmă a plătit, fără să le ridice. În schimb, guvernatorul Bucureștilor, von Tulff, și-a ales marfă de 5000 lei (citeva bucăți sint destinate Împăratului!), le-a găsit ieftine, însă nu le-a plătit nici măcar cu bonuri de rechiziție. Dacă vor continua tot într-acest mod... În ultimul moment aud despre internarea Mitropolitului. Incepe să nu mă mai mire nimic. D-le Didina Cantacuzino și Zoe Rimniceanu s-au grăbit la Mitropolie, au dat în brînci pe sergentul așezat să păzească, intrind cu sila la IIPS, pe care l-au găsit în lacrimi. E sechestrat din ordinul lui Marghiloman. Doamnele îl obligară să jure că nu va semna nici o hirtie pină ce nu se vor întoarce ele. Acum s-au năpustit peste Marghiloman. Ce-o ieși?

„MULTUMITA hărniciei, tenacității și bunelor măsurii luate de acest ofițer de intențență, aproape întreg depozitul a fost salvat. În momentul cind comandantul Diviziei a 7-a trebuia să părăsească Cik-Sereda, ducindu-mă la gară cu automobilul pentru a controla materialele ce au mai rămas neridicate, am găsit pe Int. Colonel Davidescu Alecu la lucru și impunind cu prezența sa soldaților conducători de căruțe care ar fi vroit să plece. Am voit a-l lua cu automobilul, dar m-a rugat să-l mai las să ridice și restul materialelor din depozit, așa că el n-a plecat decit în ultimul moment cind a fost silit de focurile inamicului. Pentru bunele sale servicii din tot timpul campaniei l-am propus a fi recompensat cu o decorație de război — COMAND. CORPULUI V ARMATA (fost Comand. al Diviziei 7 parte activă) GENERAL ADJUTANT I. G. ISTRATE”. (Vocile orașului).

„TINĂRĂ civilizată româncă, vorbind germana și franceza, vrea să țină societate la o persoană distinsă, seara, din cauza lipsei de lumină. — Str. Sergiu, 4, caută fete pentru viznarea alunelor. — Domnișoare elegante învață danțuri de scenă, plătite cu 90 lei lunar. — Se caută domni și doamne care doresc să-și formeze viitor strălucit învățînd danțuri dramatice sub conducerea celebrului Amedeu”. (Vocile orașului).

CĂTRE finele lui martie s-a zvonit despre „o mare revoluție” str. Mercur (la Marghiloman, căci Maiorescu, sarcul, s-a stins în vara trecută...). Buluc de femei, acestea făceau grosul năvălitorilor, cerind piine. Printre ele s-au trecut, altfel pasnici, o seamă de soldați germani care le îmbiau șoptindu-le : „Cereți pacea!”. Iteii au manifestat la Prefectură. Dincoace, Marghiloman a ieșit în fereastră, le-a vorbit asigurindu-le că vor găsi piine și carne și, asemenea, că pacea n-atură nici de dinsele, nici de dînsul. S-au risipit, nu fără să clevețească, să amenințe. E drept că, speriați (sau...), germanii acordară Primăriei cele 9 vagoane de făină de care, pină acum, nici nu vroiau să se audă vorbindu-se. În Cișmeگیu, bărcile nemților horcăie pe apa ca o mătase de doliu...

„VĂZIND că nu ne pot răpune la Mă-rășești și Oituz, au început a recurge la cele mai grosolane minciuni, al căror scop este de a demoraliza soldatul român. Astfel, în ziarul România de la 28 august 1917, se citează un manifest aruncat de nemți în fața rețelelor noastre de sirmă și în care se spune că prizonierii luați de nemți de la noi în recentele lupte au fost puși în libertate și îngrijiți părintește ; iar părinții și rudele lor, îmbrăcați în haine de sărbătoare, le-au ieșit întru întîmpinare cu cele mai deosebite bunătăți etc. Desigur, aceste minciuni nu vor fi crezute de nici un român, căci nu numai că sar în ochi prin imposibilitatea faptelor ce relatează, dar avem documente sigure de adevărata situație a prizonierilor și fraților noștri subjugați, după martori oculari și după chiar datele gazetelor. În adevăr... iată ce ne spune sergentul Teoharescu Romulus din regim. 32, fost prizonier în Germania...” (Vocile orașului).

ALTE detalii, pe care Excelența Voastră poate că le-a și decelat din masa aparent amorfă a știrilor de pol și de sută : faimoasa lor linie Siegfried a fost străpunsă! Da! În sectorul Couchy-le-Château La Fère! Tocmai acum, cind so-



OCTAVIA MILCULESCU-FLORESCU : Nuntași (Galeria de artă a Municipiului)

cialiștii germani se pregătesc să intre în guvern cu condiția impunerii unui program politic al lor; între punctele lui figurează și cel referitor la „părăsirea ținuturilor ocupate” de imperiali: chiar așa, mit Kind und Kegel, deie Sfintul să-și ia odată tâlpășia! Deși Mackensen pretinde, lărghețto, să fie reluate „pașnicile relații” cu România iar, pe de altă parte, închide un ochi la condamnarea judecătorului Sturdza și deportarea lui în Germania, intrucit ar fi demonstrat, chipurile, „sentimente dușmănoase Puterilor Centrale”. La Capșa, bulgarii au ridicat perdelele de la ferestre și au atârnat pe zid portretul țarului Ferdinand, ghirlândat cu lauri. Totuși, localul se umple mai cu seamă cu ofițerime germană și austriacă. Provițiile din pivnițe sînt pe drojdie. Ce va fi după...? Despre manifestația de la Athene, cînd s-a zvonit că intră-n București ofițerimea franceză, Vă voi relata pe larg în viitor. Mă grăbesc la un amic ce a bătut hinterlandul bucuștean după niște ouă, lapte, mălai ș.c.l.

„BIRUINȚA e a noastră și viitorul va asigura întregului neam românesc viața pașnică și fericită”. (Vocile orașului).

COLONELUL Davidescu desfăcu larg geamurile de la stradă. Căldura ticăită a teracotei nu-l împiedică să se creadă într-o saună. Ieri, gazetele au publicat apelul regelui către țară. Bukarester Tagblatt și-a încetat apariția. De ieri, rănile îl dor suportabil. Pe b-dul Independenței, dinspre Facultatea de Medicină, șiroiesc grupuri de oameni. În jilt, ridicat peste trei din pernele din salonul Zulniei, colonelul privește, murmură, lăcrimează. În suși se condamnă pentru clipele de slăbiciune cînd nu atît victoria n-a mai întrezărit-o (și asta i-o va mărturisii și generalului Prezan, cînd se vor așeza apele), cit România cea largă și puternică. Forfe-teală neună... strigăte de ura! răzbat dinspre Medicină, dinspre Palatul Cotroceni, dinspre biserica Sf. Elefterie... Pleoapele îi tremură, lăcrimoase, coborite peste privirea nesătoasă, totuși privirea unui om aproape bătrîn, dar fericit. Spectacolul pe care acest ofițer ce nu-și poate incuia emoția atîta timp zăgăzuită n-are cum să-l perceapă din cadrul ingustelor lui ferestre, e cu adevărat memorabil: miini puternice, prin geamurile deschise desfășoară tricolorul românesc; ofițerii străini care se scurg umbratic, stingher, sînt fluierați; uralele adună toată gama vocilor posibile; bizii și suieră gloanțele pitice, izvorînd din revolve, în direcția vitrinelor și firmelor ce mai țin inscripțiile ocupanților; mase mari hălăduie după ultimele știri, indifere-nce la zidul de căști și baionete ce bar-rează Calea Victoriei înaintea Cercului Militar, unde fac un imens careu; ei, în sfîrșit, ei sînt acum prizonierii... La orele 11 și 50 minute se încheie armistițiul; după asta, pînă seara tîrziu, femei, studenți, elevi, meseriași, purtînd care trico-lorul român și francez, care buchete de flori, zăbovesc în colțurile dinspre Braga-diru, de unde s-a auzit că ar apărea învingătorii... Intre timp, sînt devastate uriașele depozite de cazane Ersatz, cele aduse de nemți și care au înlocuit, atîtea sute de zile, cazanele din aramă, românești. Simbolica furie a bucuștenilor talmăcește descătușarea energiilor ingenucheate în toate aceste sute de zile ale epocii Ersatz-ului omnesc. Ce nu mai poate zări colonelul decît cu ochiul minții sale e și cum, pe burlane, pe scări improvizate, pe funii, lumea se îndirjește să apuce, de la caturile cele mai de sus, să smulgă ceva aparținînd ocupanților și să ducă acasă trofeul. Bastilia lor, da, cu-cerită la aproape 130 ani de Cealaltă... Iar noaptea ce veni puse un ger moale, cati-felat, peste orașul renăscut și se lumină de multimea focurilor ridicate unde se găsesc depozitele, arhivele, cisternele cu ben-zină. Pocnesc și fumează armele ineseși și mai cad și-acum soldați, de-o parte și de alta: victimele armistițiului. Retrași de la Cercul Militar, nemții se baricadează în Gara de Nord. Dincolo de limitele orașu-lui bubuie tunurile iar detunăturile anun-ță dinamitarea podurilor. În schimb, în inima urbei, pe Calea Victoriei, mulțimi compacte flanează ca într-o sfîntă și me-lancolică noapte de vară, cum sînt atîtea în București, alcătuiind sute de cortegii ce vîntură drapelul tot mai sperînd să se nu-mere printre primele care-i vor saluta pe francezi. În aerul pur, translucid al nopții de moale îngheț, unii agită așchii din su-portii stîndardelor germane, ba chiar și căști al căror luciu perfect, acum, amîn-tește de un burlesc carnaval funerar. Pe Calea Griviței, de la înălțimea turnurilor de fabrică, o duzină de lucrători ochesc cu puști și mitraliere garniturile germane care, și așa, fiecare deține agățate de ul-timele vagoane cite o imensă tunică... Ca din senin, o lapoviță indesață împovă-rează văzduhul Bucuștenilor; oamenii se string înde ei, se-nchid în grupuri fere-șate în așteptarea aceea care poate părea minioasă, de n-ai ști că-i țin trezi, pe pic-loare, simțămîntul victoriei atît de dorite, cit și recunoștința pentru victorioși. În sfîrșit apar, pilcuri izolate, primii soldați francezi...

„MAI sînt pe fața pămîntului oameni ca și noi...”. (Vocile orașului).

LA lumina pilplîtă a luminărilor de pe birou — aroma lor detrandafir căznește rău nările musafirului, mai ales cînd se-apelează să fure din ochi tabloul lui Fragonard — Stelea-Canetti, cu voce compănită, își desfășoară jurnalul, sîrînd numai peste aliniatele care, presupune el, pe Ermil Bălăceanu l-ar scribi prin „terestritatea” lor. „Așa, s-o luăm ușure. Cum bănuiesc că-aveți știre, naționaliștii s-au intrunit la Oradea” — adică, talmăcește Ermil, unii sau chiar toți reprezentanții Partidului Na-

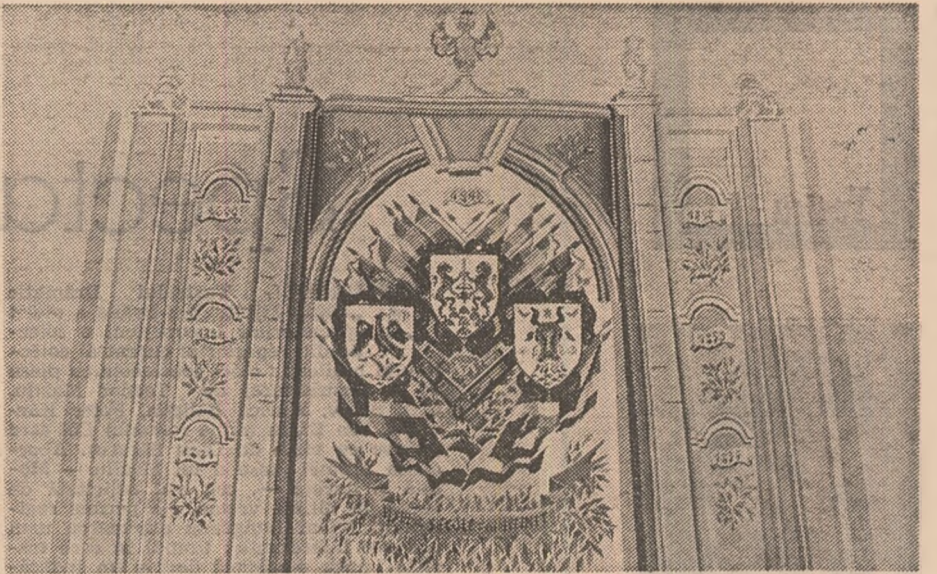
țional Român din Transilvania — „și au citit la Cameră o Declarație de autodeterminare. Aveți aci o copie”. Ermil și-aruncă ochii, filfiiala de fluture langu-ros a lămpii îl cam împiedică să citească atent: „...Pe temeiul dreptului firesc că fie-care națiune poate dispune, hotări singură și liberă de soarta ei — un drept care este acum recunoscut și de către guvernul un-gar prin propunerea de armistițiu a mo-narhiei — națiunea română din Ungaria și Ardeal dorește acum să facă uz de acest drept și reclamă, în consecință, să hotărască singură așezarea ei printre na-țiunile libere...”. „Mda-da, bine”, mormăie Ermil, „am mai auzit eu de-astea... și car-taginezii, și traclii și persienii alcătuiua declarații asemănătoare. Numai că nici un cezar, him, să sperăm că acum o să fie altfel...”. „La Csepel, la uzinele de-acolo, prin octombrie curent, socialiștii...”. Pauză căutată. Stelea-Canetti urmărește reacția gazdei, care, viclean sau obișnuit cu ex-presia ultimă, socialiștii, în castelul său, nu dă semne de nerăbdare ori neliniște. „Socialiștii au susținut acolo ideea că și românii din Ungaria să dispună de soarta lor, liberi de orice constrîngere. Să aleagă, dacă am priceput eu...”. „Textul integral îl deții, cumva, domnule?” „Sigur. Am și manifestul difuzat de social-democrați. Păstrez și copii după dările de seamă, ajunse la poliție, privitor la Adunarea de la Alba Iulia de la unu decembrie”. „Au vorbit mulți?” „Destui... profesorul Goldiș a fost la înălțime, el a prezentat Declara-ția de unire. Ce nebunie, să alegi Alba I Sincer să fiu nu m-așteptam, bănuiesc că nici dumneala. Apoi, Goldiș și cu Pop de Băsești...”. „Alba au ales-o și alții, dom-nule, cu ani mulți în urmă! Nu văd de ce m-aș mira. Textele, avem textele?” „Cum să nu! Ele și sînt cele mai im-portante, poftim”.

Bălăceanu toarnă din sticla fără eti-chetă două degete pe fundul paharelor. Nu-și poate stăpîni tremurul: această Declarație e singurul lucru care-l interesează, pentru ea l-a tolerat din nou aci pe levantinul Canetti. „Am să le înmînez secretarei, va clasa ea totul. O să le stu-diez. Cum ți se pare vinul?” „Tulburător, ca și tabloul de acolo! E original, nu?” Să pună la indoială autenticitatea tablou-lui lui Fragonard, a gazdei, a clădirii acesteia bizare din nord-vestul Bucuște-nilor — de cînd a pîndit momentul! Apoi, ca și cum asta n-ajune, atacă și mai direct: „Nu cred că părintelui vostru i-ar fi plăcut să afle că istoria de-aici s-a fă-cut și fără dînsul, nici măcar dirijînd-o din culise, cum atîta s-a priceput!” Jig-nirea adunată în ultimele cuvinte îl ridică pe Ermil din defensiva jucată pînă acum: „Numai femeile fac istoria din culise! Adio, domnule, sint cam obosit”! Și smul-se de șnurul împletit al clopoțelului ca un cerșor obraznic de pulpana unui trecător sătul.

La apariția imediată a Paulinei Negru-țiu, Stelea-Canetti înțelege că e concediat... „Ai rezistat bine azi”, observă se-cretara. „A înțeles în sfîrșit că-i un tole-rat aicea... Vezi colo, întii citește-mi din discursul lui Goldiș!” Mult aplecată peste masă, vădit incomodată de lumina pilplî-toare din vastul salon, secretara caută printre foile groase, ușor verzi, cu antel-ul curții habsburgice. „Vasile Goldiș, ah, da, aici, 18 noiembrie... M-auzi?” „Sînt numai urechi”, declară el, stăpînit totuși de gînduri și senzații contrare; oricum, va parcurge singur și pe-ndelete copiile miine dimineață în cabinet. „...Adunarea națională a tuturor românilor din Transilvania și Banat, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 1 Decembrie 1918, decre-tează unirea acestor români și a tuturor teritoriilor locuite de dinșii cu România... Adunarea națională cu smerenie se în-chină memoriei acelor bravi români care, în acest război, și-au vărsat sîngele pen-tru înfăptuirea idealului nostru, murînd pentru unirea și libertatea națiunii...” Deodată se-ntoarce spre el abandonînd peste hîrtii ochelarii de care nu se mai dezlipește la lectură; vocea, emoționată, altfel decît fu adineauri, cînd a spicuit din cuvîntare, pare semnul unei răvășiri interioare greu stăpînibile: „Spune-mi, Ermil, mi-au trebuit mulți ani ca să... să te chem pe nume... dar a fost vreo clipă... una, numai una, cînd m-ai iubit, cînd... așa, să-ți fiu indispensabilă din toate punctele de vedere, cînd să... spune-mi!?” Micul ei delir femeiesc i se păru lui Ermil cel puțin ridicul, măcar dată fiind solem-nitatea acestor clipe, cînd... în sfîrșit, știînd cit de imprezibile sînt femeile, cel puțin despre Negruțiu nu și-ar fi ima-ginat... „Mai bine nu”, interveni ea, res-pirînd precipitat. „Nu spune nimic, te rog!” Li astupă buzele cu degetul ei sub-țiratic, tîjă increștită și vag pătătu cu cer-neală. „Uneori e mai bine să nu știi. Nu trebuie întrebate destinele...”. Luminările, aproape consumate, fumează. O cucuvea cuțitează liniștea clareobscurului. O stringe la piept, e afecțiunea tătălii care și-a revăzut fata, prima oară, după anii de pension. „A fost o introducere, nu-i așa? Despre ce-i vorba?” „Nu se fac introdu-deri cu dragostea”, ar dori să-i replice, dar vorbi despre altceva, tare, cu o voce vibrînd metalic, îndepărtîndu-se puțin și păstrînd numai virful degetelor peste teancul foilor de pe masă...

„CîND stai de te reculegi citeva clipe, cînd ai văzut trecînd în revistă armatele române după cele franceze, engleze, ita-liene, americane, în urale nesfîrșite, în-frățîndu-și steagurile și marșurile mili-tare, cînd ai văzut bucuria poporului man-ifestîndu-se zile și nopți, nebul de bucu-rie, prin jocuri și cîntece naționale pe străzile Bucuștenilor și în toate colțurile țării, te întrebă dacă această Românie nouă, urmărită de atîtea generații în tre-cut, este realitate sau un vis minunat?” (Vocile orașului).

(Fragmente de roman)



ILEANA BALOTĂ: Unirea și independența, pentru fîmirea socialismului și comunismului în România

O aniversare

IN istorica și mult rivnita deschidere de orizont operată pe toate planurile, odată cu Mare-a Unire de la 1 Decembrie 1918 și cu triumful principiilor democra-tice wilsoniene, tipărirea cărții de literatură, în Transilvania, n-a mar-cat un progres pe măsură. Căderea spectaculoasă a regimului împilării și persecuției de neam făcuse loc unei prese libere, și un mare număr de gazete și reviste românești, lângă cele ale naționalităților conlocuitoare, maghiară și germană, au apărut de îndată în marile orașe de peste munți. Dar activitatea editorială nu sporise cu nimic, ea se reducea și acum la tipărirea cărților din „biblioteca po-porală” a Asociației Astra din Sibiu sau la cele scoase de Editura Niculae I. Ciurcu din Brașov, destinate și ele tot satelor. La Cluj, în primul de-ceniu de după unire, își conturază profiluri originale două reviste de seamă, „Gîndirea” și „Societatea de mine”, marcînd, pe lingă caracterul lor de magazine literare, și un interes manifest pentru problematica socială și filosofică. Dar o editură afectată creației literare n-a existat în acel timp în vechea capitală a Transilva-niei. La Arad doar, unde funcționa ti-pografia Librăriei Diecezane, lua fiin-ța modesta **Liblotecă Semănătorul**, colecție ce punea în circulație, între alții, numele unor autori tineri pe atunci ca Lucian Blaga, Tudor Vianu, Aron Cotruș. Abia în cel de al patru-lea deceniu, în 1934, la Brad, mic orașel din Munții Apuseni, își afirma existența **Editura Pantheon** inițiată de inginerul de mine și omul de carte Gheorghe Minovici, cu investiția fra-ților Roth, proprietari de tipografie. Au apărut acolo romanul **Ioana** de Anton Holban, poemul **Horia** de Aron Cotruș ilustrat de Mac Constantinescu și celebrul roman al lui André Mai-raux, **Condiția umană**, premiul Aca-de-miei Goncourt pe 1933. Traducerea lui, semnată Minovici, era prefatăă de E. Lovinescu. Un semn de carte tipărit pe carton de editura brădeană anunța pentru anul 1935 apariția ro-manului **Procesul de Kafka**. Dar n-a mai fost să fie, activitatea curajoasei

intreprinderi încetînd.

De la mijlocul deceniului patru ina-nte editurile bucuștene se aflau în plină prosperitate, pentru că în volumul tipăriturilor nu precumpănea creația originală curentă, ci traduceri-le din literatura străină, în special din cea engleză. În mod obișnuit de-buturile, în oricare din genuri, dar mai ales în poezie, apăreau ca niște excepții. De aceea nu mică a fost surpriza în mediile bucuștene cînd s-a aflat că librarul Miron Neagu din Sighișoara, necunoscut de nimeni ca editor, se încumeta să devină un con-curent al marilor case de ediură din Capitală, tipărînd literatură ori-ginală. Anul 1938 a înregistrat prime-le apariții ale noii edituri și în cei următori, umbriți de norii negri ai dezastrelor ce s-au abătut asupra țării noastre și asupra Europei, Editura Miron Neagu din Sighișoara n-a con-tenit să dea luminii tiparului proza lui Gala Galaction și a Luciei Deme-trius, teatrul lui Dan Botta, eseistica lui Grigore Popa și O. Suluțiu sau cărțile de poezie semnate Emil Gur-giuca, G. Boldea, M. Beniuc, T. Mură-șanu, St. Popescu, I. Bălan, N. Cara-nica, V. Vecerdeea etc. Acolo a apărut și traducerea minunatelor **Povestiri despre bunul Dumnezeu** a lui R. M. Rilke, lingă autori din actualitatea scrisului transilvănean ca Octavian Tăzlaşoanu, V. Beneș, C. Axente, I. Vlașiu, G. Cretu.

Sortii fericiți au făcut ca poetul Emil Giurgiuca să fie numit pe atunci profesor în orașul de pe Tîrnave și Miron Neagu să-și afle în el consi-liul cel mai potrivit și omul de legă-tură cu lumea scrisului de la Cluj și din București.

Se împlinesc acum 50 de ani de cînd, la Sighișoara, patenta lui Gu-tenberg a început să dea arbiu unui lot al creației literare românești și de cînd librarul Miron Neagu cunoscut înainte ca talentat interpret al doine-lor din Transilvania, a intrat cu cîinste în rîndul acelor editori români care vor fi pomeniți totdeauna.

Vlaicu Bârna

Cîteva precizări... nevindicative

■ **ELEVATA** revistă „Viața Romă-nească”, de care mă leagă și o veche solidaritate afectuoasă (aici am debutat prin 1949, împreună cu Francisc Munteanu, cu niște schițe de un idilism atît de trandafiriu încît mă mir că cinematogra-fia noastră, în etapa ei actuală, nădăjduiesc trecătoare, n-a propus încă ecranizarea lor). „Viața Românească”, așadar, mi-a făcut onoarea de-a publica în numărul 10, octombrie 1988, fragmen-tul „În lumea adîncurilor” din lucrarea mea **Cartea de la Gura Zlata**.

Cum în fragmentul respectiv „acți-unea se petrece” în țări străine, apar — pentru culoare locală, am socotit eu — cîteva cuvinte ce se rostesc în limbile acestor țări, netraduse, sensul lor părin-du-mi-se a reieși de la sine.

Greșelile de tipar sînt atît de abun-dente, încît o **errată** ar fi inutilă; cu toate acestea, ținînd cont de numeroșii prieteni pe care-i am în lumea noastră literară, mi-ar fi neplăcut dacă — așa cum se obișnuiește — aș fi acuzat nu atît de ignoranță, cit de snobismul de-a vrea să par, cu orice chip, poliglot. Voi spune, așadar, ab **inițiu**, că vina îmi aparține în exclusivitate: trebuia să-mi fac singur ultima corectură. Atunci „garanți” care pe englezeste se zice „sponsor” n-ar fi apărut „sponser”: „butler” (intendent de casă mare) ar fi avut un singur „t”; „Sevilla” n-ar fi fost... „Sirvilla”, „español” s-ar fi scris „español”, la fel ca „año”, „compañero” etc. De asemenea, în spaniolă interogația e precedată de semnul întrebării pus invers (¿ Como te llamas?) la fel ca

acela al exclamării (¡ Eres un igno-an-te!) ceea ce, din punct de vedere grafic, ar fi „făcut exotic”.

În fine, este știut că multe cuvinte spaniole se isprăvesc în „o”, nu în „e” cum ar părea din lectura textului meu: „soldade, castellane, alte, manceu” etc.

De altfel, ca să încheiem ca la Junimea (Anecdota primează!) o tendință a romă-nului cînd vrea „să se dea rotund” pe limba lui Cervantes este să pună un „o” la coada cuvîntelor ce l s-ar părea lui că au aceeași sorginte, latină.

Marele și neuitatul meu prieten Valter Roman îmi povestea că la începutul războiului civil spaniol el și cu încă un voluntar, Nicu Pop, a cărui viață ului-toare și exemplară o voi evoca într-o proză, cîndva, voind să oprească un camion care să-i ducă la **Albacete**, făceau gesturi grandilocvente și strigau cit îi ținea gura: „¿ Hai dos locos?” adică „aveți două locuri?”, la care șo-ferii accelerau pînă la podea, deoarece în spaniolă „loco” înseamnă „nebun”.

Erortile de tipar din textul meu nu riscă, sper, să producă asemenea incurcături.

Titus Popovici

P.S. Cit despre inadvertențele din fru-moasa noastră limbă românească vreau să cred că nici unul din bunii mei prie-teni nu mi le vor pune în circă: „tună” în loc de „sună”, „fereastră” al cărui (sic) pervaz”, „să cite” în loc de „să cînte”, „cerul” în loc de „corul”, „neegoită” în loc de „neogoită” și să ne oprim aici. Est modus in rebus...

T.P.

Spectacolele brăilene



Lucia MUREȘAN:

„Mi-e dor de piese și personaje vii”

— Lucia Mureșan, v-ați întors, de curând, de la Berlin, unde ați participat la un RECITAL DE POEZIE NICHITA STĂNESCU. Am sentimentul că, în ultimii ani, versurile acestui mare scriitor român au devenit spațiu de exercitare al multor recitaluri actoricești. Faptul ar fi îmbucurător în sine. Deseori aceste spectacole nu ajung însă la căldura și vibrația mesajului artistic autentic. Și fac un de-serviciu cunoașterii poetului. Pe dumneavoastră ce v-a apropiat de poemele stănesciene?

— Solicitățile și amintirile. Ele m-au readus (oare mă îndepărtasem? cînd?, cum?), în inima poeziei marului poet contemporan. Recitalul de care ai amintit l-am prezentat în capitala Republicii Democrate Germane cu bunii mei colegi Ion Marinescu și Vistrian Roman. Realizatorii lui sînt Iulius Tîndrea și Dan Verona. Ei au colaborat cu colegii de la Radioteleviziunea germană. Recitalul făcea parte din schimbulurile culturale care contribuie, de ani de zile, la cunoașterea valorilor poetice ale celor două culturi. Actorii germani au prezentat la noi recitaluri Goethe, Schiller, Brecht — amintesc numai cîteva —, iar noi, Eminescu, Blaga, Argezi, acum Nichita Stănescu.

— Cum a fost receptată la Berlin poezia lui Nichita Stănescu?

— Publicul cunoștea creația poetului român. Ea a fost tradusă în limba germană. Pot spune că este foarte iubită acolo. Printre poeziile pe care le-am rostit erau *Leoaică tinăra iubirea*, *Dureroasa ninsoare*, un fragment din *A XI-a elegie*, pe care o recită frumos și cald și colegul meu Ion Caramitru. Creația lui Nichita Stănescu nu are cum să fie pentru generația noastră o modă. Nichita a fost o viață ieșită de pe orbita comună. El vorbea în numele poeziei. Era poezia însăși. Poezia lui Nichita Stănescu face parte din existența noastră. Trebuie să luptăm pentru ea. Chiar dacă uneori este foarte greu. Cehov scria că la om totul trebuie să fie frumos. Dar frumusețea, am credința, este rezultatul unei lupte nesfîrșite. Alteori ea există... Și atît.

— Ce roluri așteptați în viitor? Ce pregătiți?

— Rareori un actor își poate fixa rolurile. De dorit este liber să și le dorească. El depinde însă de împrejurări, de opțiunea teatrului, de regizori, de autori etc. Rolurile care mi-au adus mari bucurii au venit aproape pe neașteptate. În fata lor am avut sentimentul unor copleșitoare încercări. Le-am iubit, m-am luptat cu ele, dar am fost în fața unor momente cînd îmi venea să le părăsesc, cînd simțeam că nu sînt așa cum mi le-am închipuit. Alteori mi-e frică să-mi doresc ceva pentru că am senzația că asta mă îndepărtează de dragostea mea. Ce-mi doresc? Poate, cîndva, roluri în piese ca *Titus Andronicus*, *Femeia mării*, *Berenice*, și multe altele. Sper să avem la Teatrul Nottara șansa unor spectacole foarte bune, ca fiecare rol să fie o bucurie alături de colegii și partenerii mei. Cred, dar ce spun, sînt convinsă că femeile și actrițele din România merită roluri mult mai adevărate, mai apropiate de realitatea pe care o trăim. Mi-e dor de asemenea piese și personaje vii.

— Alte proiecte?

— Eminescu. O antologie subiectivă. Poate un recital TV. Doar anul 1989 aduce și evenimentul centenarului Eminescu.

Marian Constantinescu

TURNEUL. Teatrul Dramatic „Maria Filotti” din Brăila a oferit spectatorilor bucureșteni o selecție din repertoriul curent al colectivului brăilean: cinci spectacole cu piese (și o dramatizare) de Teodor Mazilu, G.B. Shaw, Marica Beligan, Peter Karvas și Ion Bălan (după romanul *Cei care plătesc cu viața* de Dinu Săraru). Abordarea ultimei piese a lui Mazilu — *Mobilă și durere* —, cea mai solicitată de teatre în ultima vreme, i-a permis regizorului Mihai Lungănu expunerea unei premise interesante: timpul în care trăiește lumea maziiliană devine un judecător neiertător. Imaginea de deschidere a spectacolului stă sub semnul acestui simbol, materializat scenic de un ceas uriaș, aflat în centrul planului din spate, cu arătătoarele incremenite la incerta oră 12/24. Scenografia, realizată cu intuiție de către Radu Corciova, propune o linie a grandiosului, apăsînd ființele maziiliene, mobilele, înalte, cu sertare (folosite cînd și cînd de actori pentru intrarea în scenă), de culoare închisă, contrastînd cu albul costumelor. Ideea regizorului Mihai Lungănu de a „incadra” lumea personajelor, de a o „fixa” și, în final, de a o „absorbi” în timpul revolut — uriașul ceas îi va înghiți pe ipochimenii maziilieni — este semnificativă, devine lesne sesizabilă, dar își pierde, în cuprinsul punerii în scenă, forța de sugestie. Ne-a plăcut modul în care regizorul a pus în evidență clipele de „sinceritate” ale personajelor, decupate muzical, luminos și prin jocul actorilor din ansamblul spectacolului. Ideea comică se desprinde anevoios (dacă a fost scontată!) : unii actori — precum George Toropoc (Sile) — ni s-au părut inadecvați pentru rol, Gore este interpretat în cheia comică standard de către Marin Benea, în timp ce Ildy Codrescu (Lizica), de pildă, nu acoperă semnificația rolului decît parțial. Greoi, din alt context dramatic, e Mihai Stoicescu (Paul), iar George Custură (Urechiatu) are un joc oscilant. Singură Anamaria Păslaru are verva acordată rolului (Melania), construindu-l cu aplicație.

O actriță de temperament și forță, precum Greta Manta (Epifania) susține un recital comic în *O femeie cu bani* (G.B. Shaw). Punerea în scenă, pe care am văzut-o în cadrul Festivalului de arta comediei de la Galați, netedă, lustruită și decorativă, e de tot convențională (contribuie și scenografia Gabrielei Bondărescu Catargiu), regia lui Marius Popescu fiind mai degrabă „tehnică” decît creatoare. Așa fiind, actorii se angajează cu frenezie în aventura și tribulațiile Epifaniei (bogată, și-n divorț), spectacolul invitînd la o stare veselă și agreabilă, cu toate că e jucat într-un singur registru, altfel profitabil pentru interpreți (George Toropoc, Mircea Valentin, George Sofrag, Petre Simionescu și Giliola Cococcea), și pentru spectatori. Greta Manta a și fost premiată, la festivalul amintit, pentru realizarea sa de aici.

PARTICULARITATEA cea mai importantă a spectacolului cu *Steaua fără nume* de Mihail Sebastian, prezentat de studenții anului IV (curs de zi), o constituie ambiția de a valorifica intențiile dramaturgului așa cum se relevă ele la o lectură inocentă. Prof. univ. Dem Rădulescu a gîndit spectacolul în factură tradițională, în termenii unei obediințe inteligente și sensibile față de sensurile piesei.

Poezia discretă, contrapunată de accente satirice, a *Stelei fără nume* — artă mai mult a nuanțelor decît a conflictelor tensionate — se regăsește în jocul destul de omogen al tinerilor actori. Fiecare, sobrietatea, patetismul reținut sînt elementele prin care Florin Busuioacă îl intruchipează de Miroiu, reușind să demonstreze, sub stingăciile de comportament, delicatețea sufletească și autentică valoare intelectuală a personajului. Enigmatice Necunoscută, mesageră a lumii mondene spre care aspiră, în secret, adolescențele urbei, este interpretată cu strălucire de Claudia Nicolau și doar corect de Liliana Hodoroaga Viorel Păunescu (Udrea) accentuează pînă la hilar candida bunătate a personajului, profesorul de muzică devenind astfel, în spectacol, varianta hiperbolizat naivă a lui Miroiu. Aparițiile Ancăi Sigartău, o „elevă” zăpăcită și plină de haz, provoacă delectarea publicului. Singura notă stridentă în distribuție o aduce Florin Cătălin Irimia (Grig); aplombul prost plasat al tinărului actor nu sugerează decît vidul interior, dar nu și seducătoarea dezinvoltură a personajului — contrastul puternic dintre anturajul Monei și cel al lui Miroiu rămînd în sfera virtualității. Reușitele actoricești notabile ale spectacolului aparțin lui Alexandru Bindea (un „șef de gară” șiret și mărginit, cu veleități despotice în guvernarea micului său imperiu) și Gabrielei Butuc (o Domnișoară Cucu autoritară, indîscrită, birfi-

Din punct de vedere regizoral, turneul brăilean ne-a permis să vedem pentru prima dată un spectacol regizat de Anca Florea. *Sapte martori* de Peter Karvaș este istoria intreruptă a unei anchete purtate de două personaje, Virstnicul și Tinărul, în vederea elucidării unei crime. Șase martori sînt interpretați de Bujor Macrin, care încearcă schimbarea ipotezelor cu minim de recuzită. Regizoarea a surmontat, în mai mică măsură, evidența monotonie provenită din structura dramaturgică a piesei, interesantă ca anatomie a lașității „opiniei publice”, M'zanscena e desenată cu atenție, scenografia lui Gheorghe Mosorescu fiind sugestivă și evocatoare. Anca Florea, recurgînd la ideea „unului în multiplu” — un actor pentru cele șase personaje —, a tentat și un grad de generalizare a problematicii piesei, la care a ajuns numai citeodată. Indiscutabil, însă, al șaptelea martor, interpretat de Liliana Ghiță mi s-a părut cel mai realizat artistic. Cu un efort maxim, și în puțin timp, actrița revelă drama autentică a personajului său. Relația între cei doi anchetatori (interpreți: Nicolae Tăranu și Mircea Bodolan) denotă un studiu regizoral atent de caracterologie, eclipsat, uneori, de monotonia previzibilă a piesei.

Aveam s-o regăsim pe regizoarea și pe afișul spectacolului *Condamnat la libertate*, dramatizarea lui Ion Bălan, directorul teatrului brăilean, după romanul menționat al lui Dinu Săraru, secundîndu-l pe regizorul Mircea Marin. Ion Bălan reține, în dramatizarea sa, toate firele epice esențiale ale romanului. Ba chiar și cîteva secundare. Pentru cine n-a citit romanul, dramatizarea ar reprezenta o sumă epică, uneori dezarmantă din cauza dificultății identificării, prin spectacol, a informațiilor epice propuse de roman. Spectacolul le acreditează, însă, pe toate, în mod egal, apelînd la flash-back-uri, care conferă punerii în scenă un dramatism de contrast cu acțiunea prezentă. Spectacol de dezbatere politică asupra motivațiilor istorico-politice determinînd decizia și implicația umană a acesteia. *Condamnat la libertate* stringe, destul de greu, spre final, multe fire narative ale romanului. Cei doi regizori au încercat să depășească dificultatea inițială prin decuparea atentă a locurilor scenice unde urma să aibă loc confruntările sau discuțiile. Decorul (realizat de Gheorghe Mosorescu) planului din spate dă concretețe, printr-o pinză enormă, neagră, pe care strălucesc luminițe, ca un fundal cosmic, sugerează actul istoric înscris în durată devenirii sociale. Figurile romanului dramatizat, numeroase, sînt translate scenic prin jocul actorilor Mircea Valentin (Dumitru), Romeo Mușețeanu (Păianu), care interpretează o partitură mai complexă, Bujor Macrin (Anghel), Mirela Comnoiu-Marin (Alexandra), oferind personajului său un patos reținut dar și un dramatism de



Șapte martori de Peter Karvaș în interpretarea Teatrului dramatic „Maria Filotti” din Brăila. În imagine: Nicolae Tăranu (Virstnicul) și Mircea Bodolan (Tinărul)

substanță, George Custură (ilustrativ în Mihalache). Interesant jocul lui Sorin Dinculescu în rolul tinărului inginer și al lui Petre Simionescu (Colonelul).

Teatrul brăilean a realizat și o „coproducere” cu Naționalul bucureștean: *Ultimul set* de Marica Beligan, piesă regizată de George Motoi, cu o dublă distribuție, una brăileană (Marilena Negru, Sorin Dinculescu, Mircea Bodolan) și o alta bucureșteană, cea pe care, de altfel, am și văzut-o. Piesa „politistă” a Maricăi Beligan e construită cu abilitate, pe poezia conflictului. „Meciul” între Laura (mai virstnică posesoare a unei averi atrăgătoare) și Luc (mai tinărul interesat de perspectiva îmbogățirii) se consumă în trei seturi: primul aparține Laurei, interpretată de Margareta Pogonat (de la Teatrul „Nottara”), ce-i drept, cu unele stridente, al doilea, lui Luc, jucat în forță și cu aplomb de Costel Constantin (cu o forță atît de mare încît aruncînd, la furie, un pahar în decor, tîndările au ricoșat spre publicul atent la dramă), iar al treilea... vorba proverbului: cînd doi se ceartă, al treilea câștigă, Marco (un tinăr intruchipat de Iulius Liptac), Greoaie sînt decorurile lui Constantin Russu, la care, dacă adăugăm și unele pleonasme de gîndire scenică, avem imaginea unei puneri în scenă ce poate atrage doar (uneori) amatorii de divertisment polișt.

Marian Popescu

Premierele celor mai tineri actori

toare — port-drapel al moralității tirgului; ambii își compun rolul cu o exemplară minuțiozitate, nealunecînd nici o clipă pe panta facilă a șarjii.

Concepte de prof. univ. Traian Nițescu în registrul realist, decorurile permit reconstituirea atmosferei patriarhale a tirgului de odinioară, unde nu se întimplă niciodată (aproape) nimic.

CA atitudine regizorală, spectacolul cu *Profesor Dr. Omu*, prezentat de studenții anului V (curs seral), se situează la antipodul celeilalte premiere a Studioului I.A.T.C. Apelînd la două piese foarte rar jucate ale lui Camil Petrescu (*Iată femeia pe care o iubesc* și *Profesor Dr. Omu vindecă de dragoste*), lect. univ. Adriana Popovici a realizat un colaj care rezumă tematica și subiectul lucrărilor, dar totodată avansează un nou punct de vedere asupra lor. Îndrăzneala întreprinderii este facilitată (și justificată) de prezența a numeroase elemente care îngemănează cele două comedii (pe care autorul le dorea, totuși, autonome): același loc al acțiunii (clinica de psihiatrie de la Snagov), personaje comune, conflictele construite în jurul motivului relevării personalității prin dragoste. Operațiunea de colare a textelor are drept inevitabilă consecință o anumită subrezenie a construcției dramatice; pe de altă parte, un aspect esențial al concepției lui Camil Petrescu (polemica la adresa pirandellismului) este împins într-un con de umbră. În schimb, sînt explorate alte semnificații; problematicii legate de „pierderea personalității”, Adriana Popovici i-a preferat, cum singură mărturiseste, adîncirea raportului, la fel de interesant, dintre „viața ca experiment” și „viața ca viață”. Textul colaj acordă o pondere sensibil egală majorității rolurilor; el reprezintă portretul colectiv al unor individualități care, reunite sub acoperișul Casei Snagov, trăiesc sentimentul dragostei sau îl comen-

tează din varii perspective, demonștrîndu-se ideea că, sinuoasă și imprevizibilă, viața nu se conformează întotdeauna ipotezelor științifice.

În scenografia inspirată a Dianei Cupșa, spațiul de joc se ordonează pe trei planuri de adîncime, care comunică între ele, permițînd personajelor să se implice permanent în acțiune. Experiențele psihologice ale profesorului Omu se petrec oarecum „la vedere”: medicii și pacienții se urmăresc reciproc, sub semnul unei inofensive curiozități și al simpatiei generale față de suferinții din dragoste. Ireproșabil sub aspectul ritmului și al coordonării jocului colectiv, compartimentul actoricesc este însă inegal în privința nuanțării psihologice a personajelor. Distincția calmă și sensibilă a lui Mircea Anca (Omu), vitalitatea bine temperată a Marelei Anghel-Jugănar (Esmeralda), contrastează cu mai slabul relief scenic pe care-l capătă un personaj-cheie al textului: arhitectul Mihai Stănescu, în schița stingace a lui Ilie Gălea. Oana Ioachim se achită conștiincios, cu delicatețe și simț al nuanțelor, de dificila sarcină a intruchipării gemenelor Zadu. (Cealaltă interpretă a dublului roi Ana-Bella este Gabriela Baciu-Negrescu). Umorul prea exploziv al Tatianei Constantin (Maria), comicul în tușe uneori prea groase al lui Mihai Constantin (Gurău) diminuează consistența personajelor în latura lor serioasă. Adrian Vilcu, cu impetuozitate tinerească, Oana Mereuță, cu grație fragilă, Felicia Constantinescu, Marian Negrescu, Ovidiu Voicu și Marian Despina, în cheia comicului pitoresc, completează distribuția acestui plăcut spectacol studentesc, care are, printre altele, meritul incontestabil de a proiecta o lumină nouă asupra unor piese pe nedrept ocolite de teatrele profesioniste.

Daniela Gheorghe

Deșertul verde

MIRACOLUL pare să fi pornit de la ideea de a prezenta, în spațiul ficțiunii, redarea unui deșert — agriculturii, transformarea unei „Sahare cu nisipul dăruit de Jiu și Dunăre” într-o mare roditoare. Premisele documentare ale scenariului (Ion Băieșu și Tudor Mărăscu) se leagă de numele unui asemenea loc — Dăbuleni, un exemplu spectaculos din realitatea imediată, și de numele unui notoriu agronom, profesorul Ionescu-Sisești, care, încă din 1935, argumentase adevărul conform căruia „pe nisip se poate face agricultură”.

Se știe, nu puține sunt filmele noastre care au drept personaj principal un tânăr inginer agronom capabil de veritabile miracole pe bază de muncă voluntară și inițiativă proprie. „Schimbarea agronomilor, bucuria nebulilor”, lansează nechibzuit un personaj, în acest **Miracol**, ca să fie contrazis în totalitate până la sfârșitul filmului: dimpotrivă, vom vedea, agronomul sfințește locul. Tânărul inginer agronom din recenta premieră începe prin a renunța la o posibilă carieră universitară în Capitală și la un confort casnic sporit, ca să solicite neîntârziat un transfer la G.A.C. Mărăcineni. Aici, privind locul unde nu se întâmplă nimic, de la înălțimea unei bine plasate mori de vânt ieșite din uz, în fața căreia așteaptă un murg, vrednicul hidalgo de la București pune la cale lupta cu nisipul și cu inerția, pune — cu sine — pariul că va învinge vitregia naturii. Probabil că orice spectator nu are nici cea mai mică îndoială că pariul va fi câștigat, în cadrul filmului. Dar cum? Stilistic vorbind, toate drumurile sînt deschise. În general, filmele din seria tânărului agronom riscă să se confunde între ele, topele într-o stare comună de jovialitate atotdizolvantă. O excepție și un film adevărat rămine **Casa dintre cimpuri**, de Alexandru Tatos.

Pornind de la ideea că schematizarea enunțului nu poate fi disociată de o schematizare a mijloacelor de expresie cinematografică, Tudor Mărăscu, regizorul noului **Miracol**, și-a propus, în mod vizibil, să opereze o serie de „lucrări de ameliorații” ale schemei dramatice, menite să conducă pe terenul filmului de autor. Sînt evidente, în acest sens, voința de stil și intenția de a prinde povestea în focarul unei viziuni regizorale. Sînt evidente, de asemenea, punțile de legătură cu filmografia de până acum a regizorului. Personajelor devotate de o obsesivă stare de singurătate — soției de marinar din **Bună seara, Irina**, boxerului retras, din **Invingătorul**, tânărului care își pierde părinții într-un accident, din **Singur de cart**, băiatului în primejdie să cadă victima unei erori judiciare, din **Încrederea** —, li se adaugă acum silueta unui deschizător de drumuri asumându-și secretele singurătate presupusă de orice vocație a pionieratului, un cîștigător care, după ce readeuce la viața o lume uitată de lume, nu stă să-și savureze victoria, ci pleacă, la fel de singur cum a venit, mai departe, spre alte nisipuri (care, ni se spune, dificultate în plus, mai conțin și sare). Pe lângă imaginea singurătății întinsești, în **Miracol**, ca în toate filmele regizorului, o surdină emoțională destinată să amplifice sugestia unor tainice „dureri



Imagine din Miracolul

înăbușite”, a unor pasiuni latente, a unui tempo sufletesc de o neastimpărată tristete. Se lasă depistată, în unele porțiuni, și intenția regizorului de a vedea povestea (plasată în urmă cu mai bine de douăzeci de ani), ca printr-un foarte fin filtru fantastic. Imaginea (Cristian Comeaga) urmează cu admirabilă putere de sugestie gândul regizorului; spațiul cinematografic, de o expresivitate ieșită din comun, face un personaj viu și puternic din marea de nisip, cu aerul ei atemporal, straniu, selenar, cu tresăririle ei mătăsoase sau cu furtunile distrugătoare, cu seceta nemișcată, spartă aici numai o dată pe an, de ploaia care cade într-o atmosferă de frenezie universală (una dintre cele mai izbutite secvențe ale filmului). E notabilă, de asemenea, încercarea regizorului de a ridica un „sat de moșnegi” la puterea unui univers spiritual cu rezonanțe ancestrale, cu rădăcini în istorie, în tradiție, în mit (vezi ritualurile nașterii, ale morții, ale chemării ploii); un univers esențializat, construit cinematografic artificial, implicind o sumă de licențe, de convenții teatrale, de elemente livrestice (sau, să le spunem, „filmești”). Senzația de autenticitate psihologică a filmului se datorează, fără îndoială, distribuției: Anton Tauf (în rolul principal) — prestanță, naturalețe, forța unei neliniștite energii interioare; Florina Luican, femeia care „măsoară vîntul” într-un pustiu, într-un punct meteo care „nu ține de nimeni”, un personaj construit, practic, din mai nimic, cu o concentrare, o incandescență, o frumusețe vibrantă amintind ce resurse deosebite ascunde această actriță prea puțin folosită. De la Colea Răutu, un enigmatic „cow-boy siberian” al nisipurilor și de la Ernest Maftei, un moș generos și hitru, până la figurile de plan doi (un președinte de G.A.C. neconvențional — Dumitru Palade; un profesor model, „nebulă cu grădina” — George Ferra; un tractorist brutal și opac — Marian Culineac; o fetiță cu superioritatea puterii de pătrundere a copilăriei —

Ioana Marinescu) — filmul propune o galerie pregnantă de personaje, în care recunoști talentul regizorului de a descoperi și de a pune în valoare actorii.

Păcat că, în detrimentul puterii de convingere globale a filmului, pasajele în mediu urban — practic, inutile, pur demonstrative — sînt rezolvate printr-o suită de clișee. Aripa clișeului atinge și imaginea căsniciei eroului, cu eterna soție frumoasă (Teodora Mares) și iubitoare, dar care nu-l înțelege îndeajuns, deși vine să-l viziteze, făcînd senzație la Mărăcineni, impecabilă și înmănușată, la volanul unui Wartburg (sîntem în 1965) alb etc... Episoadele celor patru mușchetari foști colegi de facultate, care se adună din patru zări ca să ia împreună temperatura solului și să fixeze, noaptea, la adăpostul aceleiași mori de vînt, tactica și strategia luptei cu balaurul de nisip — sînt lucrate într-un stil de veselă „robinsonadă”, agreabil în sine, dar eteroclit, în context. Apoi, unele „semne” sînt dilatate bizar, în film, fără să se strîngă într-o semnificație: umbrele planind neliniștitoare, ușa scriind hitcockian în noaptea, degetele eroului înmuindu-se în vinul vărsat pe parchet reflectă exercițiul unui mister care funcționează în gol. În contrast cu sobrietatea imaginii și a stilului de joc apar efectele muzicale mixate redundante: cadrele cu un individ gelos la pîndă, cu o încăierare, cu o amenințare cu pușca sînt punctate și subliniate sonor, în stilul unui cinema intrat în desuetudine sau ca pentru a mări antrenul într-un film de aventuri pentru adolescenți.

Dincolo de diversele disonanțe, **Miracolul** rezistă, atît cît rezistă, prin ambiția unui regizor laborios și temeinic de a refuza soluțiile prefabricate, prin peisajistică și portretistică, prin urmărirea omnescului din „eroismul de fiecare zi”, prin anti-triumfalismul „mesajului generos”.

Eugenia Vodă

Pledoaria

Flash-back

■ CUM spuneam, **Hanul dintre dealuri** dilată masiv textul caragialian, pînă la a transforma un nume într-un om sau o frază într-o secvență. Se nasc astfel unele personaje abia sugerate de prozator, altele cu totul inventate: fetița rătăcind prin pădure și focalizînd toate intimplările, ca un dispecer al destinului, sau cîntărețul cocotat în cer, comentînd aceleași intimplări prin balade oltenesti — sînt din a doua categorie. Le-am remarcat, pentru că ele îi formează filmului o plasmă lirică pe măsura noului tipar. Sub inriurirea acestui mod ludic de a povesti, peripecțiile se ramifică la infinit și rodesc uneori idei; ce-i drept, idei de negăsit în povestire, totuși nu străine de spiritul lui Caragiale, chiar dacă datează cu mult de dinaintea lui, ca acest citat-cheie din Tit-Liviu (aplicat, evident, polcovnicului Iordache): „Are înverșunată dorință de a ne împiedica să descoperim zeii aflați în noi”.

Intr-o accepție, ecranizarea Cristianei Nicolae este o polemică dusă, în asentimentul lui Caragiale, cu acești adversari ai „zeului din noi”, intruchinați de Iordache și de zapcii lui u-surateci și imorali, gata să alterneze glu-na cu o lovitură cu latul palmei și băutura cu încruntarea frunții. Dincolo de aerul său de western mediteranean, dincolo de cavalcadele, caftanele, căciuliile și măciucile lui, filmul trebuie văzut, în cheie majoră, ca o pătimașă pledoarie pentru curățenia sufletească și ca un rechizitoriu împotriva dreptului forței, împotriva celor ce jignesc aspirațiile omului, socotindu-și bunul plac ca lege morală. O atmosferă sufocantă și fără ieșire se țese în jurul celor doi iubiti care par, într-adevăr, să uite de căciula miraculoasă ce i-a unit și să compătimizească social, unindu-și spaima și nemulțumirea față de putericiile adversarii comuni. Disperarea lor este fără ieșire, ei vor să aleagă întii fuga, dar își dau seama de zădărnici, într-un ultim scepticism. („Să fugim în lume!” — „Care lume?”). Caragiale n-ar protesta, cred, să-și vadă opera pusă în slujba unor asemenea patetice accente...

...Mai ales că el, degustătorul de acurateți stilistice, s-ar lăsa de bună seamă convins și de arhitectura subtil stilizată în care se desfășoară acțiunea (arh. Cristian Niculescu), și de muzica discret evocatoare a secolului trecut, cu amestecul ei de occident și orient (Adrian Enescu), și de veritabilele tablouri de epocă datorate trioului de operatori veniți din trei generații (Intorsureanu — Stan — Truică), și, bineînțeles, de jocul interpretelor, între care se remarcă debutantul Florin Busuioac.

Se poate ajunge de la un punct la altul pe oricîte cărări diferite. Filmul acesta este o demonstrație că, în planul ecranizării, accesul prin mijlocirea bunului gust este, oricum, un bun cîștigat.

Romulus Rusan

Radio t. v.

Cenaclu radiofonic

■ Două recente emisiuni radiofonice au avut intenții convergente. Duminică, **Clubul artelor** (redactor Titus Văjeu) și luni **Cenaclu radiofonic** (redactor Liliana Ursu) au adus în fața microfonului poezi ce activează în diferite grupări literare din țară. La **Clubul artelor**, conform structurii obișnuite a emisiunii, reportajul s-a dovedit a fi larg cuprinzător, căci, alături de membrii cenaclului Silvania din Zalău (oraș pe platforma industrială a căruia medie de vîrstă este de 23 de ani), participarea la masa rotundă pe probleme culturale și de educație estetică a fost mai largă, lîngă lecturi inscriindu-se, astfel, dialoguri, mărturii și mărturisiri. Nu este prima dată cînd **Clubul artelor** face un asemenea portret deopotrivă al unei localități dar și al locuitorilor ei și ca totdeauna maniera de înfățișare a lucrurilor s-a dovedit cu adevărat convingătoare. **Cenaclu radiofonic**, pe coordonate experimentate și în alte ocazii, a alăturat un ciclu de poeme în lectura autorilor și a citorva actori (George Oancea, Elena Sereda,

Nicolae Călugărița). Înțelegînd cum se cuvine specificul fiecărui tip de emisie, inclinăm să credem că formula adoptată de **Club** este mai eficientă și mai funcțională în raport cu realitatea investigată. Ne aflăm, așadar, în fața unui fenomen a cărui amploare, semnificație și valoare se impune cu elocvență în ultimele două decenii. Cunoscută unor cercuri largi ale opiniei publice, mișcarea literară de amatori este verificată, periodic, în cadrul Festivalului național „Cîntarea României”, fiind receptată de planurile editoriale și rubricile jurnalistice, de redacțiile Radioteleviziunii ca un semn definitiv pentru cultura noastră actuală. Comentarea radiofonică (și nu numai) a acestui fenomen trebuie să țină seama de parametrii lui obiectivi de existență și de aceea, alături de selecția de texte literare, includerea unor date cit de sumare (microportrete sau autoportrete de creator) despre autorii selectați în sumar ni se pare indispensabilă. Atît pentru ascultătorul de azi cît și pentru cel de miine, care

va găsi în fonoteca sau filmoteca Radioteleviziunii „probe” ce se vor dovedi importante pentru mai buna cunoaștere și înțelegere a unor destine și a unui climat la care aceste destine s-au raportat în chip organic.

■ La ultima **Revistă literară radio** și la vîitoarea **Fonotecă de aur**, evocarea a doi poeți a căror biografie a fost marcată de ultima lună a anului: Nicolae Labiș și Nichita Stănescu.

■ O interesantă propunere de **Correspondențe spirituale**, miine seară la emisiunea **Clio și Euterpe**: Corneliu Baba — Dimitrie Cuclin.

■ Serialul de teatru radiofonic difuzat, ca de obicei, în prima săptămîină a lunii, este de luni seara **Europolis** de Jean Bart, dramatizare de I. D. Șerban, regia artistică Dan Puican, în distribuție: George Constantin, Octavian Cotescu, Gina Patrichi, Valeria Seciu, Tamara Buciuceanu, Virgil Ogășanu, Mircea Albușescu, Alexandru Heban, Emil Hossu și alții.

Ioana Mălin

Pelesport

Din jurnalul de eternoactualități

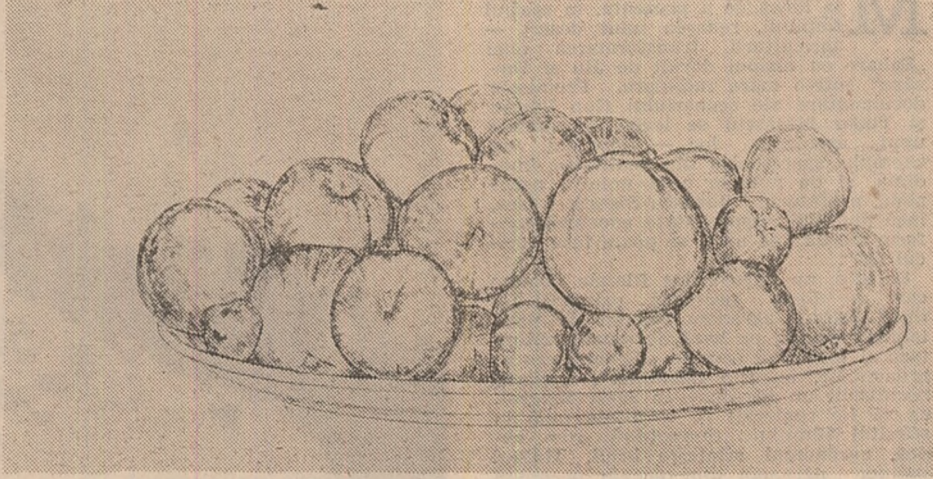
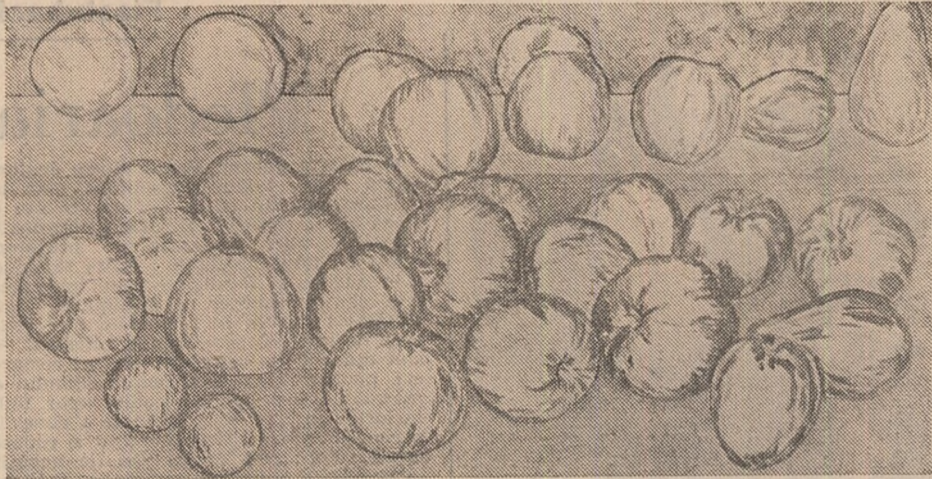
■ S-A jucat în drăci, simbătă, pe „Dinamo”, de-a lungul și de-a latul unei arături înzăpezite, mulți inocenți într-ale viații s-ar fi putut întreba cum de se numea aia fotbal, numai că dacă toate — de la cărți la ingineriile copiilor — ar primi nume, n-ar mai fi atîta minte cu inteligența ei pe lume și nici cinematecă personală n-am deschide, cu filmele și jurnalele ei de actualități și eternități, la matineu și seara. Englezii și suedezi nu se sfiesc să joace în condiții și mai și, de aceea ei ne-au dat **Viață sportivă** al lui Lindsay Anderson, o minunție trecută prin noroaiile rugbiului, și **N-a dansat decît o vară** al lui Wideberg, la care tot bucurăse anul a alergat ca la **Anonimul venețian**. Mi le-am „pus” pe toate trei, în clipa cînd arbitrul Porumboiu a dat primul avertisment serios. Cu o săptămîină înaintea, am văzut, tot pe „Dinamo”, zăpădă firfirisită pe sprincenele unui arbitru spaniol, aterizat printre 11 bucureșteni și 11 finlandezi și am cîntat în „Das Sein”-ul cinematecii mele. „A venit toamna” a lui Alifantis.

Noaptea, l-am montat în „jurnalul” dinaintea „vițului” pe țambalagiu lui Fănuș, cu cîntecu-i vizionar: „C-așa mi-a fost scrisă mie / Ca să mor de otopsie”... Cu o lună înainte, am văzut fotbal sub formă de hockey, Steaua la Moscova, cu Lăcătuș, dansînd pe gheață și fulgerîndu-l pe Dasaev din primele minute, atunci mi-am pus aburi la locomotiva memoriei, aburi, gări, bieie, obieie, drumuri, „daroghi”, fotbalul, iarna e o altă lume pentru a cărei înțelegere nu-ți trebuie o fină madelenă pe cerul gurii ci un biet ceai cald, cînd vii de pe „Apretura”, mic-pitic, și-ți încălzești degetele pentru citeva „ecoseze” la pian cu care să-ți răscumperi rălăriile de pe terenul bocnă din Linăriei. Cît m-am gîndit la acela, am urmărit polemicele Hagii-Mateuț (problemă pentru care critica noastră maiorească nu este pregătită, poate doar post-modernii...) și Cămătaru-Lung, ceva mai explicită celor care dețin o minimă cultură fotbalistică. Un drac supraréalist a făcut ca de citeva ori, din studiou, să apară pe ecran, evoluția

scorului de la Craiova, unde Galații conduceau fosta echipă a lui „Cami” și Silviu. Era ca o subtitrare a unui film prea ironic pentru a mai fi și explicat. Apoi l-am căutat pe estetician să-l întreb dacă și-a dus, pe poleiul ăsta, nepoțelul cel mare la cursul de rugbi, în sală, în sala liceului „Aurel Vlaicu”, acolo unde a profesat, cîndva, Pompiliu Constantinescu, nu? Da, îl dusese, băiețelului i se propusese, la școală, să practice sporturi de echipă, bunicul post-kantian nu sovăie să-și facă datoria, deși cred că nu știe diferența esențială dintre ofsaidul rugbistic și cel fotbalistic și-n orice caz n-a trăit „o grămadă ordonată”. N-avem timp să lărgim orizontul discuției, căci nepoțelul cel mai mic cere insistenț să-i fie schimbate scutecele, simultan cu un super telehaiku al „jurnalului de eternoactualități”, pe ramura înghețată a unui copac, se derulează rezultatele etapei „la zi”, în toată succinta și crispata lor banalitate.

Radu Cosașu

Mărul și soarele



SULTANA MAITEC : Pomona XII (1,14×1,60 m) ; Pomona XIV (1,64×1,95 m)

ERA în timpul ciumei de la Londra, prin 1966, când un măr căzând i-ar fi dat impuls lui Newton pentru descoperirile sale fundamentale privind gravitația. Fragedă în calea veacurilor, irezistibilă, ea însăși, ca un măr suav, anecdota vrea să spună că memoria umanității are nevoie de asemenea simplificări emblematice, ca de niște raccourci-uri tonice pe cit de arbitrar, — spre a-și vădi eficient grațitudinile și surprizele, tainica stufoare față de izbinzile cunoașterii. Desigur mărul, asociat unei mari aventuri științifice, o precipită, prin conotațiile lui de ordinul imaginarului, în luxurianta unei tradiții mitologice, amplu arătată de-a lungul mileniilor. Ei îi răspunde, nu cu mult mai înainte, la Praga, imperialul protector al altui celebru savant, astronomul Kepler, când se înfățișează, pentru viitorime, cu obraji alcătuiți din mere, cu întreg chipul elaborat de Arcimboldo ca un cumul ingenios de roade. Rudolf al II-lea, acceptând această agresiune dezinvoltă a portretistului — care-l face recunoscutibil în fantazia compozită a unei atare substituții —, proclamă și el puterile mitologiei; căci cheia rebus-ului pomologic stă în *Metamorfozele* ovidiene, Împăratul se vede pe sine ca *Vertumnus*, prin care sforesc benefice bogățiile firii.

De aceea mi-a răsărit în minte metafora fructului ce rezumă ca o siglă vaste înțelesuri prielnice, de uimită ubertitate, — și recitalul opulent al unor asemenea istorice travestiuri: mă găseșc, la Dalles, în mijlocul unei expoziții de artă, unde o bună parte din împliniri — un ciclu numeros — se așează sub paza unei denumiri mitologice, *Pomona*. Și cum aș uita, tot din capitala barocă a Imperiului, un alt semnal plastic, mai recent acesta, o *Pomona* a lui Maillol, — poate cel mai frumos bronz al meșterului, pe o atare calmă temă? Zină a rodniciei, ca și *Vertumnus*, cu care, după Ovidius, se însofise plină de libov, zina fructelor și a birușii anotimpurilor ce se întorc neștirbit, nudul ei intrupează, în bronzul lui Maillol, un soi de trainică evidență, a pământului și a vieții, mai veche decât umbrele și indoielile. Își asumă atât de încrezător carnala plinătate, e altă fericită pulsație autumnală, din miez până la epiderma bronzului, în acest reușit exemplar de la Praga, — sculptura fusese comandată în 1907 de Morozov —, încit muzeograful cehi nu s-au dat înapoi de la un veritabil poem în imagini, când, stînd pruderia dogmatică, i-au închinat un album, tenace și tandru. Ceea ce supra-titlul numește *Zauber des Details, Magia detaliului*, trece prin francheța unui dialog plin de seve, mărul ținut în pumnul statuii adună energiile lumii deopotrivă cu sinul, cosmic parcă, al zeiței.

Nu voiesc a evoca exhaustiv, se înțelege, precedentele artistice ale unei opțiuni căreia îi datorăm acum ciclul *Pomona*. În ampla expoziție a Sultanei Maitec, de la Dalles. Față de gestul și trupul de bronz al operei statuare, la care ne oprisem mai înainte, ceea ce reține pictorița din acest motiv poetic e înțelesul de ofrandă în absolut, — înălțându-se dincoala de trunchiul robust al unui agent figurativ, care s-o poarte. Din ființa planturoasă a zeiței a rămas acest enunț decantat, redus la globurile armonioase ale melanelor. Enunț statornicit, într-un elan de hieratică puritate: scris pe aur, sau pe albul pinzei, — la fel cum s-ar fi așternut pe un firmament incoruptibil, *Vertumnus* personifica ideea de schimbare, — un Proteu cu rădăcini italice, etrusce, se năzărea, mitologic, sub rămurișul plenitudinii vegetale. Aici, însă, roadele au venit sub o incidență stabilizatoare, uneori s-au instalat pe panoul picturii, lizibile și peremptorii, ca pe un scut radios înălțat spre victorie.

CĂCI nu e în cauză lumina convenit stăgănată a atelierului. Pictura nu se încheagă în raport cu acea condiționare meteorologică, vizind o ideală egalitate, căreia Cézanne îi acorda scrupule infinite, pindind încă din timpul nopții, temător, calitatea cerului de a doua zi. Și nici mărul nu-i luat drept paradigmă de

inocență stabilitate, — spre care ar trebui să tindă oricare din făpturile însuflețite. Ne amintim, de bună seamă, a ajuns de ordinul unui folclor savuros, transcrierea injoncțiilor cezanniene către un model nedisciplinat ca Volland. În atelierul din strada Hégésippe-Moreau, pe oaspetele dispus să pozeze îl întâmpină un eșafodaj precar — un scaun, suit pe o ladă, sprijinită la rindul ei pe patru suporturi subțirele. Inevitabil, răzbit de îndelunga imobilitate, portreizatul adoarme, prăbușindu-se dezastros, cu tot eșafodajul: „Nenorocitul! se repede Cézanne. Mi-ai stricat poza! Dacă-ți spun că trebuie să stai ca un măr! Ce, mărul se mișcă?” Oricit pigment bufon ar fi adăugat Volland în relatarea accidentului, pagina rămâne semnificativă, mult dincolo de intuiția maritorului. Peste pitorescul acestor reacții minioase, nu o pornire maniacal îndrăgănită, ci o curajoasă demerurgie se rotește în porunca adesea repetată modelelor: „Fii un măr!”. Dezghiocându-i liric înțelesul, D. H. Lawrence o citează, ca un leit-motiv de creativitate, imună de pretenții banale, de clișee psihologice și literare. „Totmai această calitate de fruct, de măr, din portretul soției lui Cézanne, îl dăruie interes permanent, explică scriitorul: calitatea de măr cuprinzind deasemeni și ideea de a cunoaște cealaltă parte, care nu se vede, partea ascunsă a lunii... Căci, pentru intuiția noastră, mărul ființează cu atita acută integritate, încit, chiar dacă aparența nu ni-l livrează complet, imaginația — corectind — ni-l restituie în totalitatea lui intactă.

DE acest ordin, al unei secrete intangibilități pentru cuget, este esențialmente și prestigiul mitic pe care i-l-au dobândit volumul regular, drupa rotundă. Cum ne incredințează mitograful, un măr din tradițiile celtice ajunge să-și hrănească eroul, timp de o lună; aceea din grădina Hesperidelor, în versiunea hiperboreană, nu alină doar foamea, setea, durerea și boala, dar nici nu descreșc vreodată. Fabulos, pe drumul care-l poartă prin India, căutind apa vie, Alexandru ar fi dat și peste asemenea roade, ce dăruie inițiaților pină la patru veacuri de longevitate. Hrană miracu-

loasă, dar mai ales hrană pentru un anume curaj solitar și îndărătnic, mercele basmului își prefiră neincetat licărul, chemarea lor subtil fatidică, prin picturile mai noi ale Sultanei Maitec. Hiera lor imperioasă prefere merindea tradițională a naturii statice într-o provizie de imortalitate. Un astfel de tablou, menit unei circulații internaționale, i-l văzusem la Paris, în muzeul itinerant *Art against Apartheid*: revărsa roadele ca o grămadă crescind bolovănos, ca un monticul innumerabil, — unde însă, paradoxal, fiecare din bucăți era o lamelă de aur, netedă, distinctă ca o monadă. Titlul, *Pomona*, cind am reprodus lucrarea în revistă, a apărut, printr-o inadvertență de corectură, *Pomana*: departe de a se supăra, pictorița a simțit că înțelesul ritual al operei, de solemnă ofrandă, îcșise astfel neașteptat la iveală.

LA capătul unui lung zbuclum de căutări ce opinteau pictura în problematica naturii moarte, artistul se chinuie la șevalul său, față în față — corp la corp — cu mărul care-i stă provocator pe o farfurie. Povestesc aici — ați recunoscut — un apolog de Jacques Prevert, al cărui deznodământ ni-l arată pe artist atipit, lingă dilemele nerezolvate ale naturii moarte; dar trece atunci pe acolo Picasso — își inchiupie poetul; privește pinza de pe șeval, constată fulgerător eșecul, inabilitatea efortului, — pe care-l casează sans facon: căci, plecind, apucă mărul și îl mănincă! Față de impasul unei anume bucătării picturale, se poate reacționa în variate moduri: nu doar tranșant, anulind însăși problema — cum sugera poetul. La începuturile ei, prin 1955, cind ucenicea, plină de o rivnă fără complezență, pictorița noastră frământase în ulei un tablou dens, adumbrit și aprig; în locul vreunui aranjament în acoladă glorioasă, fructele, două parcă, se ghemuiau în centrul pinzei, torturate în figura și materia lor: cioflite, erau mere scoase de la cuptor, — pictorița, sarcastic, își trecuse motivul prin această alchimie menajeră. După ani de sublimări obstinate, roadele pe care Sultana Maitec ni le înfățișează astăzi au atins o altfel de franchețe: paratactice alăturate, disprețuind cochetăria „artistă”, și orice eleganță explicită, ele se reclamă de la un canon

formal căruia nu-i găsești lesne corespondențe europene. Gîndul te duce, pentru o clipă, spre șirul fructelor de ebnistier, — o vestită piesă de referință extrem-orientală, din veacul XIII, de Mou-K'i, unde alinierea dezarmată a obiectelor, sub înaltul unui spațiu vid, departe de a ni le aliena, transmite imaginii o curioasă pregnanță. Desigur, incompatibilitățile rămân destule, între atitudinea extrem-orientală și aceea a pictoriței noastre; fie și numai aceea deosebire, de netrecut, între o artă care se face confidentă universului și alta purlind, inalienabil, un accent de afirmare.

Ceea ce o desparte totuși pe Sultana Maitec de modurile curent europene este, mai ales, raportul între particular și generalitatea speciei. Peste orgoliul particularității, peste tot ce e diviziune care segregă și impuținează, lumea poate fi metafizic omogenă, — pare să proclame aurul, semnalul de unitate al acestei expoziții. Cit privește gîndirea însăși a formei, ea mai degrabă repudiază individualitatea, desenul obiectelor operind prin severe distincții, mai mult notionale decit simplu optice. Dar egalitatea nu e opresivă, așa cum, la rindul ei, volumetria fructelor nu-i niciodată arogantă. Urme fragile de creion, de pildă, se înserează în acumularea petelor neted globulare, compunind, s-ar spune, un nor de mere. — un benign balaur roșu.

Metaforicul țîșnește din literalitatea cea mai acuzată, dintr-o expunere a lucrurilor scutită de agreeamente alegorice ori de invaziuni subiective. Astăzi, artista nu-și devoră, după rețeta Picasso, motivul. Variațiunile pe care i le impune trimit mai curind spre ritualul rarefiat al altor gesturi, le-ar sta bine, în epigraf, acel text bogzian, de o cuvință incomparabil austeră: **O femeie minca un măr.** Arta noastră are nevoie de asemenea suspensii, în puncte de vertiginoasă concentrare: asupra unui măr, pentru că fructul lui — cum ne rămîne să arătăm — e solidar cu un sens universal, de **totalitate**: asupra astrului ardent, căruia mărul îi este precum o replică terestră. Incomod fidelă față de aceste certitudini, Sultana Maitec are curajul să aținască direct soarele.

Dan Hăulică

Muzică

„Cîntec întrerupt”

■ DE CURIND a apărut (Ed. Albatros) o nouă carte de Doru Popovici, de data aceasta închinată personalității și operei unuia dintre cei mai importanți cititori ai romantismului muzical din prima jumătate a secolului al XIX-lea, Frederic Chopin. Viziunea lui Doru Popovici asupra muzicianului evocă privește totalitatea fenomenului Chopin, om și artist-gînditor deopotrivă, precum și imaginea de ansamblu a unui context cultural perfect integrat realităților sociale și politice de la mijlocul veacului trecut.

Cele 20 de secvențe ale cărții sînt structurate după criteriul cronologic și tematic oferind un foarte mare volum de informații și date dintre cele mai semnificative pentru restituirea chipului de legendă al genialului Chopin, idei și judecăți estetice definitive pentru demersul său componistic, pentru înțelegerea, din interiorul unei experiențe estetice fascinante, a caracteristicilor romantismului muzical. „Non multa sed multum” — ne reamintește Doru Popovici undeva, sugerînd, prin evocarea dictonului latin, necesitatea gîndirii esențiale, a prevalenței aspectului calitativ asupra cantității. Adăugîndu-se altor mii de pagini de exegeză chopiniană, *Cîntec întrerupt* se distinge prin concizie și realism, prin semnificația fiecărui detaliu biografic, Doru Popovici făcînd parte dintre autorii care știu să coreleze foarte bine detaliile cu întregul unei existențe.

Modul său de abordare, discernere și

interpretare a vieții și operei compozitorului „latin cu nostalgii slave” — cum zice autorul — este personal și convingător, un loc esențial în economia cărții ocupîndu-l analiza demersului estetic chopinian.

Valoarea unei cărți ține, între altele, de citimea de experiență personală pe care ea o înmagazinează. Putem observa, împreună cu Doru Popovici, că translația de la existența la operă — disimulată la clasicii —, este la Chopin un principiu director al creației. Iată cum se formulează în volum această idee: „Originalitatea stilului său componistic (al lui Chopin n.n.) vibra în armonie cu aceea a traului său și, în pofida unei aparente discreții, el a fost perfect conștient de geniul său, de menirea lui în istoria muzicii...”

Lupta pentru adevăr implică la Chopin, un protest împotriva stilizării clasice și, totodată, postularea ideii potrivit căreia muzica este o expresie a totalității umane. Interesante sînt reflecțiile lui Doru Popovici în legătură cu lirismul muzicii lui Chopin. Astfel acesta ar fi, ceea ce de fapt și este, o expresie a naturii umane, un atribut etern al spiritului. Lirismul este la Chopin eliberat de sub incidența demonstrativă, a raționalului sec și adus în albia „adevărului” și naturalului, cu corolarul lor „sinceritatea”. Este vorba în fapt de o componență definitorie a romantismului manifestată în propensiunea spre concret și istoricitate. Componentă pe care, adesea

o ignoră cercetătorii înclinați să acorde tuturor romantismelor naționale statutul celui german, sau care uită că evaziunea onirică nu este, în mod obligatoriu, incompatibilă cu o anumită percepție obiectivă a realului dar nici nu poate constitui un principiu al adevărului în artă. În acest sens, adevărul artei lui Chopin trebuie căutat — cum bine procedea autorul nostru — în contingent, nu în universal, în concret, nu în tipic, în senzual și sensibil, nu în logic și abstract. Sublimul reprezintă, așadar, chintesența naturii concrete a umanului și gradul superlativ al adevărului. Chopin s-a confruntat, în scurta sa existență, cu situații obiective sau subiective, care dau sentimentului o maximă reverberație și tocmai aceste situații i-au situat arta în punctele tensive ale realului și vieții sufletești. Cum oamenii vremii erau încă „departe de a fi în relații cu ingerii” — cum ar fi spus Ion Heliade Rădulescu —, Chopin și-a asumat și responsabilitatea artistului combatant pentru cauza poporului polonez și binele omenirii. O întregă pleiadă de personalități ilustre (Victor Hugo, Honoré de Balzac, Alfred de Musset, Eugen Delacroix, Adam Mickiewicz, George Sand, Franz Liszt, Hector Berlioz și mulți alții) formează ambianța culturală expresiv conturată de autor. *Cîntec întrerupt* este o carte ce se citește cu plăcere atât pentru conținutul ei captivant cit și pentru fluența stilului.

Vasile Donose

O publicistă de reputație europeană

FACÎNDU-ȘI un crez (în slujba căruia s-a aflat nu doar cu pana) din apărarea naționalităților oprimate, a celei române în primul rând, a căror cauză era sacră pentru ea, Dora d'Istria (1828—1888) — născută la București, la Curtea Veche, fiică a prințului Matei Ghica, fratele domnitorului muntean Alexandru Ghica — a fost, spune Radu Ionescu în secolul trecut, „căldurosul apărător al drepturilor patriei noastre, căutându-i simpatii între amicii independenței și regenerării națiunilor creștine din Orient”. I. Heliade Rădulescu a fost cărturarul de la care — avea să declare ea — a „învățat iubirea de libertate și cultul pentru tot ce este mare și sfânt, iubirea de patrie în armonie cu iubirea de omenire”. Și-a pus pana în slujba unor idei nobile, a independenței și adevărului, pe care le-a slujit neobosită, entuziastă, cu uitare de sine. Și-a pus în slujba acestei lupte darul scriitoricesc și cunoștințele enciclopedice, recunoscute până și de un savant de talia lui N. Iorga: „Dar e de uimit câte cunoștințe se adunaseră în mintea acestei excepționale femei și cu câtă ușurință le putea ea scoate în front de câte ori era o bătălie de dat. Căci a fost o predicatoră de crez luptător”.

Are o operă bogată și de o mare diversitate problematică. A dezbătut probleme din domenii de o derutantă varietate: politică, religie, economie politică, istorie, artă, sociologie. A scris romane (*Le proscrit de Biberstein; Eléonore de Haltinger; Ghislaine; La Vénitienne*), literatură de călătorii, portrete literare. Scrise în limba franceză, operele sale au avut o largă difuziune, au fost traduse (unele dintre ele), în mai multe limbi, au fost recenzate în cunoscuta publicații ale epocii. Astfel, despre *Les femmes en Orient* au scris, între altele, publicații ca: „Revue des deux mondes”, „Débats”, „Le siècle”, „Illustrierte Zeitung”, „Ataeneum”.

A trăit — începând din 1841 însă cu reveniri în 1846 și 1849 — cea mai mare parte a vieții ei departe de țară, fără s-o uite o clipă și slăvind-o mereu, chiar în scrieri care, după titlu, nu te-ar conduce spre probleme românești, cum este *La Suisse allemande*, lucrare în care făcea următorul apel patetic: „Frații! Să ne întoarcem ochii către Carpații noștri, care au adăpostit de atâtea ori pe apărătorii naționalității noastre. Să respirăm suflarea libertății ce vine din munții noștri, în care părinții noștri se armuau în contra apăsătorilor cu paloșul înfiorător al lui Traian”. Și-a închinat patriei chiar unele performanțe ale ei extraliterare, cum este ascensiunea (1855) pe cel mai înalt vîrf din Alpi, Moonch, unde a înfipit stindardul nostru tricolor pe care era brodat: „Trăiască România!”.

Ambasadoare culturală a românilor în străinătate, Dora d'Istria s-a simțit chemată să le definească profilul spiritual,

și pentru aceasta le-a investigat starea materială și morală, istoria (se sprijină pe scrieri de Petru Maior, Al. Papiu Ilarian, M. Kogălniceanu), obiceiurile, cîntecul și legendele, limba și portul, literatura. Apelează adesea la folclor și o face în numele convingerii sale că cei dornici să cunoască exact „tendențele intelectuale și morale ale unei națiuni trebuie să înceapă cu studierea poeziei sale populare”, creația populară facilitind nu doar cunoașterea istoriei poporului ci fiind, totodată, „o pictură foarte exactă a caracterului și tendințelor latinilor de la Dunăre”. Se sprijină pe colecția de balade din 1852—1853 (tradusă în 1855 în limba franceză) a lui V. Alecsandri, pe care o și prezintă în „Revue des deux mondes”. Găsește, în amintita colecție, numeroase temeuri pentru a susține, și pe această bază, originea latină, vechimea civilizației și extraordinara forță a românilor de a învinge vicisitudinile istoriei. Este avizată că nu trebuie să căutăm în poezia populară „amintiri prea precise”, ci mai mult „un admirabil simț al realității”. Cu toate acestea, crede în filonul istoric al unor balade ale lui V. Alecsandri (evident remanente de către poet, unele chiar create în întregime de el, ca *Movila lui Burcel* ș.a.). Demn de remarcat este că atunci cînd se oprește la balada despre Meșterul Manole îi subliniază suportul etnografic, cîntec bătrînesc pe care-l socotește, totuși, „adînc istoric în spiritul său, dacă nu și în amănunțimi”. Are meritul de a fi atras atenția, în spațiul francez, după J. Michelet, asupra *Mioriței*, „una din capodoperele poeziei române”, „baladă plină de farmec”, care relevă la poporul român „o simțire profundă”. Folclorul românesc a învesnicit în numeroase tradiții figurile proeminente ale istoriei noastre. Astfel lui Ștefan cel Mare, înfățișat cu „trăsături adevărate epice”, tradiția populară „l-a păstrat adevărată lui fizionomie”. Ca să dea un tablou cit de cit concludent al etosului românesc, aminteste și o serie de plămăituri ale universului fantastic. Nu-i scapă, referindu-se la lirică, dorul, „un simțămînt adînc poetic”, în care vede exprimarea „acelor dureri fără alinare” trăite de români de-a lungul secolelor de restriște. Dar este cu deosebire interesată să releve acea poezie cu „accente energice contra barbarilor care profanează țara românească, pămîntul sacru pe care au fluturat stindardele Romei”. Reține tipurile cu „suflete mărinimoase” de luptători, de la domnitori iluștri pînă la haiduci. N-a apelat doar la colecții tipărite, cum este aceea a lui Alecsandri, pe care o laudă în anul Unirii Principatelor, ci aduce și contribuția sa personală de observatoare, de călătoare prin Transilvania (simbolică alegere), despre ale cărei tradiții și despre ai cărei oameni scrie în *Les femmes en Orient*. Și aici este preocupată să surprindă mărcile naționalității române, profilul complex al româ-

nilor (care „formează în Transilvania masa populației; ei au fost secolii îndelungați singurii posesori ai teritoriului”), gradul lor înalt de civilizație, originalitatea culturii lor, puterea lor de rezistență în fața suzeranității regatului ungar.

Sigur că o serie de considerații etnografice și istorice ne par acum și chiar sint truisme, însă nu trebuie să uităm cînd au fost scrise și cui au fost destinate. Tot atât de adevărat este că sint în paginile Dorci d'Istria observații de finețe, făcute de un bun specialist. Astfel paginile închinat de ea descrierii unei nunți populare în Branul de Sus (Brașov) sint cu totul remarcabile, scriitoarea procedînd la o „analiză socială — metodă fecundă care lasă să se întrevadă la autoare calități științifice de prim ordin” (apreciază Ion I. Ioniță). La fel, observația, prilejuită de analiza baladei *Balaurul*, că la români există înfrățirea rituală, subiect căruia avea să-i dedice, în secolul următor, Petru Caraman un studiu savant.

Pe un ton neslăbit polemic (cu denigratori ai poporului nostru) și pe baza observațiilor directe, prezintă străvechea civilizație românească, distincția moravurilor oamenilor simpli, frumusețea tipurilor, pe care le raportează consecvent la lumea latină. Remarcă, „ceata de melancolie care adesea învăluiește fruntea țărănilor români, victime ale atîtor invaziuni”, îndemnarea, semeția, spiritul practic al femeilor, creatoare ale unui port original. Însemnări ca aceasta se rețin cu deosebire: „Mi-aduc aminte a fi urmărit mult timp din ochi în valea Hațegului mame care, cu furca în briu, cîrneau calul cu o mină sigură, purtînd în cap leagănul copilului lor”. Nu ostenește, de asemenea, să remarce ospitalitatea românească: „Chiar în nordul Transilvaniei, unde situația lor este așa de anevoioasă, cei mai săraci primesc pe drumet cu o dragoste într-adevăr mișcătoare. În ochii lor, dumneata ești un prieten îndată ce le-ai trecut pragul casei. Ei te tratează ca pe un frate, fără să te întrebe dacă ești ortodox, protestant sau evreu”. De aceea, sentimentul „izolării dureroase” ce-l provoacă orașele Apusului aici nu-ți poți trăi, spune autoarea. Trebuie reținută și concluzia sa esențială cu privire la instituția familiei, desprinsă din urmărirea ceremonialului nunții de la Bran, în care „nu se regăsește nici unul din acele obiceiuri cari amintesc cu asprime femeii că ea trebuie să se socotească nu egala ci șerba bărbatului său”.

S-a călăuzit de același principiu al cercetării naționalității prin instituții și moravuri și în alte studii, cu privire la alte popoare: greci, sirbi, albanezi, bulgari, unguri, turci. Uncle intuiții, chiar schițate, s-au dovedit, pe planul comparatisticii, de o remarcabilă perspicacitate. Astfel, ea spune undeva că o comparație a cîntecelor populare ale românilor, mai



Dora d'Istria

ales, cu cele ale sirbilor, „ar face, cred, să răsără originalitatea geniului românesc”. Se știe că mult timp s-a vorbit și s-a scris despre reciprocitățile însemnate ale românilor și sirbilor în domeniul cîntecelor epice. O cercetare modernă — a lui Adrian Fochi — a înfățișat, exagerarea și a subliniat — fără să nege unele reciprocități — tocmai originalitatea epoului popular românesc.

Impresionează corul laudelor, exprimate în epocă, la adresa operei și persoanei scriitoarei. Radu Ionescu i-a laudat „eminentul talent” literar, alții au fost impresionați de „înalta conștiință a demnității omenești și a cel mîndru simțămînt de independență”, de „intelligenza superioară, lipsită de prejudecăți”, de gustul literar, de imparțialitatea în opinii, de frumusețea ei fizică (una „din cele mai frumoase femei ale timpului” — scria Cezar Bolliac). Lucrarea sa *La Suisse allemande* a fost comparată cu *De l'Allemagne* de Madame de Stael, Academii străine (din Franța, Germania, Italia, Grecia, Turcia, America) s-au simțit onorate s-o numere printre membrii lor de seamă. Aceasta au fost satisfacțiile vieții sale: căci o scurtă căsătorie (1849—1855) cu prințul rus Al. Koltzoff-Massalsky a făcut-o să părăsească Petersburgul, unde gînditoare cu opinii liberale devenise suspectă în fața regimului despotice țarist. În cele din urmă s-a stabilit la Florența, unde s-a și stîns din viață.

Ne stăruie în memorie fermitatea apelui lui N. Iorga de a fi păstrată amintirea scriitoarei: „Dora d'Istria nu trebuie uitată, cum a făcut-o atîta vreme incapacitatea mai multor generații de a ceti, a înțelege și a respecta o inteligență multilaterală îndreptată către marile întrebări ale timpului”. Memorie care nu poate fi cinstită altfel, mai bine decît prin reeditarea (selectivă) a operei ei (nemătipărită la noi din secolul trecut, cînd s-a inițiat o serie de volume, din care se spunea că au apărut trei, dar nu se găsesc decît două) și prin elaborarea unei monografii, pe care o merită cu prisosință această „publicistă de reputație europeană” (cum a apreciat-o G. Călinescu).

Iordan Datcu

Filosofie și cultură

Vocația umanistă a medicinei

MEDICINA ocupă un loc aparte în ansamblul culturii și în nobila familie a științelor: ea este și știință și artă, face parte din științele naturii dar este și o știință despre om, o disciplină explicativă dar și metodologică și praxiologică, o artă a vindecării (medicina curativă) și una a prevenirii (medicina omului sănătos — preventivă), o disciplină didactică, universitară, dar și una investigativă; este cea mai obiectivă (în sensul exactității epistemologice și imparțialității eticii deontologice) dintre științele umane, și cea mai subiectivă (în sensul luării în considerare a tuturor parametrilor umani) dintre științele naturii. Într-un cuvînt, se poate spune că, fiind situată la punctul de interferență, de înlînire și cooperare între cele două mari categorii de științe, medicina are o **vocație umanistă**, profund altoită pe o întemeiere științifică certă a explicării fenomenului uman și a acțiunii (curative sau profilactice) vizînd binele omului, sănătatea și integritatea ființei sale. Această vocație își pune pecetea atît pe formarea universitară (teoretică și practică) a viitorilor medici, cît și pe activitatea și perfecționarea acestora. Este un mare adevăr care la noi se imbină solidar cu celelalte mari adevăruri umaniste ale societății socialiste și pe care trebuie să-l înțeleagă toți cei angajați — ca medici sau aparținînd altor profesii — în uriașul sistem social ce urmărește direct sau indirect sănătatea fizică și psihică a poporului, a fiecărui individ, armonia și frumusețea bio-psiho-spirituală a tuturor membrilor societății.

Cînd spun toate acestea, nu pot să nu mă gîndesc la un om care de aproape două decenii și-a consacrat în mare parte eforturile sale didactice și de cercetare unor obiective de acest gen. Este vorba de prof. dr. Constantin Gh. Marinescu,

care la cei 60 de ani, împliniți nu de mult, are motive să privească înapoi cu mîndrie și satisfacție. Articolul pe care i-l-a consacrat prof. univ. dr. Aurel Loghin în revista „Ateneu” cu prilejul decernării premiului „Grigore Tăbăcaru” al acestei prestigioase reviste, precum și interviurile ce i s-au luat cu acest prilej de către Ion Țăranu în revista „Cronica”, și de Const. Călin pentru revista „Tribuna” mă scutesc de a consemna aici date biografice asupra acestei remarcabile personalități. Aș dori să menționez doar, fără a o putea analiza aici, una dintre cele mai de seamă contribuții ale sale în gîndirea socială românească din ultimele decenii: stadiul națiunii, al națiunii române în special, cercetarea atentă din unghiul de vedere al sociologului, politologului, istoricului și filosofului a specificului național al valorilor conștiinței naționale. Sint semnificative titluri de lucrări precum *Lița culturală și Unirea Transilvaniei cu România* (în colab. cu V. Netea, avînd la bază teza de doctorat), *Răsunetul internațional al luptei românilor pentru unitate națională* (în colab. cu acad. Ștefan Pascu) — o variantă îmbunătățită urmează să apară cîrînd și în limba franceză sub titlul *Opinia publică internațională și problema unității național-statale a românilor* —, *Transilvania în istoria și conștiința românilor* (redacție și coordonare), *Conștiința națională și valorile patriei, Națiunea și conștiința națională în lumea contemporană* etc. Despre unele din aceste cărți am scris în anii din urmă în cadrul acestor rubrici.

În cele ce urmează aș dori să subliniez o altă latură esențială a activității sale, în consens cu rîndurile de început ale acestor însemnări. După o rodnică activitate la Galați, în primul rînd ca cel dintîi rector al Institutului Pedagogic, la

scurt timp după transferul la Iași ca profesor, apoi șef al colectivului de științe sociale în Institutul de Medicină — Iași, mai exact în 1970, a creat și conduce pînă în prezent **Cabinetul metodologic** al absolventului. Este o experiență unică în sistemul nostru universitar, avînd, cum precizează prof. Marinescu, două funcții: „...modernizarea și perfecționarea metodelor didactice ale întregului proces instructiv-educational pe care-l realizăm cu studenții; organizarea unor activități metodologice cu caracter postuniversitar, de informare și perfecționare a pregătirii de specialitate a absolvenților pentru a asigura integrarea lor optimă în rețeaua sanitară și în viața socială”. Este impresionant, de-a dreptul uimitor, cît de bogată a devenit activitatea **Cabinetului** în cele aproape două decenii ce s-au scurs de la crearea sa: sesiuni științifice, simpozioane, mese rotunde, dezbateri finalizate și, într-o serie de volume apărute la Iași, la Editura Junimea, sau, de cele mai multe ori, în cadrul Institutului de Medicină și Farmacie, cu sprijinul unor înalte competențe și mari suflete care se numesc profesorii Gh. Bădărău, T. Prozynski, Gr. Teodorovici și Gh. Crețeanu din conducerea Societății de medici și naturaliști — Iași, prof. dr. Lorica Gavrilă (rector) și prof. dr. docent I. Hăuică (prorector) din conducerea I.M.F. Iată doar cîteva titluri dintre lucrările ce au văzut lumina tiparului ca urmare a activității rodnice a **Cabinetului absolventului**, toate inițiate, redactate și coordonate de prof. Marinescu. **Integrarea socio-profesională a tinerilor medici și farmaciști, Problematika omului și medicina contemporană, Condiția umană în civilizația contemporană, Implicații social-umane și medicale ale revoluției științifice și tehnice, Clasic și**

modern în învățămîntul superior ș.a.

Toate aceste lucrări se caracterizează prin cîteva idei forță, opțiuni fundamentale din care aș menționa: abordarea inter și pluridisciplinară a funcțiilor sociale și umane ale medicinei, necesitatea educației medicale și a educării educatorilor prin forme ale educației permanente și o instruire pedagogică adecvată, cultivarea interesului și preocupărilor pentru sociologia și pedagogia medicală, un accent mai mare pe medicina omului sănătos, lărgirea orizontului de cultură generală și o mai bună organizare între cultura profesională și cea generală. Constantin Gh. Marinescu este nu numai un profesor, cercetător și publicist competent și talentat, dar și un inimos animator: exceptînd lucrările personale, toate aceste volume reușesc zeci și zeci de contribuții dintre cele mai variate ca tematică, aparținînd unor autori, de la academicieni, savanți de prestigiu național și internațional, pînă la tineri cercetători, cărora li se oferă prilejul de a ne împărtăși o experiență cognitivă personală practică și teoretică, de a reflecta asupra ei în contextul unor probleme profesionale, pedagogice, etice și metodologice ale științei și culturii contemporane în general, ale medicinei și eticii medicale în particular. Nu este de mirare că într-un asemenea climat stimulatoriu a luat ființă și un **Laborator de sociologie și pedagogie medicală**, în cadrul I.M.F. Iași, al cărui președinte este același prof. C. Gh. Marinescu. Ultimele două cărți de mare însemnătate, scrise cu dăruire și competență, sint concludente în acest sens și va trebui să ne oprim în alt eseu asupra lor, deoarece prin tematică, nivelul și orientarea lor interesează sectoare largi ale opiniei publice. Este vorba de **Pedagogia universitară, tradiție și modernitate, experiențe și exigențe** (sub redacția și coordonarea lui C. Gh. Marinescu) și **Dimensiuni și valențe sociologice ale medicinei** de C. Gh. Marinescu și R. Dada.

Al. Tănase

Columb, omul



IN Ritualul primăverii (Editura Univers, 1986) Carpentier parcă anunță subiectul ultimului său roman, *Harpa și umbra**, când îl evocă pe Amiralul Regilor Catolici descriind noile pământuri descoperite „într-o bună proză de genovez scump la vorbă care, întorcându-se dintr-o primă călătorie în aceste Indii care nu erau Indii, cu viziunea unui bun publicist și anticipând tehnica lui Cecil B. de Mille, a pus în scenă pentru suveranii săi, în marele teatru al unui palat din Barcelona, primul *West-Indian-Show* din Istorie, prezentind indigeni și papagali, tiare de pene și coliere din semințe, ceva aur pe o tîpsie și o foarte lungă piele de mazăre, care probabil li s-a părut o minune celor ce, în materie de serpi, nu văzuseră decît vreo mică viperă de două palme...”. Aluzia la Columb și tonul ironic, definitiv pentru ultimul său roman nu trebuie să ne mire, pentru că romancierul ne-a obișnuit cu existența unor zone de contact în operele sale, cu „relații evidente și subtile ce se nasc în mod specific din atitudinea deosebită ce prezidează maniera sa de apropiere, pătrundere și exprimare a realității latinoamericane” (Fernando Moreno). O serie de idei și de motive se repetă cu insistență în romanele sale, de la „realul miraculos” al pământului american sau gigantismul zdrobitor al naturii și violența manifestărilor ei, pînă la constatarea unei coexistențe a raselor și timpurilor, a salturilor extraordinare ale istoriei, fantastice dar adevărate, sau al faptului că fiecare dintre oameni trebuie să-și joace rolul primit pe „Marea Scenă a Lumii”. Dar dominante sînt cele două coordonate fundamentale — spațială și temporală — aici-acolo (Lumea Veche—Lumea Nouă) și atunci-acum. Pe cînd timpul poate stabili legături între trecut și prezent prin identificarea fenomenului analizat cu constanțele universale, spațiul nu poate fi lichefiat și diferențele dintre lumea de acolo și lumea de aici sînt puse în evidență în mod pregnant. Permanentă stare de confruntare dintre cele două lumi și incapacitatea de a se înțelege reciproc, nevoia protagoniștilor de a descoperi cealaltă lume și identificarea, în final, cu lumea căreia îi aparțin, admirabil ilustrate în *Recursul la melodă și Concerti baroc* (publicate, de asemenea, în limba română), apar obsedant în toate romanele lui Carpentier. De aceea, credem, că în ciuda nenumăratelor biografii, romanele sau mai puțin romanele, consacrate lui Cristofor Columb, era inevitabil ca romancierul cubanez să se oprească asupra figurii Marelui Amiral, cel care a oferit Europei prima imagine, tradițională, a Americii, dar care, în același timp, „etern navigator, călător în căutarea unei patrii și a unei identități, ca atîtea alte personaje ale lui Carpentier — arată Andrei Ionescu în interesanta și competentă sa prefață — a fost respins de spațiul american, rămînînd fără nimic, fără nici un loc al lui, naufragiat între două lumi, nici aici, nici acolo...” Faptul că romancierul s-a oprit asupra lui Columb este și mai semnificativ dacă ținem seama de poziția lui Carpentier în privința alegerii personajelor de roman. „Nu se poate face un mare roman — spune el — al cărui personaj central să se cheme Iulius Cezar sau Carol cel Mare, fiindcă ori se micșorează personajul din pricina exigențelor narațiunii de tip romanesc, ori, dintr-un scrupul de fidelitate, nu l se pun în gură decît cuvinte pe care le-a spus în realitatea documentată, discursurile pe care le-a ținut etc., și atunci marele om se transformă într-un monument, care se mișcă greoi și e lipsit de forță.”

Cititorul familiarizat cu romanele acestui mare scriitor își dă seama cu ușurință, că, la fel ca în cazul altor opere, titlul romanului încadrează și rezumă esența întregii narațiuni. Prima parte, „Harpa”, se deschide cu un verset dintr-un psalm: „Lăudat fie cu cîmbale triumfătoare! / Lăudat fie cu harpa!...”. Firește, nu Domnul, ci marele Descoperitor. În fața imaginii sale tradiționale, idealizate, de geniu și supraom, papa Pius al IX-lea

solicită beatificarea lui Columb, așa cum mai tirziu va face și Leon al XIII-lea. Frământările și ezitățile papei, precum și rememorarea călătoriei sale în America, pe cînd era doar un tînăr seminarist, constituie materia epică a primei părți. Partea a doua, „Mina”, are drept motto un alt verset: „A întins mina spre mare, a doborît regatele...”. Și de astă dată versetul este golit de sensul originar, pentru a fi aplicat protagonistului. Căci, într-adevăr, Columb și-a întins mina spre mare și a schimbat fața lumii. În această parte, Columb, pe patul de moarte, în așteptarea duhovnicului, cugetă la viața și faptele sale. Acest Columb al lui Carpentier ni se dezvăluie acum ca un ambițios, însetat de bogății și glorie, dar și ca un șarlatan, care nu se dă în lături de la nimic pentru a-și realiza visul. A treia parte, „Umbra”, se deschide cu un citat din *Infernul* lui Dante: „Tu nu întrebă / ce spirite-s acestea ce le vezi?” și narează procesul care urmează să decidă sau nu beatificarea lui Columb solicitată de Leon al XIII-lea. În fața Sacrei Congregații a Riturilor de la Vatican, Columb, mort în urmă cu patru veacuri, o umbră doar, Invizibilul, asistă la dezbaterile acestui Tribunal al Istoriei, la care iau parte, ca acuzatori sau apărători, alte umbre: Fray Bartolomé de las Casas, Jules Verne, Lamartine, Victor Hugo, Léon Bloy. Se pare că harpa i-a cîntat în zădar mărețele-i fapte. Imaginea sa se întrecește din lumini, dar și din umbre și constatăm că Amiralul a fost, totuși, un simplu muritor, cu calitățile și defectele inerente timpului și locului în care a trăit.

Asistăm, de fapt, la trei instanțe care îl judecă pe Columb: părerea intimă și personală a lui Pius al IX-lea, propria conștiință a Descoperitorului și tradiția istorică. Primul segment este o „narațiune obiectivă”, al cărei personaj central este Pius. În atmosfera de exaltare a Vaticanului, papa are un moment de ezitare înainte de a semna decretul privind beatificarea Amiralului, cu gîndul la toate tainele lui Columb, pe care, probabil, le va fi aflat doar duhovnicul său, în ajunul zilei de 20 martie 1506. Cunoscător al mealegurilor americane, el știe că singurul element unificator între Lumea Veche și Lumea Nouă este credința; și își dă seama că de folositor i-ar fi Bisericii un sfînt „de anvergură planetară”, cu un picior în America și celălalt în Europa. Și acesta n-ar putea fi decît Columb. Printr-unul dintre procedeele sale caracteristice, ruptură temporală, Carpentier narează traiectoria pontifului, călătoria sa în Chile și șocul pe care îl resimte în fața lumii americane, pentru a justifica interesul ideologic al supremei autorități religioase în sanctificarea Amiralului. Al doilea segment este cel mai interesant și cel mai întins. Aici îl descoperim pe Columb; cel creat de Carpentier. Romancierul „pătrunde în singurul domeniu din viața unui personaj faimos care nu e interzis de istoria documentară: domeniul interiorității, al proceselor sale mentale”. Astfel, Carpentier creează un personaj autentic, verosimil. Acest Columb simte nevoia, pe patul de moarte, într-un bordel, să-și dezvăluie toate tainele, pe care ar fi dorit atît de mult să le cunoască Pius al IX-lea. Amiralul este autocritic, ironic, dă dovadă de mult umor (și permite anacronisme, face comparații pline de haz); marile lui defecte — ambiția și desfrîul — nu pot fi trecute cu vederea, căci datorită lor va ajunge un șarlatan profesionist, umblînd de la o curte regască la alta, vînzînd în căsătorie o altă posibilitate de a-și realiza proiectele, furînd, ascunzîndu-și eșecurile sub mereu înnoite minciuni: rivnitul aur este înlocuit de mironenii, acestea de negoțului de sclavi și, în cele din urmă, toate, de sublima și nobila misiune de a-i creștina pe indigeni. Confesiunea Amiralului în fața lui însuși, dezinvoltă, ironică, frizînd farsa, uneori, ne dezvăluie dimensiunea umană a personajului. La completarea imaginii contribuie al treilea segment al romanului: procesul privind beatificarea, la care iau parte martorii — vii sau morți — ai faptelor sale.

Numerosi critici apreciază că romanul este structurat pe un proces de demitizare a genialului navigator, sfînt sau aventurier inspirat, proces realizat prin salturi calitative spectaculoase și rupturi care dezvăluie faptele necunoscute ale personajului și epocii. Credem mai degrabă, așa cum arată și Frank Padron Nodarse, că maniera în care tratează Carpentier figura lui Columb pune în lumină, de fapt, simpatia autorului pentru omul Columb, cel aflat în spatele etichetărilor obligatorii, cu defectele sale, de bună seamă, dar și cu certe virtuți, constituindu-se într-un omagiu personal adus de romancier lui Columb, sub pretextul literar și/ sau istoric al demitizării.

Pentru cititorii români care nu sînt la prima întîlnire cu opera lui Carpentier, dar mai ales pentru cei ce au avut posibilitatea să o citească în original, nu putem încheia fără să menționăm calitatea deosebită și frumusețea traducerii semnată de Andrei Ionescu.



Claritate și profunzime

DINTOTDEAUNA am invidiat optimismul cu care dramaturgii secolului clasic priveau monologul unei Fedre în crinolină sau replicile unui Pirus cu jabou de dantelă și escarpini cu cataramă: era o supremă dovadă de încredere în acel prezent! Fără îndoială, spiritul istorist — care și-a făcut intrarea în cultura europeană odată cu secolul al XIX-lea — ne-a deschis noi, nebanuite orizonturi; dar adesea, absorbiți de delicioasa patimă intelectuală a evocării vremilor apuse, pierdem ceva de neînlocuit din prospețimea și optimismul înaintașilor. Zimbim cu subînțelesuri recitînd primele rînduri ale *Metodei* carteziene — „Bunul simț este lucrul cel mai bine împărțit în această lume”: fără a îndrăzni să-l acuzăm fățîș de ingenuitate pe marele filosof francez, ne simțim înfînit superiori, uitînd că generoasa premisă se buzie, în primul rînd, pe încrederea în bunul simț al cititorului...

Bunul simț: timp de milenii, acesta a fost reperul esențial al oricărei raportări la universul uman — în domeniul moralei ca și în acela al filosofiei, în viața cotidiană sau în literatură. De-a lungul a șaptesprezece secole de literatură europeană — de la impersonalul „el” al *Comentariilor*... lui Cezar pînă la tragica luciditate a personajului racinian, bunul simț a constituit trăsătura esențială a eroului literar. Indiferent, parcă, la intensitatea tragică, imun la stress-ul existențial, personajul privește întotdeauna calm, lucid realitatea, judecînd la rece, linear, în toiu celor mai răsunătoare prăbușiri — pînă într-atît încît chipul său pierbe pe nesimțite micile imperfecțiuni ale firii omenești, dobîndînd o statuară imperturbabilitate. Dar o lume care nu cunoaște patima și oportunismul, minciuna și ridicolul, joscnicia și vanitatea nu este o lume reală: ea are ceva din seninătatea sublimă a unei fugi de Bach. Descartes bănuia acest lucru, scriînd *Tratatul despre pasiuni*; Molière și Shakespeare știau însă bine cîtă autoiluzionare se ascundea, adesea, în spațiile acestei imagini liniștitoare.

Iago, Shylock, Tartuffe și Monsieur Jourdain — iată tot atîtea trepte ale eliberării personajului de clasică-i impasibilitate, derivată în fond din *determinarea sa exclusiv situațională*, făcînd abstracție de psihologism. Dar, așa cum remarcă, cu ani în urmă, Jacques Scherer, „aceste personaje sînt oarbe: ele nu zăresc ceea ce publicul vede foarte bine; și tocmai de aceea sînt comice”. Pentru ca acest nou mod de configurare a personajului să revoluționeze întreg spațiul literar, plasîndu-l pe traiectoria modernității, el trebuia să depășească sfera limitată a accidentului comic, dobîndînd universalitate tipologică. Momentul de ruptură creatoare a fost marcat în istoria literaturii europene, de publicarea *Caracterelor* lui La Bruyère — eveniment capital al cărui tricentenar îl sărbătorim în acest an.

Teofrast, incontestatul maestru al caracterologiei antice, folosea stilul precis al definiției aristotelice: „Dacă-am vrea să definim năravul acesta, am putea spune că este...”; „Lingușirea ar putea fi definită ca...”; „Nu e greu să cuprinzi în citeva cuvinte năravul acesta”. Entomologica descriere este completată prin exemple, întregul schițînd, printr-o cvasialgebrică însumare, un „nărav pur”, un tip abstract: Prefăcutul, Lingușitorul, Flecarul, Grosolanul... Concluzia lui La Bruyère la acestă adevărată *Enciclopedie a defectelor omenești*, pe care o traduce cu umor și talent, servește de introducere la contribuția sa originală, *Moravurile acestui veac*: „Totul s-a spus, și noi ne-am ivit prea tirziu, după mai bine de șapte mii de ani de cînd există oamenii pe lume și de cînd cugetă... Nouă nu ne mai rămîne decît să spicuim pe urmele anticilor”. Dincolo de precauțiunea oratorică, clarviziunea traducătorului-continuator ne revelează, subtextual, opera lui Teofrast ca un tot rotund, o monadă sistematică — aflată însă la o astronomică depărtare de realitatea umană, tocmai printr-această patimă abstractă a sistemului.

Conștient de limitările operei înaintașului său antic, moralistul francez renunță la utopia „năravurilor pure”, construînd o *caracterologie a gradației infinitezimale*: „E bun cel care face bine altora. Dacă are de suferit pentru binele pe care îl face, este foarte bun. Dacă suferă de la aceia cărora le-a făcut binele acesta, are o bunătate atît de mare, încît nu poate fi sporită decît în cazul

în care ar urma să-i crească suferințele...”

Anticii confundau psihologia reală cu arhetipul caracterial; viziunea lui La Bruyère, mai nuanțată, se bazează pe tainica *dialectică* a unei neîncetate lupte cu sinele, în al cărei dramatic dinamism regăsim liniile esențiale ale psihologismului romanesc modern: „...înțeleptul se tîmăduiește de ambiție chiar cu ajutorul ambiției. El năzuiește către lucruri atît de mari, încît nu se poate mîrgîni la ceea ce se cheamă comori, posturi, avere și favoare... Singura avuție în stare să-l ispitească este virtutea, dar oamenii nu l-o îngăduie, și atunci se lipsește de ea”.

Ceea ce pentru Teofrast apărea drept general-abstract, pentru urmașul său modern reprezintă o individualitate, temel al unei *caracterologii diferențiate*, admițînd o infinitate de variabile: „Femeile nu-și plac unele altora prin aceleași însușiri prin care plac bărbaților: mii de gesturi prin care aprînd în ei focul marilor pasiuni stîrnesc în ele aversiunea și antipatia”.

Viziunea tipologică propusă de La Bruyère se diferențiază net de vechea metodă a acumulării: „E prea mult pe capul unui bărbat să-i fie soția și cocheta și bigota. O femeie ar trebui să se hotărască pentru una din două”. Unilateralitatea apoftegmatică este înlocuită printr-o flexibilitate a deciziei, a liberului arbitru, alcătuiind o adevărată *caracterologie strategică*: „Mă voi feri cu grijă să jignesc pe cineva dacă sînt un om drept; dar mai ales un om de duh, dacă țin cîtuși de puțin la interesul meu”. Evident, seria opțiunilor urmărește finalitatea precisă a inserției sociale reușite; dar, în chip realist, și posibilul eșec este de la bun început luat în considerare: „Mai lesne găsești oameni cu duh decît oameni care se folosesc de duhul lor sau care-l pun în lumină pe-al altora, dîndu-l un ros!”.

O caracterologie dialectică, lucrată în gradații, bazată pe infinite diferențieri individuale, propusă printr-o serie de decizii realist gîndite și asumate: regăsim în opera lui La Bruyère coordonatele și astăzi actuale ale personajului literar.

În pofida realismului și a plasticității sale, noul model caracterologic inaugurat de La Bruyère a pătruns relativ tirziu în tipologia personajului literar. Romanul Luminilor frapează cititorul actual prin *meccanismul* reacțiilor personajelor; pentru a face accesibilă această vîrstă a literaturii europene, critica literară a propus modele de interpretare a personajului extrase din Locke și Hume — totuși, o capodoperă precum *Legăturile primejdioase* rămîne, pentru a-l cita pe Gabriel Garcia Márquez, „un frumos exemplu de algebră narativă”. De-abia odată cu *Povestirile filosofice* ale lui Voltaire modelul clasic al personajului începe să se destrame; dar trebuie să așteptăm opera lui Goethe pentru ca noua dialectică psihologică să triumfe asupra linearității clasice.

În perspectiva acestei evoluții, *Caracterele* lui La Bruyère constituie o adevărată enciclopedie a posibilităților românești. Dacă ar fi să adoptăm punctul de vedere invers cronologic propus de Jorge Luis Borges, ușor am putea regăsi în opera moralistului francez influențe flaubertiene („Proștii citesc o carte și nu pricep o iotă. Oamenii de rînd cred c-o înțeleg perfect. Mințile alese n-o înțeleg uneori în întregime...”), ecouri din Malraux și Camus („O minte sănătoasă scoate la lumină datoria, obligația noastră de-a o face, și dacă e vreo primejdie, chiar în ciuda primejdiei; ne dă curajul sau ține locul curajului...”) sau variațiuni pe teme bovarice („Un bărbat din Paris este pentru o femeie din provincie ceea ce este pentru o pariziană un bărbat de la curte...”). Cu puțină strădanie, putem chiar găsi o foarte plauzibilă interpretare a romanului *Roșu și negru*: „Am putea să ne închipuim vreodată strania disproporție pe care un număr mai mare sau mai mic de monede o creează între oameni? Acasă mai mult sau mai puțin hotărâște oamenii să incingă sabla, să îmbrace roba sau sutana...”. Dar capitolele operei lui La Bruyère, (*Despre femei*; *Despre inimă*; *Despre societate și despre conversație*; *Despre bunurile materiale*) nu ar putea constitui, oare, o excelentă împărțire a *Comediei umane*?

Să ne oprim, însă, aici: „Cînd lectura unei cărți vă înalță cugetul și vă însuflă sentimente nobile și îndrăznețe, nu mai căutați alt criteriu pentru judecarea ei: este bună și făurită de un meșter priceput”.

* Alejo Carpentier, *Harpa și umbra*, traducere, prefață și note de Andrei Ionescu, Editura Univers, București, 1988.

Dan Munteanu

Tudor Păcuraru

În leagăn



■ **DIETER WELLERSHOFF** (n. 1925 la Neuß, stabilit în Köln) este unul dintre continuatorii și inovatorii romanului tradițional german de analiză, extinzând aria acestuia la ample panorame sociale în care destinul individual se desfășoară în deplină interdependență cu procesele social-istorice, determinate de vertiginosele transformări survenite în a doua jumătate a secolului nostru. Scriitor prolific și multilateral — romancier, eseist, scenarist și poet — a debutat cu biografia ale unor personalități ilustre: *Gottfried Benn, Hemingway, Camus, Beckett*, ca apoi să se dedice romanului: *O zi frumoasă* (1969), *Hotarul umbrelor* (1969), *Invitație către toți* (1972), *Frumusețea cimpanzeului* (1977), *Sirena* (1980), *Ciștișătorul* ia totul (1984) și *eseului: Literatură și transformare* (1969), *Literatura și principiul comicului* (1973), *Dizolvarea noțiunii de artă* (1976), *Dispariția în imagine* (1980). *Ultimul său roman, Ciștișătorul ia totul, din care prezentăm un fragment, urmărește ascensiunea și decăderea unei familii de industriași germani al cărei element cen-*

tral este omul de afaceri Ulrich Vogtmann, pionul care declanșează supra-rea definitivă a unui edificiu consolidat pe parcursul unui secol. Destinul dramatic al acestei familii, marcat de transformările traumatizante pe care le provoacă evoluția vieții economice în fiecare generație al cărții, ia un caracter haotic și ireversibil, culminând cu criza anilor 70, când sarabanda în jurul viștelului de aur se transformă într-un dans al morții. Dieter Wellershoff ne prezintă cu rară forță dramatică — situațiile tensionate, declanșate de incursiuni spectaculoase în zonele profunde ale personajelor, abundă în roman — relațiile pe care mizează eroul cărții, Ulrich Vogtmann, în ambițiile lui de parvenire, relații ce poluează pînă la distrugere spațiul familial și social din jurul său. Totul se destramă — căsnicia, prietenia, raportul dintre generații, poziția socială. Doar ici și colo apare în conștiința unor personaje cite o scintile din ceea ce a fost cîndva sau ar trebui să fie armonie interumană. Definitiv izolat, Vogtmann moare în finalul cărții, prins în capcana propriilor lui iluzii.

TOATE acestea îi aparțineau. Putea să creadă? Totul se clătina, deși era bine consolidat. Tot acest incredibil se dovedise real. Era ceva ce nu reușea să înțeleagă.

Oare numai înțelegând erai fericit? Puteai să fii fericit fără să te temi? Sau frica trebuia să însoțească neapărat starea de fericire? Căci ce însemna fericirea decît un zbor, o aruncare în gol și un fel de a fi purtat pe aripi, o plutire deasupra prăpastiei?

Da, chiar așa era, cel puțin așa simțea ea. Totul exista în realitate, se putea palpa, nu trebuia dovedit. Se afla pur și simplu aici.

La capătul elanului cu care își luase vînt spre spate, cînd mai stătea în picioare între cele două frînghii ale leagănului, își întinse genunchii îndoiți și-și privi virfurile pantofilor după o scurtă pauză imperceptibilă ca o plutire imponderabilă, năpustindu-se abrupt, aproape vertical, spre peluza de iarbă, picioarele fiindu-i prinse în iureșul mișcării tot mai vertiginose, trase de o forță oarbă înainte și înapoi — nu mai era decît o senzație, fiindcă se lăsase mult pe spate — acum zburau într-o arcuire lină deasupra peluzei și doar pentru o clipă șuierătoare ajunseră mai sus decît capul ei adus înspre ceafă, deoarece căderea și avîntul înainte se preschimbaseră deja într-o înălțare, în voia căreia se lăsa, cînd mișcarea devenise mai lentă era elanul încă în trupul ei ca un îndemnul irezistibil de a ajunge în punctul cel mai de sus pe care îl ținea stînd dreaptă între cele două frînghii ale leagănului, îndoinde genunchii spre a aluneca din nou, prin albia văzduhului, spre cealaltă culme a zborului ei.

Și acum vedea casa, grădina de iarnă, terasa și oamenii care îi aparțineau, familia, prietenii, băiatul cel mic, bărbatul ei; își ducea imaginea cu ea zburînd înapoi pînă sus de tot, unde, în clipa aceea scurtă de răgaz, toate deveneau o certitudine, ca apoi să se poată lăsa din nou fericită în avîntul acela care-o smulgea în față și preț de câteva secunde pierdea întregul tablou. Atunci nu mai exista decît scheletul de metal cu frînghiile lui zburătoare și un petec de cer albastru deasupra capului ei dat mult pe spate. Fusta i se umfla pe coapse, i le dezgolea. Dar ea oricum era singură, zbura prin albia văii, se lăsa iar smulsă în sus. Și toți se aflau iar acolo ca mai înainte, doar puțin schimbați în comportarea lor. Toți erau laolaltă, acum, cînd zbura înapoi și se îndepărta, putea să-i privească.

Ea era un clopot, scotea cînd un sunet vesel, cînd unul sumbru, care se amestecau într-o muzică vastă. Sint fericită. Sint speriată. Sint fericită. Zburînd trecea pră-

pastia, șuiera deasupra văii, se înălța încoace și-ncolo, între cele două culmi ale zborului ei, unde era deocamdată ocrotită, deși nu putea rămîne nici acolo, nici aici. Și de fapt nici nu-și dorea asta. Voia să cadă, să zboare, să-și iasă din sine ca iar să cadă și în timp ce virtețul îi infoara rochia pe pulpe, frica îi cutreiera trupul la fel de tandru ca această boare ușoară de vînt.

Iată-l. Ulrich ședea lângă Lothar. Probabil discutau afaceri. Ceilalți — tatăl ei, Jutta, Andreas și verișoara lui Lothar, o fată prietenoasă și inspidă — jucau boccia pe suprafața de iarbă. Rudolf nu a aruncat decît o singură dată și s-a așezat imediat pe scaun. Colegul lui de școală, Dicki, venise în vizită și acum beau iarăși bere și se lăsa în voia vicului. În curînd aveau să se retragă. Pe terasă își făcu apariția camerista și strînse masa, unde se servise cafeaua. Iată-l și pe Christoph venind din casă, copilul ei, fiul ei cel mic, băiatul lui Ulrich. Ducea în mînă ceva de culoare maron, erau desigur mînușile de box pe care i le dăruise Ulrich. Se îndreptă spre masa la care ședea tatăl lui cu Lothar și acestuia îi acoperiră pentru o clipă. Din spate auzi venind, dinspre peluza, chiotul de victorie al Juttei. Precis că a reușit o aruncare bună.

Totul era calm și senin și atît de puțin credibil ca un vis împlinit.

Acolo erau toți, soțul, copilul, familia ei, prietenii, adunați în parcul locuinței părintești, în care se simțea încă la ea acasă, deși nu mai locuia aici.

Să se legene, să zboare prin aer, asta îi plăcuse dintotdeauna. Spre deosebire de Christoph, pentru care fusese construit leagănul, dar el abia dacă-l observa. Poate fusese prea mic, cînd Ulrich l-a așezat prima oară în leagăn. Nu înțelegea cum trebuie să-și ia vînt, deși Ulrich îi explicase de fiecare dată.

Făcea mișcările exact pe dos, nu știa ce să facă cu truporul lui și frîna mereu avîntul pe care tatăl lui îl imprima leagănului.

Poate se temea, opunîndu-se de aceea impulsului. Era un copil fricos, și tatăl îl solicita prea mult. Acum avea nouă ani și Ulrich voia să-l învețe să boxeze, fiindcă încasase o bătaie la școală de la un băiețel mai mic decît el. Christoph fugise pur și simplu și venise acasă plîngînd cu sughițuri. Ea făcuse greșeala să-i povestească lui Ulrich toată întâmplarea. Ar fi trebuit să-și dea seama cum avea să reacționeze acesta; Ulrich, care nu voia niciodată să piardă, considerînd viața o luptă din care ești obligat să ieși învingător, avînd încredere doar în puterea, voința și inteligența sa.

Ea îi iubea și-i înțelegea pe amîndoi, pe băiatul ăsta delicat și fricos și pe bărbatul ei, care odinioară trebuie să fi fost la fel, dar între timp se transformase în opusul său. Iubea contrastul dintre cei doi. Sentimentele ei oscilau încoace și încolo în interiorul acestei contradicții, voiau să-l cuprindă pe amîndoi, să-l împace, să-l ascundă în ea. Lui Christoph ar fi vrut să-i spună: „Nu ți se va întimpla nimic rău“, iar pe Ulrich ar fi vrut să-l roage să se odihnească la sinul ei. Se retrăsese, acolo în leagăn, să-și savureze netulburată sentimentele și în același timp să-i vadă din zborul ei, cînd sus, cînd jos, pe toți cei dragi, fratele și sora, tatăl, prietenii și mai ales pe bărbatul și copilul ei, așa cum ședeau acolo, unul lângă celălalt, împreună cu Lothar care-i ajuta să îmbrace mînușile de box și, ridicîndu-și brusc privirea, o zări și-i făcu semn cu mina.

NICI Ulrich și nici Christoph nu-l făcuseră cu mina. Amîndoi erau prea preocupați ca s-o observe. Lothar însă se gindea la ea. Fusesse cel mai bun prieten al ei și încă o mai iubea, deși îl părăsese cînd a apărut Ulrich. Îi uitase pur și simplu, atunci pe terasă, acum unsprezece ani, la serbarea aniversării ei, găsise un pretext excelent pentru a-l cunoaște pe Ulrich și a și-l apropia mai mult. Invitase peste o sută de musafiri, ca să nu bănuiește nimeni, nici chiar el, că toți ceilalți, pînă și Lothar, nu erau decît un paravan. Dar cînd, în sfîrșit, începu să danseze cu ea, renunță complet la această mască și nu se mai dezlipi de el pînă la ivirea zorilor. Se trezise în ca un sentiment, asemănător elanului cu care se arunca înainte cînd era în leagăn, asemănător momentului cînd te lași să cazi în gol și zbori aproape orizontal, tîind valea, cu rochia înfioată și părul fluturînd, ca să ajungi din nou sus, acolo, la celălalt capăt care o atrăsese dintotdeauna, dar o înspăimînta căderea, elanul coborîșului, fără de care elanul urcușului tot mai sus, dincolo de limite, nu putea exista.

Niciodată nu-și pierduse controlul, nici cu Lothar, nici cu alții, a dus o viață ordonată, lipsită de surprize, așa cum așteptaseră toți de la ea, mai ales tatăl. Poate tocmai de aceea nu mai țineuse atunci seama de nimic, devenise brusc atît de radicală, de imposibilă, ca să uite tot ceea ce o înconjură și să danseze numai cu Ulrich pînă în zori, cînd toți plecaseră, de parcă cineva i-ar fi măturat.

Atunci mi-am făcut loc, gîndi ea. Și acest bărbat străin îi ajutase să reușească, înconștient, involuntar, doar printr-un impuls lăuntric foarte personal. Era singur, complet diferit de cum sint alții singuri; a trecut de partea lui mai hotărît și definitiv, în vîzul tuturor, bruscîndu-i și scandalizîndu-i pe cei mai mulți. Prin el s-a simțit eliberată de ceilalți. Lupta alături de el împotriva lor.

În timpul dansului încercase să i se destăinuie și, ca de la sine, s-au pomenit uniți printr-un legămint tacit. Totuși, orî de cite ori încercase să-l compare cu acea familiaritate fadă, pe care o simțea în preajma prietenilor și a cunoștințelor, el îi rămînea un străin. Lothar îi era mai apropiat, chiar și Andreas, Ulrich, în schimb, îi era uneori atît de străin, ca un dușman.

Nu, exagerează, el nu-i era ostil. Era, dimpotrivă, plin de atenții și foarte politicos. Îi trimitea flori ori de cite ori lipsea din localitate. Stirnea invidia prietenilor cu un astfel de bărbat. Și totuși el nu o ajuta să înțeleagă că ea îi era soție.

Atunci, la ivirea zorilor, cînd stăteau unul lângă celălalt pe terasa plină încă de resturile petrecerii care se sfîrșise și priveau parcul, îl întrebă ce consideră cu adevărat important în viață. Îi răspunse că nu știe. Întrebarea rămăsese în continuare fără răspuns. Oare știa ce era cu adevărat important pentru el? O includea și pe ea în acest lucru important? Niciodată nu-i pusese întrebarea astfel. I s-ar fi părut o ingrătitudine. El se afla aici, era bărbatul ei. Ce mai voia? Ce ar fi trebuit să-l mai demonstreze? Era el de vînt de nesiguranța ei, de această îndoială care îi revenea, ca și cînd totul i s-ar fi datorat lui?

Atunci la Freiburg, în baraca aceea orbiabilă de la depozite, i se păruse că trăiește un vis transformat brusc într-o catastrofă, declanșată dincolo de voința ei sau a lui.

El fusese atît de disperat, dar străin și închis în sine, cu toate că intuia exact ce avea de făcut pentru a o împinge înainte, îndepărtînd-o de el sau legînd-o mai mult, nu-și dădea seama, oricum împingînd-o spre ceea ce trebuia să se întimplă, și cu nimeni altul nu ar fi fost posibil, decît cu el, ea simțea asta, și totul s-a petrecut într-o posesare rece, sălbatică, pe care n-o înțelegea, poate că nici nu-i era destinată ei; cu toate acestea trebuia s-o primească înăuntrul ei, pentru că doar așa avea să se împlinească miracolul pe care ea era chemată să-l săvîrșească, miracolul acela, numit în gin-



durile ei tainice iubire, ca totul să reîntre în normal și să se rezolve de la sine.

Aceste gînduri i-au fost singurul sprijin în rătăcirea ei. Era ca un monolog pe un drum întunecat, o rugăciune mută cu buzele lipite. Poate că și el a purtat un monolog, diferit de al ei, pe care nu l-a putut auzi sau înțelege. Și deodată singurătatea i-a crescut atît de mult, încît avu senzația că ea însăși se dilata, în timp ce patul, casa, întreaga lume dispăreau sub imensitatea ei și atunci l-a pierdut și pe el, privind multe secunde după aceea o față străină aplecată deasupra-i. Asta ? ! își spunea în gînd. Dîmnezeule, ăsta ? !

Și totuși, după o clipă tulbură, în care nu exista decît uimire, a recunoscut: Da, da, el a fost și doar el putuse să fie, deși acum îi părea și mai străin. Atît de departe de toți al ei, încît ea însăși își păru străină și abia încetul cu încetul se răgăsi. Nu, poate că el nu o dorise. Și totuși, două ore mai tîrziu, pe peron, a întrebato-o dacă nu vrea să fie soția lui. Acest lucru o speriasse cumplit, ca și cînd el ar fi ghicit ceva ce ea însăși nu știa, și deodată o cuprinsese panica la gîndul că în secunda următoare totul s-ar putea transforma în înșelăciune sau glumă proastă; de aceea îi strigase de la fereastra trenului care se pusese deja în mișcare: Te rog, dovedește-mi că ai vorbit serios !

EL SE AFLA acolo, îl vedea. Oare căsătoria cu ea îl schimbase? Nu putea să-și dea seama. De parcă toate imaginile ei despre el se retrăgeau mercu într-una singură. Avea ceva de șahist și ceva de sportiv, dar între aceste aparențe mai exista și o a treia pe care n-o putea dibui. Mai demult, într-un muzeu, aflîndu-se în fața unui tablou, i-a trecut deodată prin mîntă că, de fapt, semăna cu un inger războinic, atît de grav, de inaccesibil și retras în sine. Dar nu-și mai amintea numele pictorului, nici tabloul și nu mai putea să se verifice.

Și el și Christoph își pusese mînușile de box și stăteau față în față, gata de luptă. Arătau ca într-o poză nostimă de familie, un instantaneu sub care s-ar fi putut scrie în glumă: „David și Goliath“ sau „Problema generației“ sau orice altă prostioară asemănătoare. Dar ea vedea cu totul altă scenă. Ca să-l provoace pe băiat, Ulrich a lovit cu mînușa lui mare, mînușa cea mică a lui Christoph. Pumnii acestuia au zvîcnit doar speriați și nu au întors lovitură.

Pumnul provocator al lui Ulrich acționă din nou, și din nou îi răspunse acel zvîcnit speriat. Imediat o să dea și Christoph, din supunere, numai pentru că tatăl lui aștepta asta de la el. Iar Ulrich se va lăsa lovit. Trupul lui mare era ca un perete în fața pumnilor mici care băteau în el cu un curaj, izvorit din frică și din supunere disperată.

Iată-l din nou ajunși aici. De data aceasta Ulrich a făcut un pas înapoi și Christoph, care tocmai voia să se avînte împotriva lui, căzu și se ridică clătîndu-se.

Hai, continuă, îi poruncise probabil Ulrich. Vîno, nu-ți fac nimic ! Hai, lovește o dată, nu te lăsa !

Christoph încercă din nou și Ulrich îl atinse de citeva ori cu lovituri prudente, mai mult în joacă, dar care îl zdruncinară pe băiat.

Terminată odată ! le strigă ea. Ulrich, te rog încetează !

Strigase prea încet, fără convingere și cu oarecare rețineră. De fapt nu știa exact ce voia. Făcuse prea des greșeala de a-l lua sub protecția ei pe Christoph împotriva tatălui său; de prea multe ori îl împăcuse, alintîndu-l pe acuns. Cînd o cuprindea sentimentul stînid, neliniștitor, că ea însăși ar avea nevoie de mîngiere și ocrotire, strîngea la piept trupul acesta mic și-l copleșea cu tandrețea ei. Pe semne că acelele ei de duioase îl derutau pe copil la fel cum îl zdruncinau loviturile de box ale lui Ulrich. Nu se ferea propriu-zis de ea, dar cînd încerca să stea de vorbă cu el, Christoph îi răspundea ca o flășnetă „Nu știu“, ceea ce îl scotea din fire pe Ulrich de fiecare dată. Deodată izbuti să-l privească pe copil cu ochii celuilalt, ai tatălui. Abia atunci înțelese nerăbdarea și decepția acestuia, simțîndu-se vinovată față de amîndoi.

Prezentare și traducere de
Nora Iuga
și **George Almosnino**



Kostas Taksis



● La Atena a încetat din viață unul dintre cei mai cunoscuți romancieri greci contemporani, Kostas Taksis. Născut la Salonica, în 1927, Taksis a debutat în 1951 cu un

volum de versuri intitulat *Piimata* (Poezii), continuând apoi cu alte volume de poezii în 1952, 1953, 1954 și 1956. Faptul nu surprindea pe nimeni, pentru că Taksis era un obișnuit al unui grup de poeți din care mai făceau parte Odysseas Elytis, Andreas Embirikos, Nikos Gatsos, Nanos Balaoritis, fără însă ca versurile sale să ajungă la înălțimea celor scrise de iluștrii săi prieteni. Și-a luat însă revanșa literară prin unicul roman pe care l-a publicat, în 1962, *To trito stefani* (în traducere literară „A treia cununie”, apărut la noi, în 1981, sub titlul „Al treilea inel”. Ed. Univers) — un roman cu o formulă narativă modernă, prea puțin obișnuită pentru proza greacă contemporană. Fără succes la început, romanul a devenit după un deceniu de la apariție un adevărat best-seller, fiind, apoi, tradus în cincizeci de limbi. Taksis a mai scris și proză scurtă, în general de factură autobiografică.



„Amurg singeriu” — 3 000 000

● O carte foarte căutată în librăriile multor orașe ale Chinei este *Amurg singeriu* de Lao Gui (pseudonimul tinărului Ma Bo — în imaginea din stînga, cealaltă reproducind coperta cărții). Descriind viața unui grup de tineri din perioada 1966—1976, romanul redă unele aspecte ale vieții sociale din acel deceniu zbuciumat. Tirajul cărții a ajuns la 3 milioane de exemplare, fiind recordul editorial al operelor be-

letristice din ultimii ani în China. Autorul, în vîrstă de 37 de ani, este fiul scriitoarei Yang Mo, autoare a cunoscutului roman *Cintecul tinereții*. Se spune că mama nu citea încă romanul fiului cînd cartea se și bucurase de un puternic ecou în cercul criticilor și al cititorilor lui Ma Bo. Romanul *Amurg singeriu* va fi publicat în curînd în mai multe limbi străine.

Două filme-document

● Un documentar impresionant, o adevărată lecție asupra tragediilor umane generate de cel de-al doilea război mondial au realizat, foarte recent, doi cineaști din Republica Democrată Germană, Gitta Nickel și Wolfgang Schwarze. Fotografiile înfățișînd imaginile de coșmar a doi „luptători” ai armatei germane în ultima săptămîină a războiului, sînt extrase dintr-un film documentar care, ani și ani de-a rîndul după aceea, poate mereu de acum înainte, au cutremurat lumea. Cei doi copii formau ultima linie de apărare a faimosului „Bunker”, iar ocazia cu care s-a turnat acest film este decernarea „Crucii de fier”, de către Hitler, acestor combatanți-copii care-și jertfeau viața, absurd, tragic, neomenesc. Scenariștii s-au întrebat: Oare acești copii mai trăiesc? Ce le-a lăsat în acest caz, în suflet, acest moment de un tragism fără seamăn? Copiii, printr-un miracol, au supraviețuit. Wilhelm Hübner și Hans-Görg Henke, unul mecanic, altul director-administrativ al unui spital... Povestea lor, narată de ei înșiși, este un document zguduitor, o mărturie asupra nevoii omeririi de a

stinge, pentru totdeauna, tot ce a însemnat izvor al urii de rasă, fanatismului, violenței, războiului, distrugerii. Doi oameni a căror viață a fost profund și iremediabil marcată de această tragică experiență, doi oameni pentru care cel mai important lucru a rămas ideea că războiul nu trebuie să mai existe în viața nici unui copil al lumii. Un alt documentar de asemeni cu participarea unui „martor direct”, a fost realizat de scenaristul Eberhard Görner, regizorul Peter Vogel și operatorul de imagine Günther Haubold, și evocă alt eveniment tragic, „noaptea de cristal”, care a însemnat preludivul unei îngrozitoare tragedii colective ce avea să se numere printre crimele împotriva umanității... Fred Abraham Manela d'Eugène, martorul acelei cumplite nopți a masacrelor, readeuce în fața telespectatorilor acele evenimente, comunicînd, la rîndul său, tinerii generații, același mesaj ce înseamnă ură față de război, de distrugeri materiale și spirituale. Două filme-document, profund semnificative în perspectiva istoriei.

Cr. U.

„Lecturae Dantis”

● Astfel se intitulează serialul de televiziune realizat în Italia, în scopuri educative și școlare, cu participarea unor oameni de știință, istorici, lingviști, literați și a unor dintre cei mai mari actori ai teatrului italian contemporan. O

sută de episoade, dedicate fiecare cite unul cînt din *Infern*, *Purgatoriul* și *Paradis*, interpretate de G. Albertazzi, G. Sbragia și E. M. Salerno, muzica fiind compusă de Salvatore Sciaccino.

Hans Werner Richter — 80

● Opinia publică din R.F.G. a marcat a 80-a aniversare a nașterii lui Hans Werner Richter, una din cele mai proeminente personalități ale literaturii din țara sa. După o întrerupere îndelungată, la Saulgau s-a înrînit, de curînd, „Grupul — 47” din care au făcut parte Heinrich Böll, Siegfried Lenz, Günther Grass, Hans Magnus Enzensberger, Martin Walser. Părintele spiritual, mentorul acestui grup a fost Hans Werner Richter. A debutat în literatură abia la 35 de ani. Pînă la această vîrstă a avut o viață zbuciumată, a luptat pe front și a fost luat prizonier de armata americană. Prizonier fiind, el s-a gîndit la crearea unei reviste

literare antifasciste, „Der Ruf” — astfel s-a intitulat publicația înființată de el, dar forțelor de ocupație nu le-a fost pe plac orientarea „de stînga, procomunistă” a revistei. Richter a înființat o nouă revistă, „Scorpion”, dar primul număr al acesteia a fost și ultimul. Atunci a propus autorilor publicației să se întrunească, să-și citească scrierile și să le discute. Astfel a luat naștere „Grupul 47”, care timp de două decenii a marcat profund literatura din R.F.G. Astăzi, Richter este un activ propagator al literaturii, protector al scriitorilor începători și un dușman inveterat al comercializării muncii de scriitor.

Un crez artistic

● „Cred că viața oricărui artist, indiferent de domeniu, este totdeauna legată de angajamentul său social, de opțiunea sa politică: de la Shakespeare la Garcia Márquez, de la Chaplin la Beethoven. De aceea mi se pare că

ceea ce fac eu în sprijinul populației de culoare din Africa de Sud și pentru a combate foametea din lume se leagă de condita, de misiunea artistului” — a declarat sexagenarul Harry Belafonte cu prilejul unui recent turneu în Italia.

Am citit despre...

Scrise și des-scrise

■ DISCONTINUITATEA narațiunii, hlaturile din firul epic, nodurile și buclele lui sporesc senzația de neliniște și mister pe care o stîrnesc dintotdeauna rătăcirile minții. Nebunia este o temă foarte bine servită de procedeele stilistice ca distorsionarea imaginii reflectate sau chiar sfîrșimarea oglinzii în mii de cioburi. Două romane englezești relativ recente, *Bilet de tren*, de Dennis Potter, și *Făcătorul de minuni*, de Dan Jacobson, propun, fiecare în felul său, o șaradă căreia cititorul îl va găsi sau nu o soluție sau alta, n-are importanță, personajele, mărturiile, interpretările chiar sînt informale, incerte, interpretabile.

În *Bilet de tren*, cineva e. fără îndoială, nebun, fie John, care se pomenește la Londra fără să-și amintească cine este și ce caută acolo, fie soția lui, Hellen, care îl așteaptă îngrijorată în casa lor de ia țară. Cripicele de povestire sînt amestecate în așa fel încît succesiunea faptelor să nu poată fi reconstituită. Cîteva elemente par stabile, totuși: pictorul John s-a căsătorit cu o prostituată avînd însă grijă să ascundă prietenilor și cunoscuților trecutul ei. Ulterior, el și-a pierdut postul de director artistic al unei agenții de publicitate, atît căsnicia cit și cariera lui se arătau a fi sortite unui eșec jalnic. O vedem pe Hellen profund preocupată de ciudățeniile lui John, semne ale unei deteriorări psihice tot mai grave. Pe John îl întîlnim în postura de amnezic inofensiv într-un tron, de maniac agresiv pe străzile Londrei, de bolnav imobilizat într-un spital psihiatric. Sau, dimpotrivă, John este cel pe bună dreptate alarmat de prăbușirea în demență a soției lui? Sîntem martorii crizelor de nebulie în timpul cărora Hellen îl ucide, în absența soțului ei, mai întîi pe Angela, apoi pe Martin, doi prieteni ai familiei. Ce e din toate astea nălcire bolnavă, au întîmplările vreo materialitate? Amestecul de repulsie, atracție și gelozie resimțite de John, care nu poate uita că Hellen a fost „Penny”, o call-girl (dacă nu cumva întîlnirea ulterioară cu Penny îl face să-i atribuie Helleni o identitate fal-

să), ca și frustrarea erotică resimțită de Hellen, neglijată de un soț care își cheltulește întreaga energie pictînd obsesiv flori de cîmp, sînt deopotrivă de plauzibile. Scenariile se amestecă și se contrazic.

Dar, vorba deconstrucționistului avînt la *lettres* Topirceanu, „toate astea însă n-au nici un temel, căci nu știe nimeni ce-a fost între ei”. În capitolul final, John se întoarce liniștit acasă, Hellen este incinlată de angajamentul promițător găsit de el la Londra, povestirea se încheie pe o notă de optimism contrastînd picant cu atmosfera de oroare a episoadelor precedente. Să nu fi fost tot ce-am citit decît coșmarurile unor oameni condamnați să supraviețuiască unei megalomanie distrugătoare pentru sănătatea lor mentală? Este turul de forță al formidabilului Denis Potter, celebru și ca prozator și ca autor de filme și spectacole de televiziune cu mare răsunet. Din 1961 cînd, la vîrsta de 26 de ani, ziaristul cu veletăți și certe perspective politice Denis Potter a fost țintuit la pat de o boală chinuitoare, deformantă, incurabilă (artropatie psoriatică), el face parte din elita cea mai exclusivă — aceea a spiritelor în continuă efervescență care biruie, printr-o creație tumultuoasă, de genială inventivitate, suferințe trupești de neîndurat. Mîntea acestui om fizic imobilizat merge prea repede pentru a urma un traseu linear și, din prea plinul ei, oferă cititorului cite piste poate să-și dozească. Din *Bilet de tren* se pot scoate trei sau patru romane. Cea mai nouă carte a lui Potter, *Ochi negri*, scria în unul din ultimele sale numere revista „Newsweek”, ridică la opt numărul variabilelor.

Deconstrucționismul poate merge însă și mai departe — demonstrează Dan Jacobson în *Făcătorul de minuni*. O voce auctorială istorisește bizara poveste a tinărului londonez Timothy, incredințat că are puterea de a se transforma în orice, hirtie sau sîrmă, zahăr sau cărbune. Înțelegem că băiatul fugă dintr-o viață sordidă, de rușinea de a avea părinți nedemni. Alternativ curge destăinuirea unui bolnav internat într-o luxuoasă clinică psihiatrică din Elveția. El scrie un roman pe care îl va arăta distinsului său tată, o personalitate a lumii artistice, deși știe că-l va dura să constate cum a distorsionat fiul istoria familiei lui. Dar foile pe care i le înmînează nu conțin decît mizgăleli. Noi am citit, deci, un roman care nici nu există — există doar un nebun care crede că l-a scris. De-ale jocului de-a scriul-nescrisul sau de-a scriul și des-scriul.

Felicia Antip

Astérix pe scenă



● Astérix, celebrul erou al benzilor desenată, va urca în curînd pe scena Teatrului Național Chaillot, datorită regizorului Jérôme Savary, devenit director. Numele lui Savary (în imagine) este alăturat de spectacole de succes, precum *Grand Magic Circus* sau *Cabaret*. Întrebat de ce și-a ales un asemenea erou, a răspuns că este un admirator al lui Astérix și al aventurilor sale, afirmație care a determinat pe unii comentatori, în așteptarea spectacolului, să vorbească despre Astérix și Savary.

Muzeu

● La Irkutk s-a deschis de curînd primul muzeu al teatrelor siberiene. Pancouri, fotografii, schițe de decoruri și costume, obiecte folosite în diverse spectacole ilustrează cei 140 de ani de istorie a teatrului siberian.

„Regina zăpezii”

● Celebrul basm al lui Hans Christian Andersen va căpăta din nou viață pe ecran datorită regizorului finlandez Päivi Hartzell, într-o adaptare liberă. Dorința lui este de a prezenta întîmplările narate de povestitorul danez într-un amestec de concepție realist-ferică, specifică basmului, adăugînd și elemente aparținînd filmului fantastic american.

Un bronz pentru Sophia Loren

● Autoritățile din localitatea italiană Puzzoli din apropiere de Napoli ar dori să-i ridice Sophiei Loren o statuie din bronz, fiind foarte mindre că celebra vedetă a văzut lumina zilei acolo. Dar din cel circa 15 000 de locuitori s-au ridicat voci împotriva acestei dorințe. Motivul împotrivrării: Sophia Loren trăiește de mulți ani în America, la Paris, în Elveția etc., puțin păsîndu-i de soarta orașelului natal. Se propune ca „importanta” problemă a statuii să se rezolve printr-un referendum.

N. IONIȚĂ

„Verba volant...” ?



„Il faut louer la mer et se tenir en terre”
(Proverb francez)

Proză scurtă canadiană

● Asistentă la catedra de limba engleză a Colegiului Scarborough al Universității din Toronto, Michelle Gaspaille a publicat recent la Oxford University Press un volum consacrat prozei scurte canadiene. Autoarea trasează dezvoltarea, celui mai distinct și puternic gen din literatura canadiană, care a adus o recunoaștere internațională multor dintre scriitorii în actualul deceniu. Începuturile unei tradiții a realis-

mului sint explorate în operele unor scriitori timpurii, cum ar fi Roberts, Seton, Knister, Callaghan și Garner. Ultimele capitole pun în discuție o serie întreagă de scriitori contemporani și examinează lucrări ale celor care au moștenit această tradiție, cit și ale celor care s-au răzvrătit împotriva ei. Capitole speciale sint dedicate celor mai importanți autori ai genului, cum ar fi Mavis Gallant, Alice Munro și Margaret Atwood.

Biografie

● O jumătate de secol de viață artistică pariziană este evocată în cartea **Bernstein le magnifique**, recent apărută în editura J.C. Lattès. Scrisă de Georges Bernstein Gruber și Gilbert Maurin, lucrarea reconstituie personalitatea și opera dramaturgului Henry Bernstein (1876—1953) în contextul vieții artistice a capitalei franceze. Consecrată unui scriitor, astăzi aproape uitat, biografia se transformă într-o pasionantă istorie a gusturilor literare și moravurilor social-politice dintre anii 1900—1950. Merită semnalat faptul

că piesele lui Bernstein au oferit prilejul unor admirabile creații marilor actori de origine română care au jucat pe scenele pariziene — Maria Ventura, Edouard de Max, Alice Cocea, Elvira Popescu alăturându-se astfel unor Charles Boyer, Jean Gabin, Madeleine Renaud Michel Simon, Gaby Morlay. Începând din 1916, 32 de filme au fost realizate după piesele dramaturgului. Ultimul dintre ele, *Melo* — a fost turnat în 1986, în regia lui Alain Resnais, în timp ce piesa *Secretul* se joacă de două stagii la Teatrul Montparnasse.

Noi membri ai Academiei Franceze

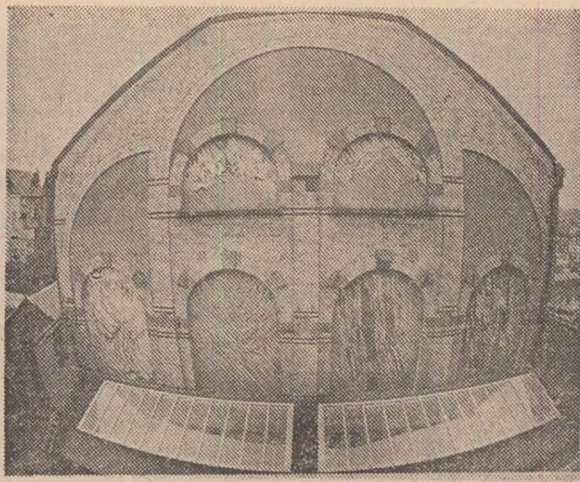
● Reputata specialistă în istorie Jacqueline de Romilly este a doua femeie (după Marguerite Yourcenar) care a fost cooptată ca membră a celebrei Academii Franceze. Ea este autoarea a peste zece studii științifice consacrate unor mari gânditori ai Greciei antice, fiind distinsă cu titluri onorifice ale universităților Oxford, din Atena și Heidelberg. De asemenea, în Academia Franceză a fost ales cu-

noscutul oceanograf Jacques-Yves Cousteau care de peste trei decenii conduce Muzeul de oceanografie din Monaco. Deși în vîrstă de 78 de ani, Cousteau are multe planuri de viitor. Se pregătește pentru o nouă expediție și este pe sfîrșite cu lucrul la o nouă carte care va apărea în vara anului viitor cînd, la Paris, se va inaugura un centru ce-i va purta numele.

Biografie G.B. Shaw

● Michael Holroyd este autorul unei noi biografii a lui George Bernard Shaw, a cărei publicare (în editura Chatto) a început cu un prim tom: **Bernard Shaw Volume 1: The Search for Love (1856—1898)**. Reiese că prima parte a vieții celebrului dramaturg a fost puternic marcată de indiferența familiei sale și în general a mediului burghez în care și-a petrecut copilăria. Cu totul altfel

a fost însă relația cu a cel prieten al familiei Shaw care era George Lee, profesor de muzică și dirijor, fire dinamică, plină de căldură, unul din modelele personajului Svengali din cartea lui George du Maurier. Cu timpul, reminiscența anilor de la Dublin s-a stins și personalitatea puternică a lui G.B. Shaw s-a afirmat cu din ce în ce mai multă siguranță.

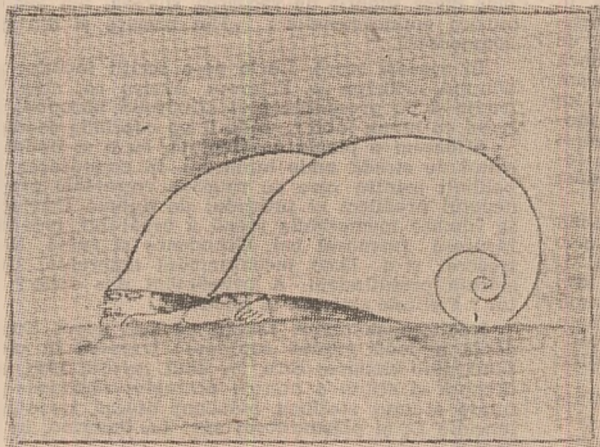


Un nou teatru

„Théâtre du Crêpuscule” în asociație cu „Théâtre élémentaire” din Bruxelles au alcătuit o nouă companie de teatru găzduită. Începînd din toamna aceasta de Teatrul Varia, care și-a redeschis porțile de curînd după reamenajări costisitoare. Teatrul Varia (în imagine, fațada principală), nu este doar o simplă sală de spectacole. El mai găzduiește un spațiu expozițional, un foaier, o librărie și o

cafenea-restaurant. Cei ce răspund de destinele acestui teatru doresc ca Varia să devină un centru permanent de animație, în care lecturile, expozițiile, dezbaterile să poată prelunge spectacolele. Noua companie și-a propus zece spectacole, printre care cunoscutele piese *Sfîrșit de partidă* de Beckett, *Livada de vișini* de Cehov, *Britannicus* de Racine, *Dansul morții* de Strindberg.

„Jean și Jeanne în cifre”



● În Editura Larousse a apărut, sub semnătura lui Gérard Mermez, volumul **Francoscozia-89** în care, pe parcursul a 400 de pagini, se vorbește despre francezii și francezele de astăzi, despre viața, munca, odihna și moravurile lor, pe baza unor temeinice studii sociologice. „Bunăstarea francezului mediu crește — afirmă autorul cărții.

În același timp însă; el devine tot mai mult un individualist, se ascunde ca un melc în casa sa, se inchistează în familie. În țara noastră se formează o societate fără comunicare”. Revista „Le Point” a extras din această carte un grupaj de date pe care le-a intitulat **Jean și Jeanne în cifre**, ilustrîndu-l cu acest desen sugestiv.

„Romanul în pragul secolului al XXI-lea”

● **SCRITORUL** cubanez Lisandro Otero, care a participat la o recentă întîlnire internațională a scriitorilor la Buenos Aires, a publicat în săptămînalul cubanez „Gramma” o serie de reflecții asupra destinului rezervat romanului în secolul următor.

„La Buenos Aires” — se arată în articol — a avut loc o întîlnire internațională a scriitorilor, care și-au pus întrebarea care este viitorul romanului în secolul următor. Știm că televiziunea cîștigă din ce în ce mai mult teren, iar cînd se citează titlul unui roman celebru, sint mulți cei ce răspund: nu l-am citit, dar am văzut filmul. Oare în secolul viitor vor mai fi cititori de romane?

Dezbaterile a reunit 56 de scriitori, printre care Arturo Usler Pietri (Venezuela), Fernando Alegria și José Donoso (Chile), José Emilio Pacheco (Mexic), Ernesto Sabato, Abel Posse, Alfredo Roggiano și Abelardo Castillo (Argentina), Juan Luis Cebrian și Félix Grande (Spania), Luis Rafael Sanchez (Porto Rico), Bella Josef (Brazilia), Nestor Taboada (Bolivia), și Armonia Sommers (Uruguay).

Unul din marii maestri ai romanului latino-american, venezueleannul Arturo Usler Pietri, a arătat că universul unui scriitor are dimensiunea vocabularului său, deoarece perfecțiunea sensurilor subminează controlul cuvintelor. Usler a expus o teză interesantă despre roman ca gen literar Romanul „face foc din orice lemne”: istorie, realitate, experiență, imaginație și, înghițind celelalte genuri — poezie, eseu — devine poetic și indefinibil. Fiecare scriitor care începe un roman creează un gen nou.

În ceea ce mă privește — arată Lisandro Otero în „Gramma” — am dezvoltat ideile pe care le expun mai jos.

Prima întrebare care trebuie pusă este: — „La ce servește romanul?” Cea de a doua: „Ce caută scriitorul oferindu-ne invențiile și intrigile sale, intuițiile și visurile sale?” „Umberto Eco a răspuns simplu: „El încearcă doar să-l distreze pe cititor”. Alții susțin că speră să cucerească un dram de nemurire.

Există unii care încearcă să construiască o lume și să contribuie astfel la cunoașterea omului și a mediului său. Alții speră să creeze o dimensiune diferită și să fondeze un univers plauzibil, la fel de verosimil ca realitatea. Mai sint citiva care încearcă să organizeze o nouă dimensiune prin cuvînte, la fel de autentică cum este timpul și la fel de durabilă ca apetitul pentru lectură.

Oricare ar fi intențiile scriitorilor, ne găsim în fața dublei sfîdări a comunicațiilor de masă și a imaginii în mișcare, pe care trebuie să o înfruntăm cu onoare.

Romanul secolului al XXI-lea va fi definit de noile limbaje. Arta are întotdeauna un caracter ludic: este o sărbătoare ce conduce spre o cunoaștere mai bună a ființei umane și a mediului în care trăiește.

Himerele anodine nu pot concura cu imaginea în mișcare: la fel cum descompunerea luminii a contribuit la apariția impresionismului sau cum învățarea geometriei l-a ajutat pe Cézanne să distrugă pictura academică noile limbaje ne vor spune ce nu mai poate face romanul.

Cuvîntul trebuie să descopere ceea ce este ascuns, să îmbrace ceea ce nu are corp. Este singurul mijloc de a rezista asaltului imaginii. Romanul secolului al XXI-lea va dezvoltă provocarea mijloacelor de informare, arătînd că are în spate oglinda și uitînd ce reflectă ea.”

André BRUNELIN:

GABIN

Antract (III)

JEAN salva aparențele. În realitate însă, îl măcina un plictis cumplit. Nici energia profesională nu mai era, parcă, aceeași: în doi ani, doar două filme. Un singur lucru izbutea să-l distreze puțin în casa aceea din Brentwood: cînd o surprindea pe Greta Garbo spionîndu-l — după-amiaza pe la orele 16 — cocoțată pe o ladă de gunoi din fundul grădini. De acolo, convins că nu o vede nimeni și aproape mascată (ochelari negri, pălărie cu boruri largi), încerca să deslușească ce anume se petrecea la alde Gabin-Detrich. Gabin o „descoperea” de fiecare dată și chiar avea grijă să le-o arate prietenilor aflați în trecere pe la el. Marcel Dalio, de pildă, încerca o dezamăgire cruntă: „Să fie mare proprietăreașta asta chitibușară și tiranică marea actriță pe care atît de mult am admirat-o în *Ninotchka* și în *Anna Karenina*?” Da, fără îndoială, era chiar Divina, care voia să vadă ce năstrusnicie mai comitea francezul acela numit Jean Gabin.

IZBUTITE pagini din „Memoriile” Marlenei Dietrich nu fac decît să contureze, într-un chip convingător, portretul lui Jean, să aducă în lumină trăsături mai puțin cunoscute de către marea public: „Toată lumea cunoaște talentul de actor al lui Jean Gabin. Ar fi inutil să mai insist. În schimb, sensibilitatea lui este destul de neștiută. Atitudinea sa virilă și aparența de om dur erau intru totul artificiale. A fost bărbatul cel mai sensibil

din cîți am cunoscut, insetat de afecțiune, de alinturi. În ființa lui, nici o notă falsă. Dimpotrivă, doar claritate și transparență. Era mult deasupra tuturor celor care căutau să-l imite și pot spune că reprezenta bărbatul ideal dorit de orice femeie. Bun la suflet, dar și îndărătnic, posesiv, gelos. Calitățile lui îmi plăceau, nu ne-am certat niciodată foarte serios. L-am iubit mult.”

Mentionăm că Marlene a scris rîndurile acestea la opt ani după moartea lui Jean. Amintirea lui continua să vibreze intens-afectiv în sufletul ei.

„AFLASEM că în Franța toată lumea se angaja în Rezistență, că lupta împotriva nemților. Auzeam vorbindu-se despre machouri, sabotaje, eroi imputcați de vrăjmași... Din noiembrie 1942, cînd americanii debarcaseră în Africa de Nord, întreaga Franță se afla sub ocupație germană. Eram însă convins că Aliații aveau să cîștige războiul și că Europa, Franța urmau să fie într-o zi eliberate. Și nu mă vedeam deloc debarcînd pe pămîntul patriei, fără a nu fi făcut ceva pentru ea. Nu mă vedeam reintîlnind la Paris prietenii care știuseră să se bată, nu-mi închipuiam cum i-aș fi putut privi în ochi zicîndu-le: „Iată-mă, băieți. M-am reintors. Voi ce mai faceți?! Ar fi trebuit să merg și eu la război. Ar fi trebuit!” Da, Gabin nu admitea cu nici un chip să fie menajat, ocrotit...”

Astfel s-a angajat Jean în Forțele Franceze Libere. Dar, înainte de a părăsi Statele Unite, a fost rugat să mai joace într-un film și anume într-unul de propagandă în favoarea Franței libere. A acceptat: cu atît mai mult, cu cit urma să lucreze sub conducerea vechiului său prieten, regizorul Julien Duvivier. Filmul se numea **Impostorul** și era construit pe o temă eroică: după o serie de peripeții deloc simple, Clément se cere voluntar spre a îndeplini o misiune extrem de primejdioasă. Dar moare vitejește, ca soldat al Franței Libere. **Impostorul** s-a bucurat de un succes traic în Statele Unite, iar cercurile gaulliste au socotit că pușcașul de marină Moncorgé, alias Jean

Gabin, își îndeplinesc cu cinste prima lui misiune. Filmul a fost dublat în franceză. Era firesc. Nu mică a fost însă surprînderea spectatorilor care nu au putut recunoaște în glasul personajului pe cel al lui Gabin — substituit, din acest punct de vedere — de către un prieten (Robert Dalban), deoarece în momentul post-sincronizării el mai lupta în sectorul Vosgiilor.

ZILELE premergătoare imbarcării sale pe escortorul „Elorn” — care urma să pornească din importanta bază navală Norfolk — Jean și le-a petrecut cu Marlene (la rîndul ei angajată în lupta antinazistă). Jean nu a vrut să ia cu el nimic. Nici de bani nu mai avea nevoie acolo unde se ducea să lupte. Cu ceea ce îi mai lăsase fiscul american i-a făcut Marlenei un cadou somptuos, asupra căruia a păstrat o discreție totală. Se pare că ar fi fost vorba de un șirag de diamante. Amator de tablouri, cumpărase în timpul sederii sale în America trei opere valoroase: un Renoir, un Sisley și un Vlaminck. Pe vremea aceea impresionistii nu erau încă la modă în America; au devenit cunoscuți abia datorită războiului, intrucît parte dintre refugiații francezi sau de altă nație europeană debarcaseră aducînd cu ei lucruri scumpe, în special tablouri, spre a le vinde și a putea supraviețui. Jean cumpărase deci, trei pinze, impresionistii nefiînd încă la mare pret. Le-a dăruit tot Marlenei. „Hotărîsem — mărturisește Jean — să nu păstrez nimic, deoarece plecăm cu sentimentul că aveam să pier în războiul acesta pe care, totuși, țineam să-l fac, pentru a fi în bună rînduială cu mine însuși. Deși, pe de altă parte, îmi ziceam că tare mi-ar place să scap teafăr...”

MARLENE l-a însoțit pe Jean pînă la Norfolk, unde urma să se imbarce la ora două din noapte. Au cinat într-un restaurant din apropierea portului, apoi s-a dus să vadă filmul **Convoi spre Murmansk**, cu Humphrey Bogart. Actorul american juca rolul unui comandant de escortor al unui petroller ce traversa

Atlanticul în cadrul unui convoi de aprovizionare cu destinația Murmansk. În timpul atacului declanșat de submarine germane, el împărțea, calm, ordine.

Filmul l-a impresionat mult pe Jean, fără să știe că, în scurt timp, urma să-i fie dat să trăiască o experiență asemănătoare pe nava „Elorn” ce aparținea Forțelor navale franceze libere...

Citarea pe Ordin de zi îi subliniază limpede comportamentul:

„Imbarcat la bordul escortorului de petroliere Elorn, ca șef de echipaj, el a contribuit la respingerea unor violente atacuri executate de avioane inamice în largul capului Teneș.

Voluntar în R.B.M.F., el și-a asumat, la cerere, funcția de comandant de tanc (Souffleur II), devenind cel mai vechi comandant de tanc din regiment.

A participat la întreg finalul campaniei diviziei Leclerc, de la Royan la Berchtesgaden, făcîndu-se remarcat prin iscusința, curajul și valoarea sa militară.

Modest, Jean nu ar fi cerut atît de mult. Dorința lui era să-și vadă țara eliberată, să trăiască mai departe pe pămîntul ei, să-și reia meseria și să poată strînge — fără să-i fie rușine, cu deplin împăcată conștiință — mina celor siliți să rămînă pe loc. Dar, pînă la împlinirea dorințelor acestora, a mai fost nevoie de puțină răbdare. Ele s-au realizat abia în toamna anului 1944, după ce va mai fi trecut, între timp, printr-un centru de antrenament special destinat formării de echipaje pentru tancuri-distrugătoare de mine. Jean s-a reintors în Franța la bordul crucișătorului „La-Gloire”, care, însoțit de nava „Tourville”, pătrundea în rada portului Brest, pe-atunci doar parțial deminată. În primele săntămîni ale lui 1945, Gabin a participat la luptele ce s-au dat pentru lichidarea pungi de la Colmar, lupte care încheiau în sfîrșit eliberarea Alsaciei. A regăsit Parisul în februarie 1945 Un Paris foarte schimbat, care îl descumpănea...

Traducere și adaptare de
Elsa Grozea

Palermo — realitate și ficțiune



ÎN tovărășia scriitorului Lucio Zinna, vrednicul diriguiitor al revistei „Arenaria”, și a soției și colaboratoarei sale de încredere, Elide Zinna, am cutreierat trei după-amieze în sir metropola insulei în formă de inimă. Ne-am convins, fără să dezarmăm însă, că este aproape imposibil să dăbiești în acel noian de obiective cu valoare istorică, artistică excepțională clădirea bătrânului hotel Trinacria, în care s-a stins, cu numele patriei sale de buze, Nicolae Bălcescu. Cum să afli, în răstimp de vacanță, persoana avind evidența tuturor monumentelor din orașul atât de bogat în mindre vestigii? Și există, de fapt, o asemenea persoană? Visul de a găsi locul acela cu adincă semnificație morală mă bîntuia de ani mulți, din vremea cînd eram o școlăriță șoptindu-și cu înfiorare neuitatele versuri ale lui Alecsandri din poezia cu titlu testamentar Nicolae Bălcescu murind. Că toate vizurile curate trebuie să se împlinească a devenit o convingere mai mult ca oricînd de nestrămutat, și din cauza fetei întimplări trăite, cu puțină săptămîni în urmă, în compania celor doi minunați prieteni italieni.

Urma să las Palermo, în dimineața următoare, îndreptîndu-mă spre Calabria, unde mă așteptau alți prieteni condeieri. Lucio încerca să mă consoleze, făgăduind că va consulta bibliotecile, va cere lămuriri la Asesoratul bunurilor culturale și negreșit va afla edificiul căutat. Lucio și Elide Zinna își țîn promisiunile. O dovadă sigură e ținuta elevată a revistei pe care o redactează cu pasiune și destoinicie împreună cu Giovanni Cappuzzo, sporindu-i prestigiul de la un număr la altul. Dar nu mă puteam insenina, purtînd umbra unei reverii dureroase.

Elide a oprit automobilul în fața Palatului Butera, lingă Villa Garibaldi. Am coborît și i-am admirat arhitectonica sobră, elegantă, poarta masivă străjuită de cele două feline măiestrit închipuite în fier forjat. Blazonul stăpînilor de odinioară. Lucio ne vorbi despre enigmaticul autor al Ghepardului, de a cărui operă știam că e puternic legat ca cercetător împătimit al documentelor literare. Elide îi aminti că peste un sfert de oră era așteptat la Radioteleviziune pentru înregistrarea unei emisiuni culturale. Mașina demară cu iuteală pe via Butera, cînd, nu departe de maestosul palat pe care tocmai îl contemplasem, am distins, într-o fulgerare, citeva cuvinte. Magice cuvinte: „...Romania moderna...”, puțin mai sus, numele admirat: Bălcescu. Emoționată copilărește am exclamat: „Trinacria... aici e Trinacria!” Elide a frînat surprinsă. Am alergat îndărăt. Placa de marmură devenise cafenie ca zidurile bătute de intemperii. Clădire părăsită, în preajma altor edificii dezafectate. Lucio se apropie, era și el entuziasmat. Mi-a confirmat că o bănuială ce-l chinuia de timp îndelungat se transformase, în clipele acelea, în certitudine: vechiul hotel din preajma portului, situat la mică distanță de impunătorul Palat Butera, adăpostise nu numai agonia înflăcăratului revoluționar valah, ci și ultimele ceasuri ale neuitatului principe Fabrizio de Salina, personajul central din capodopera lampedusiană.

REALITATEA palpabilă și ficțiunea literară îngemănate. Universul unei cărți mari poate crea un miraj cu halou de viață mai adevărată decît viața trăită însăși. Cu patru ani mai înainte, la Florența, cercetasem cu răbdare stra-



delele centrului istoric, spre a păși, exact în spatele Palatului Signoriei, pe măruntă via del Corno, teatrul întimplărilor narate incomparabil de Vasco Pratolini în *Cronica unor bieți îndrăgostiți*. Observasem cu luare-aminte casele cu două-trei caturi cenușii, căutasem cu privirea fereastra-observator a Doamnei. La Roma, străbătusem repetat via Merulana, devenită celebră grație palatului roman al lui Carlo Emilio Gadda. Așa cum, adăstînd lingă un clar izvor umbrat de răcoarea silvană, mă las mereu cucerită de muzica eminescienei: „Din izvoare și din girle / Apa sună somnoroasă...”

În aceeași seară, Lucio ne-a recitat incîntat pasajul sosirii bătrînului principe la Palermo, pentru ca, abia coborît de pe vas, trudit și cu presentimentul sfîrșitului apropiat, să aleagă retrasul hotel cu nume iubit*, unde îl va cuprinde somnul cel fără trezire. Sfidasem o ploaie neașteptată, cu o zi înainte, pentru a vedea colțul de stradă unde luptaseră, în ecranizarea lui Visconti, garibaldinii printre care se rătăcise vremelnice pragmaticul Tancredi, nepotul predilect al prințului de Salina. Privisem terasa pe care se filmase memorabila scenă a ospățului, palatul în care se desfășurase fastuosul bal. Grandoare și ruină. Necruțătoare, marca trecere și-a lăsat inconfundabil amprenta. Umbra Ghepardului stăruia pretutîndeni. A principelui din carte? A principelui-auteur? Ficțiune artistică și realitate...

Neuitate momente. Emoții ce lasă urme. Tulburătoare coincidență a două pilpiiri supreme: trecerea în eternitate a revoluționarului vizionar care, în anul de foc 1848, a întrevăzut calca dreaptă și sfîntă a mării neamului românesc; trecerea în eternitate a unui strălucit personaj literar, incurabil bolnav de melancolie ca și plămuitorul său. La Palermo, în tăcutul hotel Trinacria.

Ne-am promis că vom scrie despre emoția noastră norocoasă. Eu, în limba română; Lucio, în italiană. Apoi, voi traduce paginile amindurora. Elide ne-a spus convinsă că ne vom respecta cuvîntul, izbîndind în gîndurile noastre ce țîntesc cu optimism spre ziua de miine.

Acum, în frumoasa capitală siciliană, o inimă de poet bate năvalnic, scriînd și el cu însuflețire despre această răscolitoare coincidență dintre istoria, cultura a două țări-surori într-o latinătate. Pentru că hotelul-Pensiune Trinacria se cuvine a fi salvat de ruină, restaurarea sa avînd o denotație ce țîne de tradițiile popoarelor italian și române, așa de strîns înrudite, însumînd cu vigoare aceea înaltă și dătătoare de speranță a Culturii și a Prieteniei. Cu măjuscule obligatorie.

PESTE Cosenza plutea o lumină aurie, ploaia neașteptat de rece spăla cu sîrg verzele abundent al colinelor. După aurtul intens al soarelui din Sicilia, schimbarea de registru era considerabilă. Oamenii s-au dovedit însă a fi tot atît de amabili, receptivi. De altfel, scriitoarea Rosa Maria Ancona, deși stabilită de două decenii la Cosenza, păstrează intactă pasionalitatea parcimonios exteriorizată a rădăcinilor sale siciliene. Pentru ea și pentru editorul Pasquale Falco întîia întrevădere cu un messenger al culturii românești a fost de un interes aparte. Vibrantele cîntece ale Mariei Tănase, mesajul plin de farmec al menestrelului craiovean Tudor Gheorghe au creat o atmosferă unică. Editorul avea cel mai recent număr al revistei „Periferia”, pe care o conduce, din al cărei titlu polemic se desprînde lesne ideea încrederii în valorile artistice ale Calabriei de astăzi, ale oricărui colț, numai aparent periferic, al planetei. Pasquale Falco a vorbit cu entuziasm despre poezia soresciană, afirmînd că intenționează să o facă mai mult cunoscută în Italia. La capătul a trei zile, Rosa Maria avea să declare că universul cultural românesc neapărat se cuvine aprofundat, motiv pentru care m-a întovărășit la Accademia Di Romania și a asistat cu adincă participare sufletească la o seară culturală izbutită. Întîlnirea cu oamenii de cultură din Cosenza a coincis cu întîripirea unor proiecte literare interesante. O scrisoare de curînd primită de la Rosa Maria îmi dă de știre că, sub imperiul emoției trăiește prin descoperirea fascinantului domeniu cultural românesc, a scris un ciclu de poeme.

Cetatea Eternă cunoaște o remarcabilă efervescentă intelectuală chiar și în răstimpurile dedicate, în principal, vacanței. Scriitorii Biagia Marniti, Rosa Barbieri și Carlo de Martino au pășit iar pragul ospitalier al superbului lăcaș cărturăresc binecunoscut în capitala Italiei, Accademia Di Romania. Și alte generoase elanuri se vor îngemăna din dorința comună de a contribui la amplificarea dialogului cultural româno-italian.

Viorica Bălceanu

* Vechi nume al Siciliei.

Prezențe românești

ALBANIA

● Radio Tirana a transmis în zilele de 22 și 23 octombrie emisiuni de 40 de minute dedicate lui Mihai Eminescu. Realizatorul emisiunilor, în cadrul rubricii „Mari personalități ale omenirii”, Kopi Kyçyku, bun cunosător al culturii române, scriitor, ziarist și înzestrat traducător, a evocat pe larg viața și opera poetului.

U.R.S.S.

● În revista unională de critică literară și bibliografie „Detskaja literatura” (nr. 8/1988) a apărut, în traducerea Lilei Dolgoșeva, un grupaj de articole și eseuri dedicate problemelor actuale ale literaturii pentru copii din România. Semnează: Mircea Sântimbreanu — O specie „inferioară” a literaturii?!, Corneliu Sturzu — „Convorbiri literare” și tinăra generație, Al. Mitru — Literatura autentică, Daniel Dimitriu — Pantofiorul Cenușăresei, Andi Andrieș — Copilul crește, citind, Grigore Ilieși — Lecția capodoperelor, Cătălin Ciolca — Și rădăcina, și fructul.

R.S.F. IUGOSLAVIA

● Mensualul belgradean „Savremenik”, nr. 9—10/1988, își deschide bogatul sumar cu două ample grupaje de poeme semnate de Anghel Dumbrăveanu (Măștile, Mingișiere, Sub o arcadă, Răsfrîngeri, Guașă, Un cal galopînd, Visînd cu zăpada, Lumina unei zile, Cămașa vechiei) și Marin Sorescu (Virtețul, Sint o piatră, Întoarcerea saraonului, Phiia, Caut portretul lui Hegel, Dedublare, Întrebare, Va ploua, Străinul, Pantomimă), ambele cicluri beneficiînd de tălmăcirea poetului Adam Puslojic.

S.U.A.

● La invitația unor departamente de matematică, informatică, lingvistică și literatură, profesorul Solomon Marcus de la Universitatea din București a vizitat, în august-septembrie 1988, universități din orașele americane Buffalo-New York, Syracuse-New York, Boston, Cambridge-Mass, Middletown-Connecticut, Manhattan-Kansas și Bloomington-Indiana, prezentînd conferințe și comunicări științifice. De asemenea, a participat cu un raport la un simpozion de analiza discursului la Washington D.C.

FRANȚA

● Cu titlul *Imaginea Revoluției Franceze la români. Etape formative și tipologie*, Nicolae Liu a prezentat o comunicare în cadrul Colocviului organizat în zilele de 13—15 octombrie la Paris de Institutul național pentru limbi și civilizații orientale (Centrul de studii pentru civilizațiile Europei Centrale și de Sud-Est) în întîmpinarea Bicentenarului Revoluției Franceze.

ISRAEL

● Între 9 și 20 octombrie 1988, Teatrul satiric-muzical „C. Tănase” a întreprins un turneu în Israel unde a prezentat opt spectacole cu revista *Savoy, Savoy*. Reprezentațiile au avut loc în Tel-Aviv, Haifa, Ierusalim, Așdet, Beer Șeva și Chiriac Haim. Publicul, ca și presa israeliană, au primit spectacolele artiștilor români cu entuziasm. Comentariile din presă, din emisiunile de radio și televiziune au fost unanime în aprecierea calității și modernității acestora.

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România
Apare sub conducerea unui consiliu redacțional coordonat de
DUMITRU RADU POPESCU
președintele Uniunii Scriitorilor

Redactor șef adjunct Ion Horea Secretar responsabil de redacție Roger Câmpeanu

5 lei